

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Taloudellinen katsaus

Kevät 2019

Valtiovarainministeriön julkaisuja – 2019:27

Talousnäkymät

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2019:27

Taloudellinen katsaus

Kevät 2019

Valtiovarainministeriö

ISBN PDF: 978-952-367-007-5

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2019

Kuvailulehti

Julkaisija	Valtiovarainministeriö		4.4.2019
Tekijät	Kansantalousosasto		
Julkaisun nimi	Taloudellinen katsaus, kevät 2019		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Valtiovarainministeriön julkaisuja 2019:27		
Teema	Talousnäkymät		
ISBN PDF	978-952-367-007-5	ISSN PDF	1797-9714
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-007-5		
Sivumäärä	89	Kieli	Suomi
Asiasanat	Julkinen talous, taloudellinen kehitys		

Tiivistelmä

Vuonna 2019 talouskasvu hidastuu selvästi nousukauden jälkeen. Suomen talouden kasvu hidastuu alle 1½ prosentin vuosikasvuihin tulevina vuosina. Keskipitkällä aikavälillä vuosina 2022–2023 talouskasvu hidastuu alle yhteen prosenttiin.

Julkinen talous vahvistuu ja tasapainottuu vuosikymmenen vaihteessa. Julkisen talouden sektoreista valtionhallinto ja paikallishallinto ovat kuitenkin edelleen alijäämisiä. Julkinen talous alkaa jälleen heikentyä 2020-luvun alkuvuosina, kun sopeutustoimet päättyvät ja talouskasvu hidastuu.

Vuonna 2019 Suomen BKT:n ennustetaan kasvavan 1,7 %. Kotimainen kysyntä ylläpitää kasvua. Yksityisen kulutuksen kasvu jatkuu vahvana. Käytettävissä olevien tulojen kasvua ylläpitävät hyvät työllisyyden kehitys sekä kiihtyvä ansiotason nousu. Yksityisten investointien kasvu jää vaisuksi. Erityisesti uusien asuntojen rakentaminen vähenee voimakkaasti. Suomen viennin kasvua hidastaa ennustejaksolla maailmankaupan hidastuva kasvu.

Vuonna 2020 talouskasvu hidastuu 1,4 prosenttiin. Ansiotason nousu tukee yksityisen kulutuksen kasvua. Ennustejaksolla tuonnin ja viennin arvo kasvavat sekä volyyminkasvun että hintojen nousun seurauksena. Vuonna 2021 BKT kasvu hidastuu 1,2 prosenttiin.

Talouskasvun hidastuminen ja nimellispalkkojen nousu alkavat asteittain heikentää työvoiman kysynnän kasvua vuosina 2020–2021. Työttömyysasteen aleneminen finanssikriisiä edeltävän suhdannehuipun lukemiin lisää työmarkkinoiden kireyttä, mikä puolestaan vahvistaa palkankorotuspaineita ja synnyttää työvoimakapeikkoja talouteen.

Inflaatiopaineiden odotetaan kokonaisuutena kasvavan hitaasti ennustejaksolla. Ansiotason nousun odotetaan vähitellen heijastuvan laajemmin hintoihin ja kulutuskysyntä kasvaa tasaisesti. Raaka-aineiden hintojen kasvu on kuitenkin maltillista.

Kustantaja	Valtiovarainministeriö
Julkaisun myynti/ jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi

Presentationensblad

Utgivare	Finansministeriet		4.4.2019
Författare	Ekonomiska avdelningen		
Publikationens titel	Taloudellinen katsaus, kevät 2019 (Ekonomisk översikt, våren 2019)		
Publikationsseriens namn och nummer	Finansministeriets publikationer 2019:27		
Tema	Ekonomiska utsikter		
ISBN PDF	978-952-367-007-5	ISSN PDF	1797-9714
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-007-5		
Sidantal	89	Språk	Finska
Nyckelord	Offentlig ekonomi, ekonomisk utveckling		

Referat

Den ekonomiska tillväxten avtar betydligt år 2019 efter en konjunkturuppgång. Tillväxten kommer att avta till mindre än 1½ per år i Finland under de kommande åren. Tillväxten kommer att minska ytterligare, till mindre än 1 procent, på medellång sikt under åren 2022-2023. De offentliga finanserna stärks och balanseras vid decennieskiftet. Statsförvaltningen och lokalförvaltningen hör fortfarande till de sektorer inom den offentliga ekonomin som går med underskott. Den offentliga ekonomin börjar försvagas på nytt i början av 2020-talet då anpassningsåtgärderna upphör och tillväxten avtar.

BNP beräknas växa med 1,7 % i Finland år 2019. Tillväxten upprätthålls av inhemska efterfrågan. Den starka tillväxten inom den privata konsumtionen fortsätter. Den gynnsamma sysselsättningsutvecklingen och en tilltagande ökning av förtjänstnivån upprätthåller en ökning av de disponibla inkomsterna. De privata investeringarna ökar endast måttligt. Bygandet av nya bostäder kommer framför allt att minska kraftigt. Den finländska exporttillväxten minskar under prognosperioden till följd av att tillväxten inom världshandeln avtar.

År 2020 kommer den ekonomiska tillväxten att avta till 1,4 procent. Den ökade förtjänstnivån stöder en ökning av den privata konsumtionen. Värdet av importen och exporten ökar under prognosperioden både på grund av ökade volymer och prisstegringar. BNP-tillväxten avtar till 1,2 procent år 2021.

Den avtagande ekonomiska tillväxten och ökningen av de nominella lönerna börjar gradvis minska ökningen av efterfrågan på arbetskraft under åren 2020–2021. Arbetslöshetsgraden sjunker så småningom till samma nivå som under konjunkturtoppen före finanskrisen, vilket anstränger arbetsmarknaden, ökar trycket mot löneförhöjningar och skapar arbetskraftsflaskhalsar i ekonomin.

Det övergripande inflationstrycket förväntas öka långsamt under åren som följer prognosperioden. Höjningen av inkomstnivån förväntas så småningom avspeglas i priserna i allt högre grad och konsumtionsefterfrågan förväntas öka stadigt. Råvarupriserna ökar dock måttligt.

Förläggare	Finansministeriet
Beställningar/ distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi

Description sheet

Published by	Ministry of Finance		4 April 2019
Authors	Economics Department		
Title of publication	Taloudellinen katsaus, kevät 2019 (Economic Survey, Spring 2019)		
Series and publication number	Publications of the Ministry of Finance 2019:27		
Subject	Economic Prospects		
ISBN PDF	978-952-367-007-5	ISSN (PDF)	1797-9714
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-007-5		
Pages	89	Language	Finnish
Keywords	Public finance, economic development		

Abstract

In 2019, economic growth in Finland will slow down substantially after an upturn and the annual growth rate will be less than 1.5% in the coming years. In the medium term, between 2022 and 2023, the rate of growth will fall below one per cent.

There will be further consolidation in general government finances and they will be in balance by the turn of the decade. However, of the general government sectors, central and local government will still post a deficit. General government finances will start weakening again in the early 2020s as the adjustment measures are coming to an end and economic growth will slow down.

Finland's GDP is expected to grow by 1.7% in 2019. Growth will be sustained by domestic demand. Private consumption will continue to grow at a steady rate. A higher employment rate and accelerating growth in earnings will sustain the growth of disposable income. Private investments will grow only slowly. There will be a particularly sharp fall in housing construction. World trade will grow more slowly in the outlook period, which will also slow down the growth of Finnish exports.

In 2020, economic growth will slow down to 1.4%. Private consumption will be boosted by rising earnings. The value of both exports and imports will increase in the outlook period, a result of growth in volumes and higher prices. In 2021, GDP growth will slow down to 1.3%.

With a slowdown in economic growth and a rise in nominal wages, there will be a gradual weakening in the demand for labour force in 2020 and 2021. A situation where unemployment is falling to the levels experienced during the cyclical peak before the financial crisis will tighten the labour market, which in turn will create more pressures for wage increases and create labour bottlenecks in the Finnish economy.

As a whole, inflationary pressures are expected to grow only slowly in the later years of the out-look period. The rise in earnings is expected to gradually have a broader impact on prices and consumer demand will grow steadily. Raw material prices will increase only moderately, however.

Publisher	Ministry of Finance
Publication sales/ Distributed by	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi

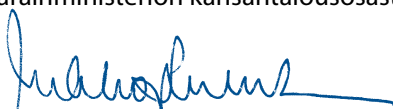
ESIPUHE

Katsauksessa esitetään vuosien 2019–2021 taloudellista kehitystä koskeva ennuste. Lyhyen ajan talousennusteen ohella se sisältää myös vuoteen 2023 ulottuvan talouden keskipitkän ajan kehitysarvion.

Katsauksessa esitetyt ennuste ja kehitysarvio on laadittu kansantalousosastolla riippumattomasti perustuen lakiin talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista (869/2012).

Katsauksen tarkastelujen pohjana ovat Tilastokeskuksen maaliskuussa 2019 julkaisemat, vuotta 2018 koskevat kansantalouden tilinpidon ennakkotiedot sekä muut julkiset tilastot, jotka on saatu käyttöön 21.3.2019 mennessä. Suhdanne-ennusteesa ja keskipitkän ajan kehitysarviossa on otettu huomioon myös hallituksen kehysneuvottelussa 28.3.2019 tehdyt päätökset.

Helsingissä huhtikuussa 2019
Valtiovarainministeriön kansantalousosasto

Mikko Spolander

Osastopäällikkö, ylijohtaja

Jukka Railavo

Finanssineuvos

Reaalitalouden

yksikön päällikkö

Marja Paavonen

Finanssineuvos

Julkisen talouden

yksikön päällikkö

Toteutunutta kehitystä koskevien tietojen lähde: Tilastokeskus ellei muuta mainittu.

TAULUKOISSA KÄYTETYT SYMBOLIT JA LYHENTEET

-	Ei mitään ilmoitettavana
0	Suure pienempi kuin puolet käytetystä yksiköstä
..	Tietoa ei ole saatu
.	Loogisesti mahdoton esitettäväksi
**	Ennuste
CPB	CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis
HWWI	Hamburgisches WeltWirtschafts Institut
IMF	Kansainvälinen valuuttarahasto
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
VM	Valtiovarainministeriö

Kukin taulukoiden luvuista on pyöristetty erikseen.

Sisältö

Esipuhe	7
Yhteenveto	11
1 Talousnäkymät	21
1.1 Globaalitalous	21
1.2 Ulkomaankauppa	26
1.2.1 Vienti ja tuonti	26
1.2.2 Hinnat ja vaihtotase	27
1.3 Kotimainen kysyntä	28
1.3.1 Yksityinen kulutus	28
1.3.2 Julkinen kulutus	31
1.3.3 Yksityiset investoinnit	33
1.3.4 Julkiset investoinnit	36
1.4 Kotimainen tuotanto	37
1.4.1 BKT	37
1.4.2 Jalostus	39
1.4.3 Palvelut	42
1.5 Työvoima	44
1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat	47
1.6.1 Palkat	47
1.6.2 Kuluttajahinnat	48
2 Julkinen talous	51
2.1 Julkisyhteisöt yhteensä	51
2.1.1 Arvioita finanssipolitiikan vaikutuksista	56
2.1.2 Julkisyhteisöjen velka	59
2.2 Valtionhallinto	61
2.3 Paikallishallinto	72
2.4 Sosiaaliturvarahastot	77
2.4.1 Työeläkelaitokset	77
2.4.2 Muut sosiaaliturvarahastot	79
2.5 Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä	81

Liitetaulukot

1.	Ennusteiden tarkentuminen	86
2.	Vuosien 2014-2018 budjettiprosessissa käytettyjä ennusteita ja toteutumia.....	87
3.	Kysynnän ja tarjonnan tase	88
4.	Kansantalouden rahoitustasapaino	89

Kehikot

Finanssipolitiikan viritys kuluneella vaalikaudella.....	57
Valtion budjettitalous vuosina 2020–2023	65

Yhteenveto

Talouden suhdannenäkymät vuosina 2019–2021

Vuonna 2019 talouskasvu hidastuu selvästi nousukauden jälkeen. Tämä on seurausta asuinrakennusinvestointien kääntymisestä laskuun sekä ulkomaankaupan kasvun hidastumisesta. Suomen talouden kasvu hidastuu lähivuosina edelleen haastavassa kansainvälisessä ympäristössä alle 1½ prosentin vuosikasvuvauhtiin. Keskipitkällä aikavälillä vuosina 2022–2023 talouskasvu hidastuu alle yhteen prosenttiin. Historiaan nähden keskipitkälle aikavälille odotettu kasvu on hidasta, mikä johtuu talouden rakenteellisista tekijöistä.

Nopean talouskasvun vetämänä työttömyys on alentunut lähelle rakenteellisen työttömyyden tasoa. Sen seurauksena ansiotason nousu kiihtyy ennustejaksolla, mikä osaltaan parantaa kotitalouksien ostovoimaa, mutta lisää yritysten kustannuksia.

Julkinen talous tasapainottuu vuosikymmenen vaihteessa. Julkisen talouden sektoreista valtionhallinto ja paikallishallinto ovat kuitenkin edelleen alijäämäisiä. Julkinen talous alkaa jälleen heikentyä 2020-luvun alkuvuosina, kun sopeutustoimet päättyvät ja talouskasvu hidastuu.

Maailmankaupan kasvu jatkuu aiempaa vaimeampana

Maailmantalouden kasvu hidastuu laajalla rintamalla. Erityisesti Euroopassa kasvunäkymät ovat vaimentuneet nopeasti. Saksassa teollinen tuotanto supistui viime vuoden lopulla pitkälti autoteollisuuden ongelmien takia ja viennin kasvu pysähtyi vuoden lopulla. Brexitiin liittyvä epävarmuus vaimentaa Ison-Britannian kasvunäkymiä. Toisaalta Ranskassa talouskasvu oli viime vuoden loppupuolella vahvempaa poliittisesta liikehdinnästä huolimatta. Euroalueen kasvu hidastuu tänä vuonna 1,1 prosenttiin vuodenvaihteen tilapäisten häiriöiden seurauksena, mutta elpyy ensi vuonna noin puoleentoista prosenttiin.

Yhdysvaltojen talous on vahvassa vireessä, mutta talouskasvu hidastuu lähivuosina lähemmäksi potentiaalista kasvua. Kasvua ylläpitävät erityisesti yksityinen kulutus ja yksityiset investoinnit. Nettoviennin kontribuutio kasvuun jää negatiiviseksi. Kuluttajien luottamus nykyiseen tilanteeseen on vahvaa, mutta odotukset tulevasta kehityksestä ovat vaimeampia. Työllisyystilanne on erittäin hyvä. Ulkomaankauppa varjostaa erityisesti jännitteet Kiinan kanssa, joskin alkuvuoden kuluessa on ilmaantunut merkkejä kiistan lieventymisestä.

Maailemankauppa hidastui vuoden 2018 lopulla nopeasti. Erityisesti nousevien talouksien tuonti hidastui voimakkaasti. Tähän mennessä pystytetyt kaupan esteet ovat jo ehtineet hidastaa maailmankaupan kasvua. Tavarakaupan kasvu hidastuu alle 3½ prosenttiin vuosina 2019–2021.

Kotimainen kysyntä ylläpitää kasvua

Vuonna 2019 Suomen BKT:n ennustetaan kasvavan 1,7 %. Alkuvuonna kertyneet myönteiset tiedot viittaavat tuotannon kasvun jatkumiseen. Näitä ovat mm. teollisuuden uusien tilausten ja elinkeinoelämän tuotanto-odotusten kasvu sekä kasvukeskusten vahvana jatkuva rakennustoiminta. Toisaalta kasvun rajoitteistakin on viitteitä, sillä monella toimipaikalla on yhä pulaa ammattitaitoisesta työvoimasta. Lisäksi monella yksityisen liike-elämän toimialalla kysynnän puutetta pidetään nyt yleisempänä tuotannon kasvua rajoittavana tekijänä kuin vielä viime vuoden lopulla.

Yksityisen kulutuksen kasvu jatkuu vahvana v. 2019 kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvun tukemana. Käytettävissä olevien tulojen kasvua ylläpitävät hyvä työllisyyden kehitys sekä kiihtyvä ansiotason nousu. Edelleen hitaana pysyttelevän inflaation ansiosta myös reaalitulojen kasvu jatkuu nopeana.

Yksityisten investointien kasvu jää vaisuksi. Erityisesti uusien asuntojen rakentaminen vähenee voimakkaasti. Vaikka maailmantalouden kasvunäkymät ovat heikentyneet, suurten suomalaisten teollisuusyritysten investointisuunnitelmat ovat hyvässä kasvussa. Tuotannollisten investointien kasvu lisää myös yritysten rakennusinvestointeja.

Suomen viennin kasvua hidastaa ennustejaksolla maailmankaupan hidastuva kasvu. Vientikysynnän kehitystä varjostaa erityisesti euroalueen vaisu talouskasvu.

Työllisten määrä nousee 1,2 % v. 2019, vaikka asuntorakentamisen kasvun pysähtyminen alkaakin loppuvuonna hidastaa työllisyyden kasvua. Koko vuoden 2019 työllisyysasteen ennakkoidaan nousevan 72,7 prosenttiin.

Ennuste vuoden 2019 inflaatioksi on 1,2 %. Ansiotason noustessa palveluiden hintojen odotetaan nousevan edellisvuotta nopeammin. Koska tavaroiden hintojen vaikutus inflaatioon jää kuitenkin vuoden 2018 tavoin negatiiviseksi, pohjainflaatio pysyy maltillisena. Alkuvuodesta 2019 raakaöljyn hinta on kääntynyt jälleen nousuun. Hinnan odotetaan jatkavan nousuaan ennustejaksolla. Myös sähkön hinnan nousu kiihdyttää energian hintojen nousua tänä vuonna.

Vuonna 2020 talouskasvu hidastuu 1,4 prosenttiin. Vuonna 2020 palkkasumman kasvua ylläpitää ansioiden kiihtyvä nousu. Sen sijaan työllisten määrän kasvu hidastuu. Inflaation hienoinen kiihtyminen hidastaa kotitalouden käytettävissä olevien reaalitulojen nousua, mikä hidastaa yksityisen kulutuksen kasvua.

Kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestoinnit kasvavat hyvää vauhtia. Tähän vaikuttaa kohtuullisen hyvänä säilyvä kysyntä sekä kansainvälisesti että kotimaassa. Tutkimus- ja kehitysmenot kasvavat koko ennustekauden ajan. Tehdasteollisuuden lisäksi myös palvelutoimialojen ennakkoidaan lisäävän investointeja tutkimukseen ja kehitykseen. Lisäksi valtion tutkimus- ja kehitysrahoitus kasvaa.

Ennustejaksolla tuonnin ja viennin arvoa kasvattavat sekä määrän kasvu että hintojen nousu. Viennin arvo kasvaa tuontia nopeammin, mikä pienentää tavaroiden ja palveluiden taseen alijäämää. Kauppataseen ylijäämä nousee ennustejaksolla lähelle kahta miljardia euroa, mutta palvelutase pysyy yli kaksi miljardia euroa alijäämäisenä. Vaihtotase pysyy kokonaisuudessaan alijäämäisenä, sillä tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen alijäämä ei pienene merkittävästi.

Vuonna 2021 BKT kasvaa 1,2 %. Yksityisen kulutuksen ripeä kasvu jatkuu, koska ansiot nousevat edelleen nopeasti. Korjausrakennusinvestoinnit kasvavat melko vauhtia 1-2 prosentin vuosivauhtia koko ennustejakson ajan. Maa- ja vesirakennusinvestointien kasvu jää alle yhden prosentin.

Talouskasvun hidastuminen ja nimellispalkkojen nousu alkavat asteittain heikentää työvoiman kysynnän kasvua vuosina 2020–2021. Työttömyysasteen aleneminen finanssikriisiä edeltävän suhdannehuipun lukemiin synnyttää talouteen

työvoimakapeikkoja ja kiristää työmarkkinoita, mikä puolestaan vahvistaa palkan-
korotuspaineita.

Vuonna 2019 ansiotaso nousee 2,8 %. Ansiotason nousua 3,3 prosenttiin v. 2020
kiihdyttää kiristyvät työmarkkinat, mikä purkautuu kasvaviin liukumiin. Myös julki-
sen sektorin lomarahojen palautuminen vaikuttaa ansiotason nousua kiihdyttävästi.
Vuonna 2021 ansiotaso nousee 3,1 %.

Inflaatiopaineiden odotetaan kokonaisuutena kasvavan hitaasti ennustejaksolla.
Ansiotason nousun odotetaan vähitellen heijastuvan laajemmin hintoihin. Raaka-ai-
neiden hintojen kasvu pysyy kuitenkin maltillisena.

Väestön ikääntyminen kasvattaa julkisen talouden alijäämiä

Julkinen talous tasapainottuu vuosikymmenen vaihteessa. Julkisen talouden sek-
toreista valtionhallinto ja paikallishallinto ovat kuitenkin edelleen alijäämäisiä. Vain
sosiaaliturvarahastot ovat ylijäämäisiä.

Julkista taloutta on jo usean vuoden ajan heikentänyt väestön ikääntyminen. Vä-
estön ikääntymisen vuoksi työikäinen väestö supistuu, eläkemenot kasvavat ja
julkisten palveluiden tarve kasvaa. Eläkemenojen osalta kasvupaine on osittain jo
toteutunut. Sen vuoksi julkinen talous ei ole yltänyt ylijäämään, vaikka julkista ta-
loutta on jo pidempään vahvistettu sopeutustoimin ja talouskehitys on viime vuosina
ollut suotuista.

Ikäsidonnaisten menojen kasvu jatkuu nopeana myös ensi vuosikymmenellä, kun
eläkemenot jatkavat kasvuaan ja terveydenhoidon ja hoivan tarve kasvaa suurten
ikäluokkien ikääntyessä. Siksi julkinen talous alkaa jälleen heikentyä, kun julkista ta-
loutta vahvistavat toimet päättyvät. Julkinen velka suhteessa bruttokansantuottee-
seen kääntyy vähitellen uudelleen kasvuun 2020-luvun alkuvuosina.

Talouskehityksen riskit

Alasuuntaiset riskit ovat edelleen suuria. Keskeinen riski on sopimukseton Brexit,
joka vaikuttaisi talouden kehitykseen etenkin Euroopassa. Lyhyen aikavälin vaiku-
tukset kauppavaihtoon Ison-Britannian ja EU:n välillä olisivat tuntuvia, mutta on

oletettavaa, että kauppa elpyisi ennen pitkää. Myös Italian talouspolitiikkaan liittyvä riski on yhä merkittävä.

Kauppakonfliktien lientyminen lienee huomattavin positiivinen riski. USA ja Kiina ovat edistyneet kahdenväliseen kauppaan liittyvissä neuvotteluissa.

Investointiennusteen riskinä on erityisesti asuntoinvestointien ennakoitua nopeampi jäähtyminen normaalille, noin 30 000 asunnon tasolle. Myös suurhankkeiden ajoitukseen liittyy merkittäviä riskejä. Jos hankkeita ei aloiteta ennustekauden aikana, investointikehitys jää hyvin heikoksi.

Yksityisen kulutuksen kasvun jatkuminen nopeana ennustejaksolla lisää sen BKT:n kasvua tukevaa vaikutusta. Ulkoisen ympäristön riskien realisoituminen laskisi yritysten luottamusta kotimaassa, heikentäisi investointeja ja työllisyyttä ja romauttaisi kotitalouksien luottamuksen talouden vakaaseen ja suotuisaan kehitykseen. Tällöin kotitalouksien alhainen säästämisaste kääntyisi jyrkkään nousuun ja sen myötä yksityinen kulutus sekä BKT äkilliseen laskuun. Kotitalouksien lisääntynyt velkaantuneisuus vähentää niiden mahdollisuuksia tasoittaa kulutustaan taantuman yli.

Taulukko 1. Keskeiset ennusteluvut

	2018	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
	mrd. euroa	määrän muutos, prosenttia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	234	2,8	2,7	2,3	1,7	1,4	1,2
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	92	5,4	3,8	4,2	2,7	2,5	1,9
Kokonaistarjonta	326	3,5	2,9	2,9	2,0	1,7	1,4
Tavaroiden ja palvelujen vienti	91	3,5	7,7	1,5	3,2	2,9	2,0
Kulutus	178	2,1	0,9	1,4	1,3	1,3	1,2
yksityinen	125	2,2	1,5	1,4	1,8	1,6	1,6
julkisen	53	1,8	-0,4	1,4	0,2	0,5	0,3
Investoinnit	53	8,6	4,3	3,2	0,5	0,8	0,5
yksityiset	43	8,7	4,8	3,3	0,4	1,7	1,2
julkiset	10	8,0	2,4	3,0	1,1	-2,9	-2,4
Kokonaiskysyntä	324	3,3	3,3	2,0	1,9	1,6	1,3
kotimainen kysyntä	233	3,2	1,8	2,2	1,3	1,0	1,0

Taulukko 2. Muut keskeiset ennusteluvut

	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
Bruttokansantuote, mrd. euroa	216	224	234	242	250	258
Palvelut, määrän muutos, %	1,9	1,7	1,6	1,6	1,3	1,2
Koko teollisuus, määrän muutos, %	2,7	6,5	2,5	1,7	1,9	1,6
Työn tuottavuus, muutos, %	2,1	1,8	-0,6	0,6	1,0	0,9
Työlliset, muutos, %	0,5	1,0	2,7	1,2	0,4	0,3
Työllisyysaste, %	68,7	69,6	71,7	72,7	73,2	73,6
Työttömyysaste, %	8,8	8,6	7,4	6,3	6,1	6,0
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	0,4	0,7	1,1	1,2	1,5	1,7
Ansiotasoindeksi, muutos, %	0,9	0,2	1,8	2,8	3,3	3,1
Vaihtotase, mrd. euroa	-1,6	-0,7	-4,4	-3,5	-3,4	-3,3
Vaihtotase, suhteessa BKT:een, %	-0,7	-0,3	-1,9	-1,4	-1,4	-1,3
Lyhyet korot (euribor 3 kk), %	-0,3	-0,3	-0,3	-0,2	0,1	0,4
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	0,4	0,5	0,7	0,8	1,4	2,0
Julkisyhteisöjen menot, suhteessa BKT:een, %	55,9	54,2	53,1	52,6	52,2	52,0
Veroaste, suhteessa BKT:een, %	44,0	43,3	42,5	42,3	42,3	42,1
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-1,7	-0,8	-0,6	-0,3	-0,0	-0,1
Valtion rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-2,7	-1,8	-1,2	-0,7	-0,7	-0,7
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:een, %	63,0	61,3	58,9	58,1	57,4	57,4
Valtionvelka, suhteessa BKT:een, %	47,4	47,2	44,9	44,2	43,4	43,3

Keskipitkän aikavälin näkymät

Suomen bruttokansantuote kasvoi viime vuonna reilut kaksi prosenttia. Kuluvana vuonna kasvun ennustetaan hidastuvan hieman alle kahteen prosenttiin. Vuosina 2020–2021 kasvu jatkuu maltillisena hieman alle puolessatoista prosentissa. Keskipitkällä aikavälillä, vuosina 2022–2023, talouskasvun arvioidaan hidastuvan alle prosenttiin¹. Historiaan nähden keskipitkälle aikavälille odotettu kasvu on hidasta, mikä johtuu talouden rakenteellisista tekijöistä.

¹ Keskipitkän aikavälin talousnäkymiä voidaan arvioida potentiaalisen tuotannon avulla, sillä sen ajatellaan määrittävän talouden kasvuedellytykset. Valtiovarainministeriö käyttää potentiaalisen tuotannon arvioinnissa EU:n komission ja jäsenmaiden yhdessä kehittämää tuotantofunktiomenetelmää, jossa potentiaalisen tuotannon kasvu jaetaan arvioihin potentiaalisen työpanoksen, pääoman ja kokonaistuottavuuden kehityksestä. Potentiaalinen tuotanto ja tuotantokuilu ovat havaitsemattomia muuttujia, joiden arviointiin liittyy epävarmuutta etenkin voimakkaan suhdannesyklin sekä tuotantorakenteen nopean muutoksen aikana.

Työpanoksen kasvu lisää potentiaalisen tuotannon kasvua kuluvana ja hieman myös seuraavana vuonna. Tämän jälkeen työpanos alkaa supistua, sillä työikäisen väestön määrä jatkaa laskuaan. Työpanoksen kasvua rajoittaa myös korkea rakenteellinen työttömyys.

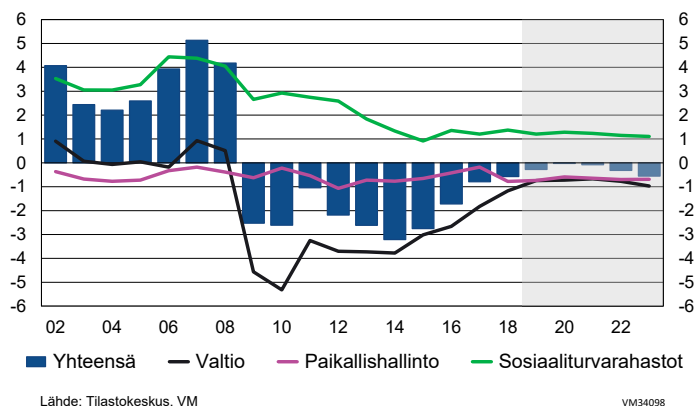
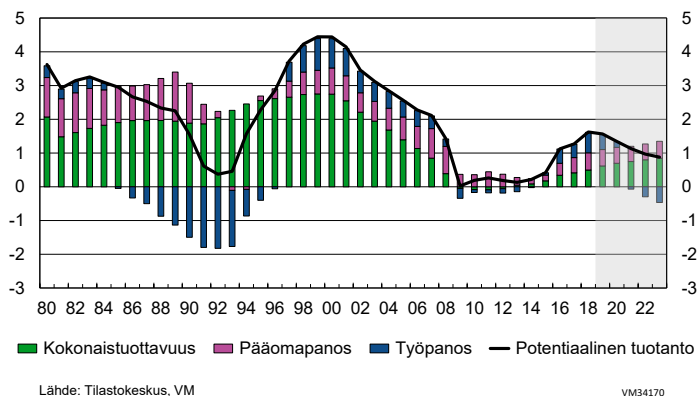
Kokonaistuottavuuden kasvu on kehittynyt viime vuosina vaatimattomasti ja sen kehitys jatkuu edelleen historiaan nähden heikkona. Korkean tuottavuuden toimialojen tuotanto on supistunut ja koko talouden rakenne on palveluvaltaistunut. Kokonaistuottavuuden trendikasvun arvioidaan keskipitkällä aikavälillä lähenevän yhden prosentin kasvua, kun 2000-luvun alkupuolella kasvu ylsi keskimäärin yli kahteen prosenttiin vuodessa. Kokonaistuottavuuden arvioitu trendikasvu on kuitenkin selkeästi viimeisen kymmenen vuoden keskiarvoa korkeampi.

Kokonaistuottavuuden ja työpanoksen lisäksi talouden tuotantoedellytyksiin vaikuttaa pääomakanta. Useita vuosia matala investointiaste hidasti pääomakannan kasvua ja heikensi tulevaa talouden kasvupotentiaalia. Investointien vilkastuminen ja kohonnut investointiaste kuitenkin lisäävät keskipitkällä aikavälillä pääomakannan kasvun kautta potentiaalista tuotantoa noin puolella prosentilla vuodessa.

Tuotantokuilun arvioidaan olevan noin puoli prosenttia positiivinen suhteessa potentiaaliseen tuotantoon v. 2019. Bruttokansantuote kasvaa likimain potentiaalista vauhtiaan vuosina 2020–2021, joten positiivisen tuotantokuilun ei odoteta enää olennaisesti kasvavan lyhyellä aikavälillä. Keskipitkällä aikavälillä positiivisen tuotantokuilun arvioidaan alkavan vähitellen sulkeutua, kun hyvä suhdannetilanne ennen pitkää taittuu. Seuraavan laskusuhdanteen ajoituksen arvioiminen on kuitenkin hyvin vaikeaa ja mahdollinen taantuma sulkisi nopeasti positiivisen tuotantokuilun.

Taulukko 3. Keskeisiä lukuja keskipitkällä aikavälillä

	2017	2018	2019**	2020**	2021**	2022**	2023**
BKT markkinahintaan, määrän muutos,%	2,7	2,3	1,7	1,4	1,2	1,0	0,7
Bruttokansantuote, mrd. euroa	224	234	242	250	258	265	272
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	0,7	1,1	1,2	1,5	1,7	1,8	1,8
Työttömyysaste, %	8,6	7,4	6,3	6,1	6,0	6,1	6,3
Työllisyysaste, %	69,6	71,7	72,7	73,2	73,6	73,5	73,3
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, % BKT:sta	-0,8	-0,6	-0,3	-0,0	-0,1	-0,3	-0,6
Valtio	-1,8	-1,2	-0,7	-0,7	-0,7	-0,8	-1,0
Paikallishallinto	-0,2	-0,8	-0,7	-0,6	-0,6	-0,7	-0,7
Sosiaaliturvarahastot	1,2	1,4	1,2	1,3	1,2	1,3	1,1
Rakenteellinen jäämä, % BKT:sta	-0,6	-0,7	-0,7	-0,3	-0,4	-0,6	-0,8
Julkisyhteisöjen bruttovelka, % BKT:sta	61,3	58,9	58,1	57,4	57,4	57,7	58,3
Valtionvelka, % BKT:sta	47,2	44,9	44,2	43,4	43,3	43,3	43,7
Tuotantokuilu, % potentiaalisesta tuotannosta ¹	-0,3	0,4	0,5	0,5	0,6	0,6	0,4

¹ Arvioitu EU:n yhteisellä menetelmällä**Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä
suhteessa BKT:een, %****Potentiaalisen tuotannon kasvu ja sen osatekijät
EU-menetelmän mukaan, %**

Finanssipolitiikan linja

Suomen talouden ja julkisen talouden tila on vahvistunut viime vuosina selvästi. Julkisen talouden alijäämä on pienentynyt ja velkasuhde kääntynyt laskuun. Työllisyys on kasvanut ja työttömyys vähentynyt nopeasti. Seuraava hallitus saa aloittaa toimikautensa hyvän talouskehityksen oloissa.

Vaikka julkisen talouden tila on parantunut, työtä julkisen talouden vahvistamiseksi ei voi lopettaa. Rakenteellisesti alijäämäisenä pysyvä julkinen talous ja aiempaan verrattuna korkea velkasuhde sekä suuret takausvastuut ovat heikentäneet julkisen talouden kykyä sietää häiriöitä, jotka leviävät Suomeen tyypillisesti maailmantaloudesta. Ennusteiden mukaan talouskasvu hidastuu vähitellen lähivuosina. Taantumakaan mahdollisuutta ei tulevalla vaalikaudella voi sulkea pois.

Julkista taloutta on jo usean vuoden ajan heikentänyt väestön ikääntyminen. Ikäsidonnaisten menojen kasvun vuoksi julkinen talous ei ole kohenemisesta huolimatta yltänyt ylijäämään, vaikka julkista taloutta on vahvistettu sopeutustoimin ja talouskehitys on ollut suotuisa.

Ikäsidonnaisten menojen kasvu jatkuu nopeana myös tulevina vuosina. Julkisen talouden alijäämät alkavat jälleen kasvaa, jos julkista taloutta vahvistavia toimia ei jatketa. 2020-luvulla julkista taloutta heikentävät ikäsidonnaisten menojen kasvun lisäksi mm. hävittäjähankinnat, korjausvelka ja muut suuret investointitarpeet.

Väestön ikääntymisen vuoksi julkisessa taloudessa on kestävyysongelma, johon ei olla vielä riittävästi varauduttu. Kestävyysvaje tarkoittaa sitä, että pitkällä aikavälillä julkisen talouden tulot eivät riitä menojen katteeksi. Vanhusväestön määrän kasvu lisää erityisesti terveydenhoito- ja hoivamenoja, joiden rahoittamiseksi nykyinen kokonaisveroaste ei tulevaisuudessa riitä. Lisäksi työikäisen väestön määrän väheneminen heikentää talouden kasvumahdollisuuksia ja siten julkisten hyvinvointipalvelujen ja etuuksien rahoitusta.

Julkisen talouden vahvistamista tulisi jatkaa, jotta julkiseen talouteen kyetään luomaan puskureita tulevien taantumien ja taloutta kohtaavien mahdollisten ikävien yllätysten varalta. Jotta puskureita ehditään kasvattamaan ennen seuraavaa taantuma, julkista taloutta olisi vahvistettava nopeasti vaikuttavin toimin. Tämä tarkoittaa käytännössä joko menojen pienentämistä tai verotuksen kiristämistä. Mahdollisuudet veronkiristykseen ovat kuitenkin hyvin rajalliset, ja myös menoleikkaukset tulee

mahdollisuuksien mukaan kohdentaa siten, että ne eivät heikennä talouskasvun edellytyksiä.

Julkisen talouden kestävyys vahvistaminen edellyttää nopeavaikutteisten toimenpiteiden lisäksi rakenteellisia uudistuksia, jotka vahvistavat julkista taloutta pidemmällä aikavälillä. Julkisen talouden kestävyyttä, yhteiskunnan vakautta ja talouskasvua voidaan kohentaa tehostamalla julkista palvelutuotantoa, kasvattamalla työllisyyttä sekä luomalla suotuisa toimintaympäristö investointien, osaamisen ja tuottavuuden kasvuksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten kasvun hillitseminen ja palvelujen yhdenvertaisuuden turvaaminen edellyttävät julkisen palvelutuotannon tuottavuuden parantamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistamista. On tärkeää, että palvelujen järjestämisvastuu saadaan siirrettyä kuntia vahvemmille järjestäjille.

Työllisyyttä voidaan lisätä alentamalla työttömyyttä, kannustamalla työvoiman ulkopuolella olevia työelämään ja edistämällä työperäistä maahanmuuttoa. Mahdollisia keinoja ovat mm. työntöön kannustimien parantaminen sosiaaliturvan, verotuksen ja palvelujärjestelmän muodostamaa kokonaisuutta uudistamalla sekä alueellista ja ammatillista liikkuvuutta lisäävät ja työuria pidentävät toimet. Julkisen talouden kestävyys kannalta on tärkeää kiinnittää huomiota myös toimien kustannustehokkuuteen.

Kasvun edistäminen ja julkisen talouden vakauttaminen edellyttävät tavoitteiden kanssa linjassa olevia konkreettisia toimia. On tärkeää, että julkisen talouden hoitoa ei lasketa ennustettua vahvemman talous- tai työllisyyskasvun varaan.

1 Talousnäkymät

1.1 Globaalitalous

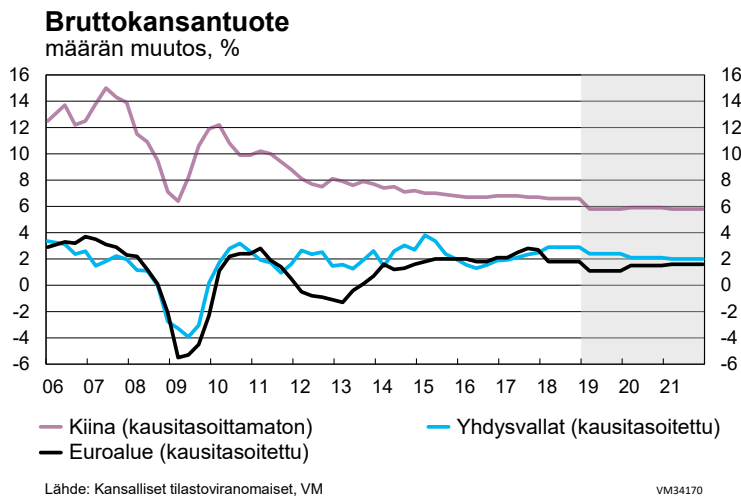
Maailmantalouden näkymät heikkenevät

Maailmantalouden kasvu hidastuu laajalla rintamalla. Erityisesti Euroopassa kasvunäkymät ovat vaimentuneet nopeasti. Myös maailmankaupan kasvu hidastui nopeasti viime vuonna sekä suhdanteisiin ja kauppakonflikteihin liittyvistä että rakenteellisista syistä johtuen.

Yhdysvaltojen talous on vahvassa vireessä, mutta talouskasvu hidastuu lähivuosina lähemmäksi potentiaalista kasvua. Kasvua ylläpitävät erityisesti yksityinen kulutus ja yksityiset investoinnit nettoviennin kontribuution ollessa negatiivinen. Kuluttajien luottamus nykyiseen tilanteeseen on vahvaa, mutta odotukset tulevasta kehityksestä ovat vaimeampia. Työllisyystilanne on erittäin hyvä. Ulkomaankauppaa varjostavat erityisesti jännitteet Kiinan kanssa, joskin alkuvuoden kuluessa on ilmaantunut merkkejä kiistan lieventymisestä. Lähikuukaudet osoittavat, mihin suuntaan konflikti kehittyy. Keskuspankki on ilmoittanut rahapolitiikan näkymien muutoksesta, mikä seurauksena odotukset tulevista ohjauskoron nostoista ovat vähentyneet.

Euroalueen näkymät ovat heikentyneet nopeasti. Erityisesti Saksassa teollinen tuotanto supistui viime vuoden lopulla pitkälti autoteollisuuden ongelmien takia. Viennin kasvu pysähtyi vuoden lopulla. Lisäksi saksalaisten yritysten Ifo-indeksin mukaiset lähitulevaisuuden näkymät heikkenivät voimakkaasti viime syksystä lähtien. Ranskassa talouskasvu viime vuoden loppupuolella oli vahvempaa poliittisesta liikehdinnästä huolimatta. Kuitenkin, myös Ranskassa teollisuuden ostopäällikköindeksi laski vuoden lopulla. Euroalueen kasvu hidastuu tänä vuonna 1,1 prosenttiin pitkälti Saksan vetämänä, mutta kasvu elpyy n. 1½ prosenttiin vuosina 2020 ja 2021.

Brexitiin liittyvä epävarmuus vaimentaa Ison-Britannian kasvunäkymiä. Ennakoivat indikaattorit ovat laskeneet, ja kuluttajien luottamus talouskehitykseen on heikko melko hyvältä työllisyystilanteesta huolimatta. Monet yritykset harkitsevat toimintojensa siirtämistä ulkomaille. Perusnäkymässä, jossa Brexit toteutuu järjestäytyneesti Yhdistyneen Kuningaskunnan ja EU:n saavuttaneen sopimuksen mukaisesti, talous kasvaa tänä vuonna ja lähivuosina hieman alle prosentin vuodessa.

Taloukasvu Kiinassa oli viime vuonna hitainta sitten vuoden 1990. Vuoden lopulla ulkomaankauppa hidastui voimakkaasti. Pitkään vallinnut vaihtotaseen ylijäämä on sulanut pois lähes kokonaan. Kulutushyödykkeiden vähittäiskauppa oli viime vuonna laskevalla trendillä, mutta on elpynyt hieman loppuvuodesta lähtien. Taloukasvu jää vajaaseen kuuteen prosenttiin ennusteperiodin lopulla.

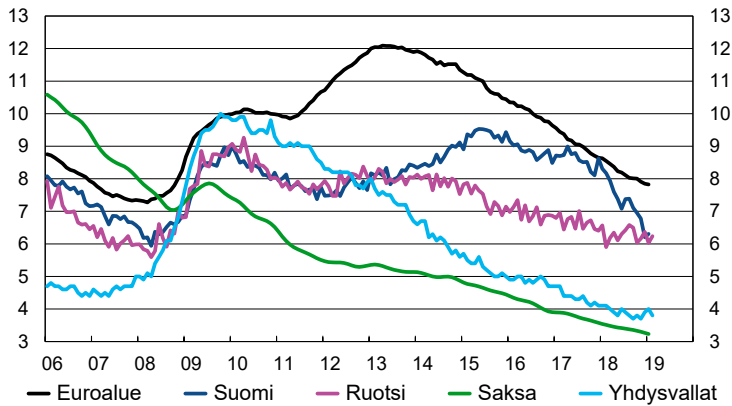
Talouden supistuminen viime vuoden kolmannella neljänneksellä suhteessa edelliseen neljännekseen sekä heikentyneet ennakoivat indikaattorit lähivuosille kuvaavat Japanin vaatimatonta talouskehitystä. Inflaatio ei ole kiihtynyt odotetusti, joten kasvua tukevan, erittäin keveän rahapolitiikan odotetaan jatkuvan. Myyntiveron nostaminen tämän vuoden lokakuussa aiheuttaa epävarmuutta, mutta hallitus on ilmoittanut aktiviteettia tukevista toimista. Kasvu hidastuu vajaaseen prosenttiin lähivuosina.

Venäjän taloukasvu v. 2018 ylitti odotukset. Ensimmäisen arvion mukaan talous kasvoi 2,3 % edellisvuodesta. Ennakoitua nopeamman kasvun taustalla on mm.

rakentamisen huomattava tilastorevisio. Talouden kasvupotentiaali on yhä vaatimattomaa ja talouskehitystä haittaavat mittavat rakenteelliset ongelmat, kuten matala kapasiteetin käyttöaste, heikko työn tuottavuus sekä yritysten toimintaympäristön puutteet. Kasvu hidastuu vajaan 1½ prosenttiin lähivuosina.

Työttömyysaste

kausitasoitettu, %

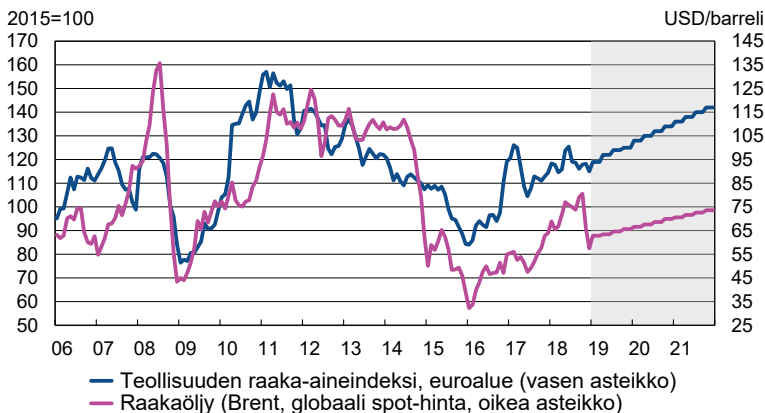

Lähde: Kansalliset tilastoviranomaiset

VM34170

Raakaöljyn hinta laski voimakkaasti viime vuoden lopulla johtuen erityisesti tuotannon voimakkaasta kasvusta Yhdysvalloissa, mutta hinta on noussut tämän vuoden kuluessa. Lähivuosina hinnan nousu jatkuu maltillisesti. Muiden teollisuuden raaka-aineiden hinnat ovat nousseet nopeasti alkuvuonna, ja hintojen odotetaan nousevan ennusteperiodilla jonkin verran.

Raaka-aineiden hinnat

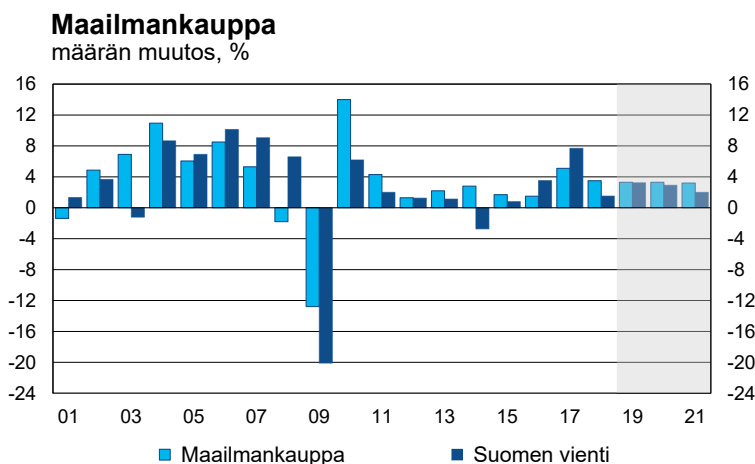
Lähde: Hamburgisches WeltWirtschafts Institut, Macrobond, VM

VM34170

Lyhyiden markkinakorkojen odotetaan nousevan euroalueella hitaasti. Korkoja nostavat odotukset rahapolitiikan asteittaisesta normalisoitumisesta. Inflaationäkymät ovat kuitenkin vaihtelevia. Valtionlainten korot ovat laskeneet Yhdysvalloissa ja euroalueella. Myös Italian valtionlainten korot ovat hieman tasaantuneet.

Maailmankaupan näkymät epävarmempia

Maailmankauppa hidastui vuoden 2018 lopulla nopeasti, tosin Yhdysvaltojen hallinnon sulun takia tilastoihin liittyy epävarmuutta. Erityisesti nousevien talouksien tuonti hidastui voimakkaasti. Maailman satamaliikenne on ollut hidastuvalla trendillä vuoden 2017 lopulta lähtien. Jo toteutetut kauppakonfliktitoimet ovat myös hidastaneet maailmankaupan kasvua. Tavarakaupan kasvu hidastuu alle 3½ prosenttiin vuosina 2019-2021. Suhdanteiden ja kauppakonfliktien ohella maailmankauppaa hidastavat rakenteelliset tekijät. Teollisen tuotannon automaatio ja robotiikka vähentävät edullisen työvoiman tarvetta ja siirtävät tuotantoa lähemmäs kuluttajaa.

Lähde: CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis, Tilastokeskus, VM

VM34170

Riskit painottuvat yhä alasuuntaan

Alasuuntaiset riskit ovat edelleen suuria. Keskeinen riski on sopimukseton Brexit, jolla olisi vaikutuksia etenkin Euroopassa. Lyhyen aikavälin vaikutukset kauppavaihtoon Ison-Britannian ja EU:n välillä olisivat tuntuja, mutta on oletettavaa, että kauppa palautuu ennen pitkää. Myös Italian talouspolitiikkaan liittyvä riski on yhä olemassa.

Kauppakonfliktien lientyminen lienee huomattavin positiivinen riski: Yhdysvallat ja Kiina ovat edistyneet kahdenväliseen kauppaan liittyvissä neuvotteluissa.

Taulukko 4. Bruttokansantuote

	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
	määrän muutos, prosenttia					
Maailma (PPP)	3,2	3,6	3,6	3,4	3,4	3,3
Euroalue	1,8	2,4	1,8	1,1	1,5	1,6
EU	0,0	2,3	1,8	1,1	1,4	1,5
Saksa	1,9	2,2	1,5	0,9	1,6	1,7
Ranska	1,2	2,2	1,5	1,2	1,4	1,3
Ruotsi	1,3	2,1	2,2	1,4	1,8	1,8
Iso-Britannia	1,8	1,8	1,4	0,9	0,8	0,8
Yhdysvallat	1,6	2,4	2,9	2,4	2,1	2,0
Japani	1,0	1,9	0,7	0,9	0,8	0,7
Kiina	6,7	6,8	6,6	5,8	5,9	5,8
Intia ¹	8,2	7,1	7,3	7,6	7,4	7,3
Venäjä	-0,2	1,6	2,3	1,4	1,3	1,2

¹ Tilivuosi

Lähde: Eurostat, kansalliset tilastoviranomaiset, IMF, Maailmanpankki, VM

Taulukko 5. Taustaoletukset

	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
Maailmankaupan kasvu, %	1,5	5,1	3,5	3,3	3,3	3,2
USD/EUR	1,10	1,15	1,18	1,10	1,08	1,08
Teollisuuden raaka-ainehinnat, EA, € (2015=100)	96,5	114,5	118,5	123,0	131,0	139,0
Raakaöljy (Brent), \$/barreli	45,2	54,8	72,0	64,1	68,1	72,1
3 kk euribor, %	-0,3	-0,3	-0,3	-0,2	0,1	0,4
Valtion obligaatiot (10 v), %	0,4	0,5	0,7	0,8	1,4	2,0
Viennin markkinaosuus (2010=100) ¹	90,0	95,0	93,0	93,0	92,0	91,0
Tuontihinnat, %	-2,2	3,4	3,5	2,5	2,3	1,8

¹ Viennin kasvun suhde maailmankaupan kasvuun

Lähde: Kansalliset tilastoviranomaiset, CPB, HWWI, Reuters, VM

1.2 Ulkomaankauppa

Suomen viennin kasvua hidastaa ennustejaksolla maailmankaupan hidastuva kasvu. Vientikysynnän kehitystä varjostaa euroalueen maltillisempi talouskasvu – tärkeimmillä vientimarkkinoilla näkymät ovat heikentyneet. Lisäksi alasuuntaisia riskejä ennusteeseen tuovat epävarmat maailmankaupan näkymät ja sopimukseton Brexit.

1.2.1 Vienti ja tuonti

Vuonna 2018 Suomen viennin määrä kasvoi 1,5 % ja tuonnin määrä 4,2 %. Sekä palveluviennissä että -tuonnissa kasvu oli nopeampaa kuin tavaraviennissä tai -tuonnissa. Vuonna 2019 viennin määrä kasvaa 3,2 % ja tuonnin 2,7 %. Ulkomaankaupan kasvu asettuu tämän jälkeen maltilliselle uralle, ja ennustejakson loppua kohti kasvuvauhti hidastuu.

Euroalueen ja ennen kaikkea Saksan näkymät ovat heikentyneet vuodelle 2019, mikä heijastuu Suomen vientiin. Euroopan osuus Suomen viennistä on suuri, joten Suomen vientikysyntä kehittyä maailmankaupan kehitystä heikommin. Vienti kasvaakin v. 2019 ensisijaisesti laivatoimitusten seurauksena. Vuosina 2020 ja 2021 näkymät ovat viennin kannalta suotuisammat euroalueen positiivisemmän kehityksen takia, vaikka maailmankaupan kasvu onkin hidasta.

Suomen vientiteollisuuden näkymät eivät kuitenkaan ennustejakson alkupuolella heikkene merkittävästi. Loppuvuodesta 2018 muun muassa joillain teknologiateollisuuden aloilla nähtiin positiivista kehitystä tilauskannoissa. Metsäteollisuuden näkymät ovat myös suotuisat. Vientiin vaikuttavia epävarmuustekijöitä löytyy muun muassa kansainvälisen kauppajärjestelmän toimivuudesta, ml. keskeisten talouksien väliset kauppajännitteet. Toisaalta yksikkötyökustannuskehitys voi heijastua vientiin epäsuotuisasti ennustejakson loppupuolella, jos kilpailijamaiden kustannusten nousu on hitaampaa kuin Suomessa. Tavaraviennin tavoin palveluvienti jatkaa hyvää kasvuaan, tosin hitaammin edellisvuoteen verrattuna.

Kuten vientiäkin, tuontia kasvatti v. 2018 eritoten palvelutuonti. Ennustejaksolla tuontia vauhdittaa kotimainen kulutuskysyntä. Vuonna 2020 nopeammin kasvavat investoinnit heijastuvat myös tuontiin.

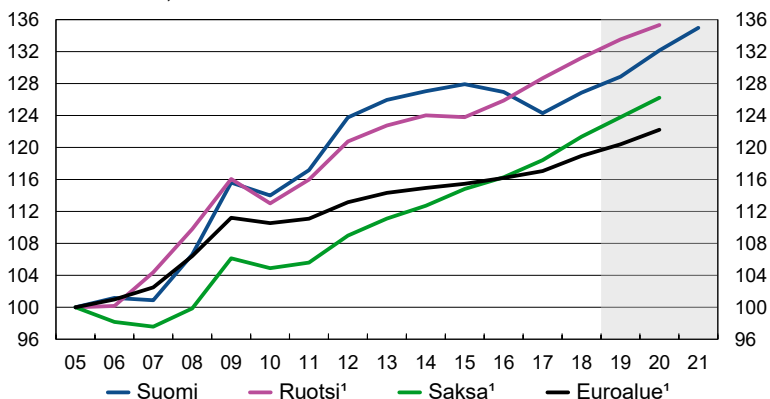
Taulukko 6. Ulkomaankauppa

	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
	määrän muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	3,5	7,7	1,5	3,2	2,9	2,0
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	5,4	3,8	4,2	2,7	2,5	1,9
	hinnan muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	-1,9	3,3	4,0	2,3	2,1	1,9
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	-2,2	3,4	3,5	2,5	2,3	1,8

1.2.2 Hinnat ja vaihtotase

Vuonna 2018 tuontihinnat nousivat öljyn hinnan mukana 3,5 %. Vientihintojen nousu oli tuontihintojen nousua vauhdikkaampaa, 4,0 %. Teollisuuden käyttämien raaka-aineiden ja öljyn hintakehitys nostavat tuontihintoja ennustejaksolla, mutta hintojen nousu on maltillisempaa kuin v. 2018. Vientihintoja nostavat lisäksi metsäteollisuuden raaka-aineiden hinnat.

Ennustejaksolla tuonnin ja viennin arvo kasvavat sekä volyyminkasvun että hintojen nousun seurauksena. Viennin arvo kasvaa tuontia nopeammin, mikä pienentää tavaroiden ja palveluiden taseen alijäämää. Kauppataaseen ylijäämä nousee ennustejaksolla puoleentoista miljardiin euroon, mutta palvelutase pysyy yli kaksi miljardia euroa alijäämäisenä. Vaihtotase pysyy kokonaisuudessaan alijäämäisenä, sillä tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen alijäämä ei pienene merkittävästi.

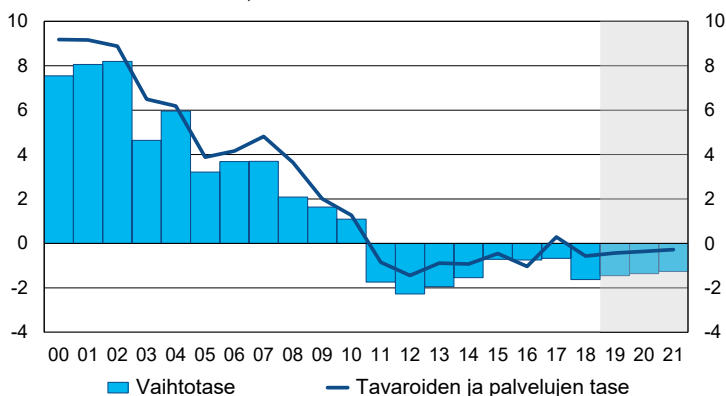
Yksikkötyökustannukset
2005=100, nimelliset¹ Euroopan komission ennuste

Lähde: Euroopan komissio, Tilastokeskus, VM

VM34170

Vaihtotase

suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Taulukko 7. Vaihtotase

	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
	miljardia euroa					
Tavaroiden ja palvelujen tase	-2,2	0,7	-1,3	-1,0	-0,9	-0,7
Tuotannontekijäkorvaukset ja tulonsiirrot, netto	0,6	-1,4	-3,0	-2,5	-2,5	-2,5
Vaihtotase	-1,6	-0,7	-4,4	-3,5	-3,4	-3,3
Vaihtotase, suhteessa BKT:een, %	-0,7	-0,3	-1,9	-1,4	-1,4	-1,3

1.3 Kotimainen kysyntä

1.3.1 Yksityinen kulutus

Kotitalouksien kulutus ylläpitää talouskasvua

Yksityisen kulutuksen kasvu jatkuu vahvana v. 2019 kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvun tukemana. Käytettävissä olevien tulojen kasvua ylläpitävät hyvä työllisyyden kehitys sekä kiihtyvä ansiotason nousu. Nimellinen palkkasumma kasvaa 4 %. Edelleen hitaana pysyttelevän inflaation ansiosta myös reaalityulojen kasvu jatkuu nopeana.

Kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvua tukee myös sosiaalisten tulonsiirtojen kasvu, sillä eläketulojen kasvu jatkuu vahvana, keskimäärin yli kolmen prosentin vuosivauhdissa. Toisaalta työttömyysmenojen väheneminen hidastaa tulonsiirtojen kasvua.

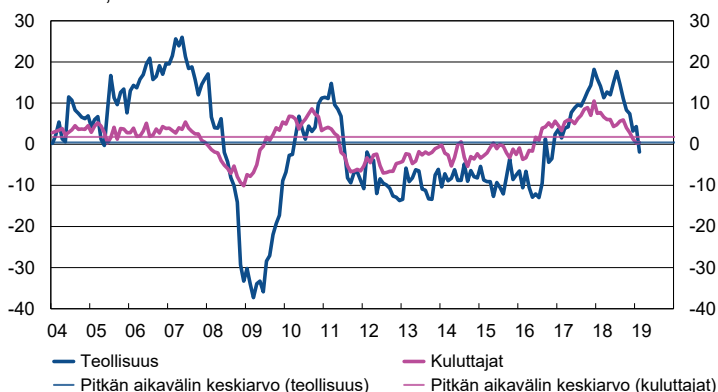
Vuonna 2020 palkkasumman kasvua ylläpitää ansiotason kasvun kiihtyminen työllisten kasvun hidastuessa. Palkkasumman kasvu ei merkittävästi hidastu ja kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvu jatkuu nopeana. Ansiotason kasvua kiihdyttää tilapäisesti julkisen sektorin lomarahojen palautuminen v. 2020. Inflaation hienoinen kiihtyminen kuitenkin hidastaa kotitalouden käytettävissä olevien reaalityulojen nousua, mikä hidastaa yksityisen kulutuksen kasvua.

Vuonna 2021 ansiotaso jatkaa nopeaa nousuaan. Palkkasumman kasvu kuitenkin hidastuu hivenen työllisyyden kasvun hidastuessa, mikä hidastaa kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvua. Yksityisen kulutuksen kasvu ei kuitenkaan hidastu.

Kotitalouksien säästämiseen lasku päättyi v. 2018. Säästämisaste nousee ennusteajaksolla, sillä kulutuksen kasvun oletetaan jatkuvan tulojen kasvua hitaampana. Kotitalouksien velkaantuminen suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin jatkuu edelleen alhaisen korkotason ja hyvän työllisyyden tukemana. Velkaantumisen kasvuvauhti hidastuu, kun velkaantumista kiihdyttävien tekijöiden vaikutus pienenee.

Teollisuuden ja kuluttajien luottamus

saldo, kausitasoitettu

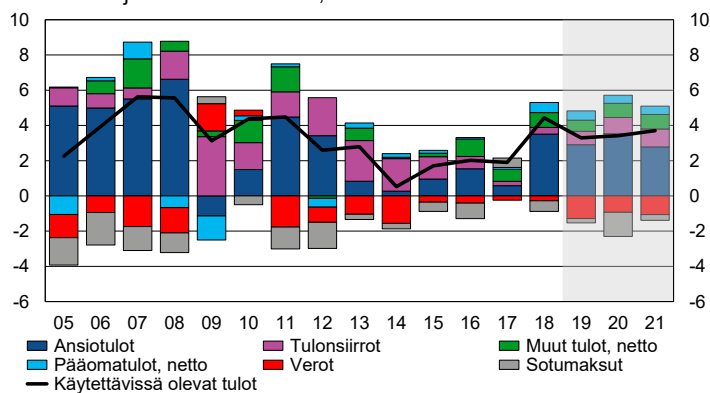

Lähde: Euroopan komissio

VM34170

Kotitalouksien käytettävissä olevat nimellistulot

muutos ja kasvuvaikutukset, %

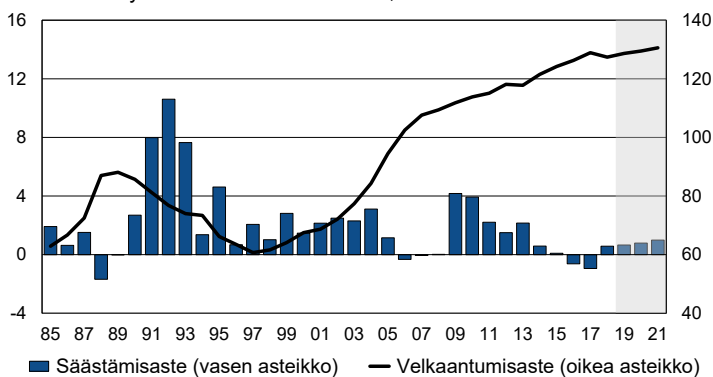

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Kotitalouksien säästäminen ja velkaantuminen

osuus käytettävissä olevista tuloista, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

1.3.2 Julkinen kulutus

Julkisen kulutuksen suurimmat erät koostuvat henkilöstökuluista sekä ostetuista tavaroista ja palveluista. Julkisesta kulutuksesta noin kaksi kolmasosaa koostuu paikallishallinnon kulutuksesta, vajaa kolmannes valtion ja loput sosiaaliturvarahastojen kulutuksesta. Julkiset kulutusmenot kasvoivat viime vuonna, etenkin paikallishallinnon kulutusmenojen kasvu oli ripeää. Julkisen kulutuksen hinnan nousua kiihdyttivät palkankorotukset ja tammikuussa 2019 maksettu kertaluonteinen tulokselisuuserä, joka kirjautui suoriteperusteisesti jo vuodelle 2018.

Julkisten kulutusmenojen kasvu jatkuu koko ennusteperiodilla. Sipilän hallituksen menosopeutustoimien kasvua vaimentava vaikutus hiipuu ja väestön ikääntymisestä johtuva palvelutarpeen kasvu jatkuu. Kulutusmenojen hintaa kasvattavat kuluvana vuonna sovitut palkankorotukset sekä lomarahaleikkauksen päättyminen. Työmarkkinoiden palkankorotuspaineet voimistuvat, kun työttömyysaste lähestyy rakenteellisen työttömyyden tasoa. Tämän oletetaan kiihdyttävän ansiokehitystä, mikä välittyy kulutuksen hintaan nostaen sitä.

Taulukko 8. Kulutus

	2018	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Yksityinen kulutus	100,0	2,2	1,5	1,4	1,8	1,6	1,6
kotitaloudet	95,4	2,2	1,5	1,7	1,8	1,7	1,7
kestokulutustavarat	8,0	5,3	3,7	4,9	1,6	2,1	1,4
puolikestävät kulutustavarat	7,7	1,4	2,7	3,1	1,9	2,0	1,8
lyhytikäiset tavarat	25,5	1,2	-0,2	-0,3	-0,2	1,3	1,2
palvelut	54,3	2,1	2,0	2,5	2,8	1,6	1,8
voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus	4,4	2,8	0,6	-3,9	1,5	0,5	0,5
Julkinen kulutus	100,0	1,8	-0,4	1,4	0,2	0,5	0,3
Kulutus yhteensä		2,1	0,9	1,4	1,3	1,3	1,2
Julkisyhteisöjen yksilölliset kulutusmenot		0,9	0,5	2,0	0,4	0,4	0,4
Yksilölliset kulutusmenot yhteensä		1,9	1,2	1,5	1,1	1,4	1,5
Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo		2,0	1,9	4,4	3,3	3,4	3,7
Yksityisen kulutuksen hinta		0,4	0,6	1,3	1,4	1,6	1,8
Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitytulo		1,6	1,3	3,1	1,9	1,8	1,9
		prosenttia					
Kulutuksen osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)		78,9	77,3	76,2	75,9	75,9	76,1
Kotitalouksien säästämisaste		-0,6	-0,9	0,6	0,7	0,8	1,0
Kotitalouksien velkaantumisaste ¹		126,3	128,9	127,4	128,6	129,5	130,6

¹ Kotitalouksien velat vuoden lopussa suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin.

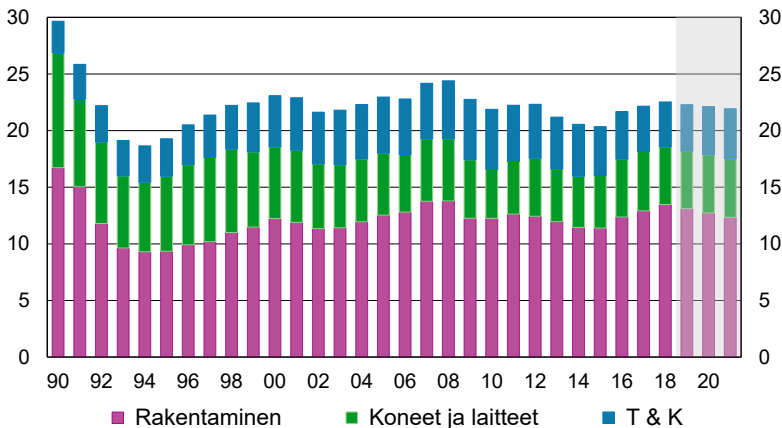
1.3.3 Yksityiset investoinnit

Kokonaisuus vaisua mutta tuotannolliset investoinnit kasvavat

Yksityisten investointien kasvu jää vaisuksi lähivuosina. Erityisesti uusien asuntojen rakentaminen vähenee voimakkaasti. Vaikka maailmantalouden kasvunäkymät ovat heikentyneet, suurten suomalaisten teollisuusyritysten investointisuunnitelmat ovat hyvässä kasvussa. Sen sijaan pienet ja keskisuuret yritykset odottavat investointiensä arvon laskevan. Suomessa on suunnitteilla myös useampia suurhankkeita erityisesti metsäteollisuudessa. Osassa hakeista aikatauluissa on edistytty ja osassa aikatauluja on siirretty eteenpäin. Ennusteessa oletetaan, että neljännes suurhankkeista lähtisi liikkeelle ennustejaksolla. Yksityisten investointien keskimääräinen kasvuvauhti on ennustekaudella 1,1 %. Yksityisten investointien hitaan kasvu-uran takia niiden suhde BKT:hen jää reiluun 18 prosenttiin.

Investoinnit

suhteessa BKT:een, %

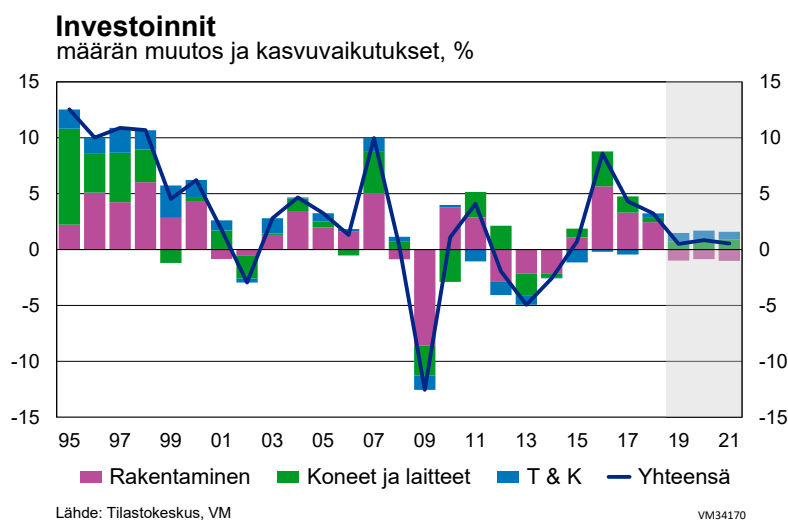

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Vuonna 2018 yksityiset investoinnit kasvoivat 3,3 %. Marraskuussa 2018 julkaistut neljännesvuositiedot korjaantuivat ylöspäin noin 400 milj. euroa ja varsinkin kone- ja laiteinvestoinnit kehittyivät paljon ennakkotietoja paremmin. Asuntoja alettiin rakentaa ennätysellisen paljon v. 2018, jo toista vuotta peräkkäin. Aloitusten määrä oli koko maassa yhteensä lähes 46 000 kappaletta. Viimeksi tätä enemmän uusia asuntoja on alettu rakentaa v. 1990.

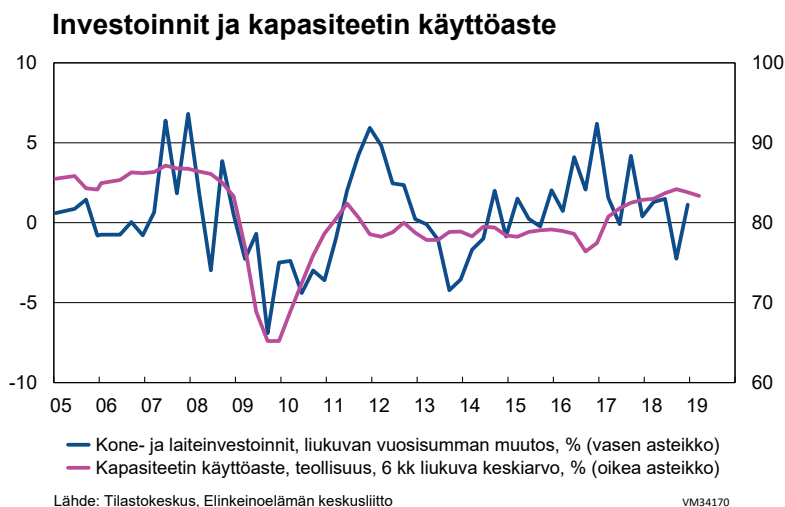
Rakennusinvestoinnit vähenevät koko ennustejakson ajan. Asuinrakennusinvestointien väheneminen on voimakasta kaikkina ennustevuosina. Asuntoaloitusten arvioidaan supistuvan kuitenkin vähitellen, joskin useammalla tuhannella vuosittain. Sen sijaan muut talonrakennusinvestoinnit kasvavat tuotannollisten investointien voimistumisen myötä. Teollisuusrakennusinvestointien kasvua osoittaa myös lupa-kehitys. Julkiset palvelurakennusinvestoinnit, kuten koulut ja sairaalat, ovat edelleen kasvussa. Korjausrakennusinvestoinnit kasvavat melko vakaata 1-2 prosentin vuosivauhtia koko ennustejakson ajan. Maa- ja vesirakennusinvestoinnit jäävät alle prosentin kasvuun koko ennustejakson ajaksi johtuen erityisesti julkisten maa- ja vesirakentamisen investointien vähenemisestä.

Kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestoinnit kasvavat koko ennustejakson ajan hyvää vauhtia. Tähän vaikuttaa kohtuullisen hyvänä säilyvä kysyntä sekä kansainvälisesti että kotimaassa. Tehdasteollisuus suunnittelee lisäävänsä kiinteitä investointeja v. 2019 lähes kuudella prosentilla ja vastaavasti energianhuollossa arvioidaan lisäyksen olevan jopa yli 10 %. Nämä tiedot käyvät ilmi Elinkeinoelämän keskusliiton tammiukuussa 2019 julkaisemasta investointitiedustelusta. Ennustejakson loppuvuosien osalta hyvää kasvua tukee erityisesti oletus yhden suurhankkeen aloituksesta.

Tutkimus- ja kehitysmenot kasvavat niin ikään koko ennustekauden ajan. Edellä mainitun tiedustelun mukaan tehdasteollisuus lisää tutkimus- ja kehitysmenojaan 3 % v. 2019. Myös palvelutoimialojen ennakoitaan lisäävän investointeja tutkimukseen ja kehitykseen. Lisäksi valtion t&k-rahoitus kasvaa v. 2019.

Investointiennusteen riskinä on erityisesti asuntoinvestointien ennakoitua nopeampi palautuminen normaalille, noin 30 000 asunnon tasolle. Myös suurhankkeiden ajoitukseen liittyy merkittäviä riskejä. Jos hankkeita ei aloiteta ennustekauden aikana, investointikehitys jää hyvin heikoksi.

Taulukko 9. Kiinteät investoinnit pääomatavaratyyppittäin

	2018	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Talorakennukset	50,3	10,1	6,6	4,9	-2,0	-1,9	-2,1
asuinrakennukset	30,3	10,7	6,5	5,4	-3,9	-5,0	-4,5
muut talorakennukset	20,0	9,4	6,8	4,3	1,0	2,6	1,0
Maa- ja vesirakennukset	9,5	9,9	1,9	0,5	0,0	0,9	0,2
Koneet ja laitteet	22,6	13,7	6,1	1,6	3,3	4,1	3,8
T&K-investoinnit ¹	17,6	-0,9	-2,3	2,2	4,2	4,1	3,7
Yhteensä	100,0	8,6	4,3	3,2	0,5	0,8	0,5
yksityiset	81,5	8,7	4,8	3,3	0,4	1,7	1,2
julkiset	18,5	8,0	2,4	3,0	1,1	-2,9	-2,4
		prosenttia					
Investointien osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)							
Kiinteät investoinnit		22,0	22,3	22,6	22,3	22,2	22,0
yksityiset		17,8	18,2	18,4	18,1	18,2	18,2
julkiset		4,1	4,1	4,2	4,1	4,0	3,8

¹sisältää henkiset omaisuustuotteet ja kasvatettavat varat

1.3.4 Julkiset investoinnit

Julkisten investointien BKT-osuus oli viime vuonna 4,2 %, mikä on hieman yli pitkän ajan keskiarvon. Vaikka julkisyhteisöjen alijäämä rajoittaa investointimahdollisuuksia, investointiasteen arvioidaan säilyvän hyvällä tasolla ennustejaksolla. Julkisista investoinneista vajaa 30 % on maa- ja vesirakennusinvestointeja ja saman verran on muita rakennusinvestointeja. Tutkimus- ja kehitysinvestointien osuus on runsas neljännes sekä koneiden ja laitteiden runsas 10 %.

Valtion investointien osuus julkisista investoinneista on pienentynyt vuosituhannen alun 58 prosentista 45 prosenttiin, ja vastaavasti paikallishallinnon investointien osuus on kasvanut 41 prosentista noin 55 prosenttiin. Hallituksen kärkihankkeiden sekä perusväylien kunnostukseen varatun rahoituksen päättymisen viime vuonna laskee valtion investointien tasoa kääntäen julkiset investoinnit kokonaisuudessaan laskuun. Uusia väylähankkeita aloitetaan ennustejaksolla vähän, mutta valtion tutkimus- ja kehittämisrahoitus on kasvussa. Paikallishallinnon investointimenot kasvavat edelleen tänä vuonna, minkä jälkeen investoinnit jäävät korkealle tasolle. Kuntien nykyisen rakennuskannan kunnossapito edellyttää edelleen mittavia korjausinvestointeja. Lisäksi sairaaloita ja kouluja rakennetaan edelleen vauhdikkaasti ja myös kasvukeskusten infrainvestoinnit jatkuvat vilkkaana.

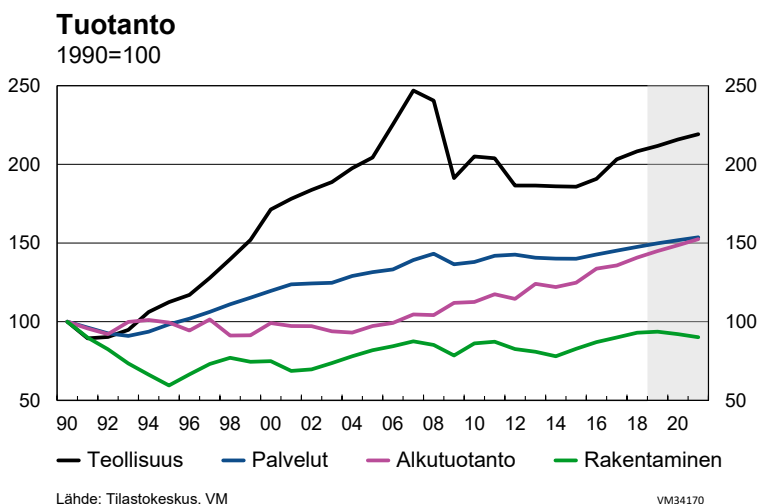
1.4 Kotimainen tuotanto

1.4.1 BKT

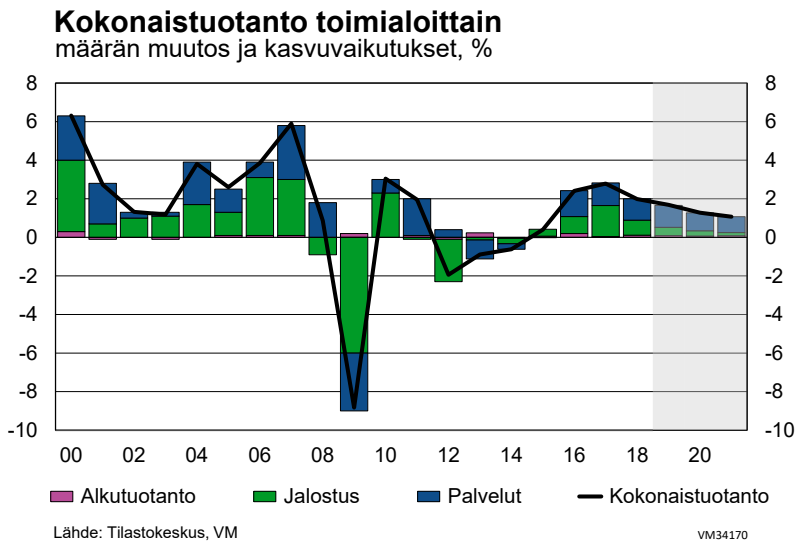
Talouskasvu jatkuu hidastuen

Tämän suhdannejakson nopein vaihe näyttää ohitetun, sillä kokonaistuotannon kasvu hidastui viime vuonna. Koko talouden arvonlisäys oli 2 % edellisvuotta suurempaa, joten vuosi 2017 oli v. 2015 alkaneen kasvujakson nopeimman kasvun aikaa. Kokonaisarvonlisäyksen taso on kuitenkin edelleen prosentin pienempi kuin ennen finanssikriisiä, koska teollisuustuotanto on yhä selvästi vähäisempää. Talouden toimeliaisuus vaimeni viime vuonna, sillä teollisuuden tuotannon kasvuvauhti hidastui selvästi. Metsäteollisuuden tuotanto supistui, vaikka selluteollisuuden kapasiteetti lisääntyi. Myös muiden teollisuuden päätoimialojen tuotannon kasvuvauhti hidastui, lukuun ottamatta sähkö- ja elektroniikkateollisuutta. Talouden muiden isojen elinkeinojen, rakentamisen- ja palveluiden tuotanto lisääntyi lähes samaan tahtiin kuin edellisenä vuonna. Palveluissa kasvu jakaantui tasaisemmin, sillä yksityisen palvelutuotannon lisäksi myös julkinen lisääntyi.

Talouden tuottavuus on heikkoa. Työn tuottavuus työtuntia kohti koko taloudessa supistui viime vuonna puoli prosenttia, sillä rakentamisen ja palvelutuotannon tuottavuus laski. Tuottavuuden taso on Suomessa yhä prosentin heikompi kuin ennen finanssikriisiä vallinnut huipputaso, mutta kymmenisen prosenttia parempi kuin euroalueella keskimäärin.

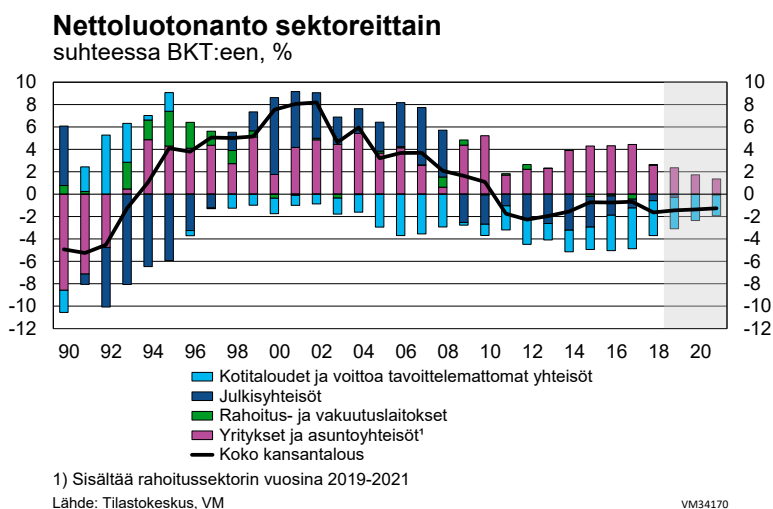

Alkuvuonna myönteiset merkit tuotannon jatkumisesta ovat säilyneet. Näitä ovat mm. teollisuuden uusien tilausten ja elinkeinoelämän tuotanto-odotusten kasvu sekä kasvukeskusten vahvana jatkuva rakennustoiminta. Toisaalta kasvun rajoitteistakin on viitteitä, sillä monella toimipaikalla on yhä pulaa ammattitaitoisesta työvoimasta ja kysynnän puute on viime vuotta yleisempää monella yksityisen liike-elämän toimialalla.

Tuotannon kasvun esteistä huolimatta koko talouden aktiviteetti lisääntyy. Kasvun taustalla on hyvää kansainvälisestä kysynnästä kertova tilausten kasvu teollisuudessa, aloitettujen lukuisten uudis- ja korjausrakennushankkeiden eteneminen sekä palvelutuotannon kasvu. Vaikka nopeimman kasvun vaihe näyttäisi olevan ohi, Elinkeinoelämän keskusliiton suhdannetiedustelut viittaavat myönteisen suhdannevaiheen jatkuvan ainakin kuluvan vuoden ensimmäisen puoliskon ajan. Lisäksi ennusteen taustaoletukset maailmankaupan ja -talouden kasvun jatkumisesta tukevat vientiin suuntautuvaa teollisuustuotantoa ja siten välillisesti liike-elämän palvelutuotantoa. Erityisesti Suomen tärkeimmän kauppa-alueen Euroopan tuonin lisääntyminen edesauttaa investointi- ja välituotteita valmistavaa suomalaista teollisuutta. Laaja-alaisesta kasvupohjasta ja positiivisesta kasvuperimästä johtuen koko talouden arvonlisäys kasvaa tänä vuonna runsaat puolitoista prosenttia. Kasvuvauhti jatkaa hidastumista ensi ja seuraavana vuonna, mutta kokonaistuotanto lisääntyy yhä runsaan prosentin vuodessa vuosina 2020 ja 2021.

Edellä kuvattuun ennusteeseen liittyy runsaasti riskejä. Ennustettua heikompaan kehitykseen saattavat johtaa lukuisat kansainvälisen talouden epävarmuustekijät, jotka voivat heikentää kansainvälistä kysyntää ja siten etenkin vientiä palvelevaa teollisuustuotantoa. Toisaalta ennustettua parempaan kehitykseen voivat johtaa monien investointisuunnitelmien toteutumisen mukanaan tuomat kapasiteettilisäykset teollisuuteen ja palvelutuotantoon.

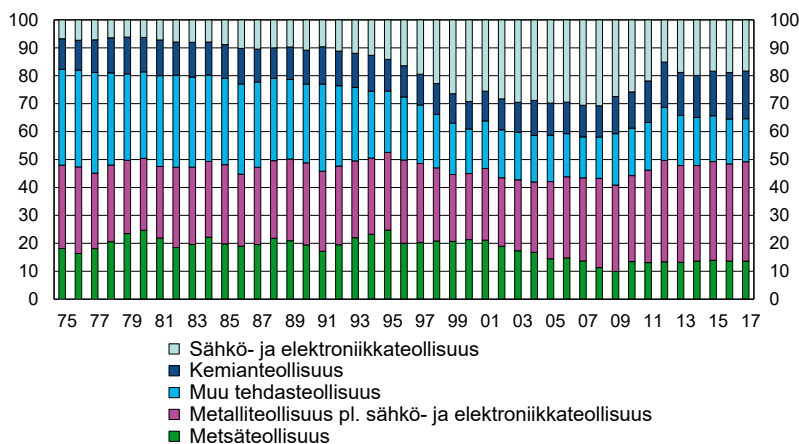
1.4.2 Jalostus

Teollisuuden tuotannon kasvu hidastuu

Teollisuuden suhdannenousu hiipuu. Teollisuustuotanto lisääntyi viime vuonna edellisvuotta hitaammin, 2½ %. Metsäteollisuuden tuotannon volyymi jopa supistui, kun hinnat nousivat selvästi arvoa nopeammin. Muilla päätoimialoilla arvonnäköisyys yhä kasvoi ja sähkö- sekä elektroniikkateollisuudessa jopa vuotta 2017 nopeammin.

Tehdasteollisuus

toimialojen osuus arvonlisäyksestä, %

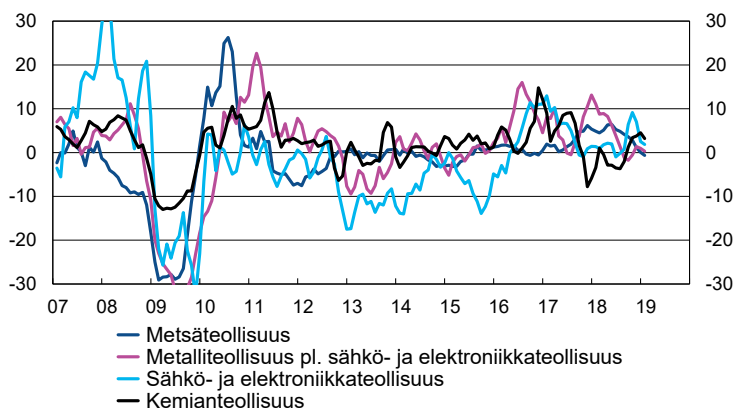
Lähde: Tilastokeskus

VM34170

Valtaosa teollisuustuotannosta on vientiin meneviä raaka-aineita ja investointitavaroita, joiden kysyntä on kohentunut maailmantalouden ja -kaupan vauhdittuessa sekä talouskasvun lisätessä kapasiteetin käyttöä. Toisaalta, suomalaisen yritystoiminnan kustannuskilpailukyky ei yksikkötyökustannuksilla mitattuna enää kohentunut euroalueeseen verrattuna viime vuonna. Teollisuusyritysten uusien tilausten arvo supistui viime vuonna hieman. Tilauskanta on tosin monella toimialalla edelleen vahva. Eniten tilauksia on voittanut metsäteollisuus, mutta tilaukset ovat lisääntyneet myös kemianteollisuudessa. Teollisuuden alkuvuoden tuotanto-odotukset ovat siten myönteiset.

Teollisuustuotannon volyymi-indeksi toimialoittain

3 kk:n liukuvan ka:n muutos vuodentakaiseen, %

Lähde: Tilastokeskus

VM34170

Elinkeinoelämän suhdannetiedustelujen mukaan lähiaikojen parhaat kasvuedellytykset ovat metsä-, tekstiili- sekä kemianteollisuudessa. Heikoimmat tuotanto-odotukset taas ovat puu- ja painoteollisuudessa. Metsäteollisuudessa sellun, kartongin sekä sahatavaran kysyntä lisää tuotantoa. Lisäksi alan kapasiteetin lisäykset tukevat metsäteollisuuden kasvua. Metalliteollisuudessa erityisesti kuljetusvälinetilaukset takaavat tuotantoa vuosiksi eteenpäin. Kokonaisuudessaan teollisuustuotanto lisääntyy tänä vuonna pari prosenttia positiivisten suhdannenäkymien ja alkuvuoden uusien tilausten myötä.

Lähivuosina vientikysyntä lisääntyy maailmankaupan kasvun jatkuessa ja tuonnin odotetaan yhä lisääntyvän ensi ja seuraavana vuonna erityisesti suomalaisyrityksille tärkeillä Euroopan markkinoilla. Tuotantokapasiteetin lisäykset ja yritysten ponnistelut tuotteidensa kilpailukyvyyn kohentamiseksi tukevat teollisuuden tuotantoa seuraavina vuosina. Teollisuuden arvonlisäys kasvaa noin kaksi prosenttia ensi vuonna, mutta hidastuu puoleentoista prosenttiin v. 2021. Kasvusta huolimatta teollisuustuotannon taso jää v. 2021 yhä kymmeneksen pienemmäksi kuin huippuvuonna 2007.

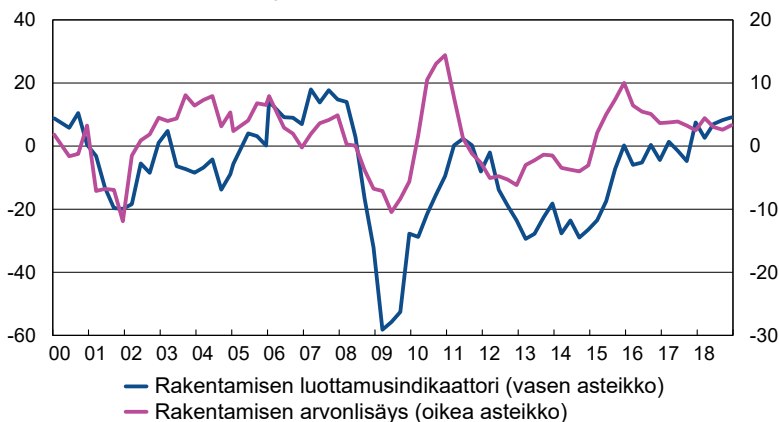
Rakentaminen kääntyy laskuun vahvalta tasolta

Rakentaminen tuki kokonaistuotantoa viime vuonna. Arvonlisäyksen kasvuvauhti säilyi vahvana ja oli edelleen yli kolme prosenttia. Rakennuskohteissa on yhä lukuisia suuria hankkeita käynnissä. Kasvua edisti lisäksi monipuolinen rakentaminen. Muuttoliike lisää asuntokysyntää kasvukeskuksissa ja yritykset ovat käynnistäneet kapasiteetin laajennus- ja korvaushankkeita, mikä näkyi liike-, toimisto- ja teollisuusrakentamisessa. Uudisrakentaminen on kuitenkin vilkkaampaa kasvukeskuksissa kuin niiden ulkopuolella, eli kasvu jakautuu alueellisesti epätasaisesti. Korjausrakentamisen tarve on suuri erityisesti asuin- ja toimistorakennuksissa.

Rakentamisen tuotanto-odotukset ovat yhä suhteellisen myönteiset, sillä tilauskanta on keskimääräistä vahvempi. Tosin moni rakennuskohde on tänä vuonna valmistumassa ja osa niistä on ollut kertaluonteisia, joten tilalle ei heti ole tulossa uutta vastaavaa uudisrakennuskantaa. Myös rakennuslupien määrä on kääntynyt laskuun, erityisesti asuin- sekä liike- ja toimistorakentamisessa. Lisäksi päätoimialoista rakennusala vaivaa toimialoista yleisimmin ammattitaitoisen työvoiman puute. Käynnissä olevien rakennushankkeiden tukemana rakennusalan tuotanto lisääntyy tänä vuonna vajaan prosentin, mutta rakennustoiminta ei enää ole koko talouskasvun moottori kuten neljänä edellisenä vuotena.

Rakentamisen luottamus ja tuotanto

kausitasoitettu saldo ja muutos vuodentakaiseen, %

Lähde: Tilastokeskus, Euroopan komissio

VM34170

Rakentaminen jatkuu kasvukeskuksissa vilkkaana myös ensi ja sitä seuraavana vuonna, mutta uusien aloitusten määrä ei enää lisäännä viime vuosien tavoin, joten rakentaminen kääntyy laskuun. Vuosina 2020–2021 painopiste on muutamissa alueellisissa uudisrakennushankkeissa sekä korjausrakentamisessa, joten rakentamisen arvonlisäys supistuu noin puolentoista prosentin vuosivauhtia. Tosin taso näyttää pysyvän yhä selvästi finanssikriisiä edeltänyttä tasoa korkeampana.

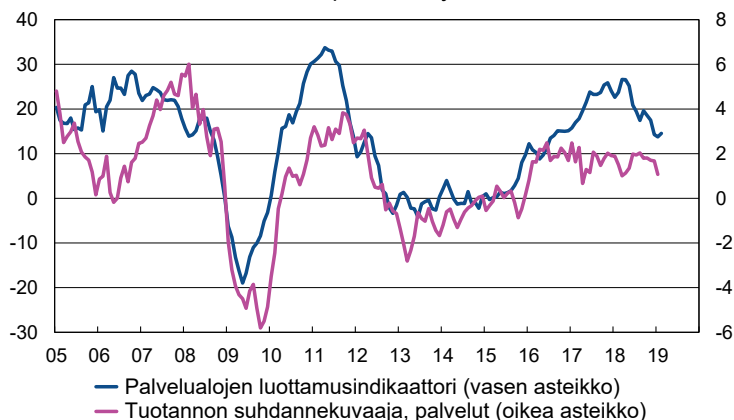
1.4.3 Palvelut

Palveluiden kasvu on laaja-alaista

Palveluissa on talouskasvun pohja. Palvelutuotanto on kasvanut yhtäjaksoisesti kolmen vuoden ajan ja viime vuonna kasvuvauhti säilyi edelleen hyvänä, sillä arvonlisäys oli 1½ % edellisvuotta suurempi. Palveluiden arvonlisäys kasvoi runsaasti yksityisillä ja hieman myös julkisilla toimialoilla. Nopeimmin lisääntyivät liike-elämän palvelut. Myös kuluttajapalvelujen myynti lisääntyi ostovoiman vahvan parantumisen myötä.

Palvelutuotanto

muutos vuodentakaiseen, prosenttia ja saldoluku, 3 kk

Lähde: Tilastokeskus, Euroopan komissio

VM34170

Yksityisten palveluiden suhdannetilanne on yhä positiivinen. Myynti on kasvussa ja sen odotetaan yleisesti jatkavan kasvuaan vuoden ensimmäisellä puoliskolla. Palvelutoimialoilla kysynnän puute ja ammattitaitoisen työvoiman saanti hidastavat kasvua. Parhaat kasvuedellytykset ovat informaatio- ja viestintäpalveluissa sekä kiinteistöalalla. Myös kaupan myynnin odotetaan lisääntyvän. Sen sijaan rahoitus- ja vakuutus toiminnan myynti odotukset ovat muita toimialoja heikommat. Tänä vuonna palveluiden arvonlisäys kasvaa 1½ % viime vuodesta.

Palvelutuotantoa tukevat jatkossa teollisuuden sekä muiden palvelutoimialojen lopputuote- ja välituotekysyntä, joten palvelualojen kasvu on yhä vahvat edellytykset. Kuluttajavetoiset palvelut hyötyvät ostovoiman kohentumisesta. Ensi ja seuraavana vuonna palvelutuotannon kasvu hidastuu hieman tästä vuodesta ja jatkaa keskimäärin runsaan prosentin vuosivauhdissa.

Taulukko 10. Tuotanto toimialoittain

	2018	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**	Keskimäärin
	osuus, % ¹	määrän muutos, prosenttia						2018/2008
Teollisuus	21,4	2,7	6,5	2,5	1,7	1,9	1,6	-1,4
Rakentaminen	7,3	5,1	3,3	3,3	0,8	-1,7	-2,1	0,9
Maa- ja metsätalous	2,9	7,1	1,5	3,7	3,0	2,6	2,6	3,0
Teollisuus ja rakentaminen	28,7	3,2	5,7	2,7	1,5	1,0	0,7	-0,9
Palvelut	68,4	1,9	1,7	1,6	1,6	1,3	1,2	0,3
Tuotanto yhteensä perushintaan	100,0	2,4	2,8	2,0	1,7	1,3	1,1	-0,0
Bruttokansantuote markkinahintaan		2,8	2,7	2,3	1,7	1,4	1,2	0,2
Kansantalouden työn tuottavuus		2,1	1,8	-0,6	0,5	1,0	0,9	0,1

¹Osuus käypähintaisesta tuotannosta perushintaan.

1.5 Työvoima

Työttömyysasteen lasku lisää työmarkkinoiden kireyttä

Työllisyyden kasvu oli vuoden 2018 aikana selvästi nopeampaa kuin mitä taloudellisen aktiviteetin perusteella voisi olettaa. Työllisten määrä kasvoi v. 2018 työvoimatutkimuksen mukaan 2,7 % ja työllisyysaste oli 71,7 %. Työllisyysasteen trendi on kuluvan vuoden helmikuussa kuitenkin noussut jo 72,5 prosenttiin.

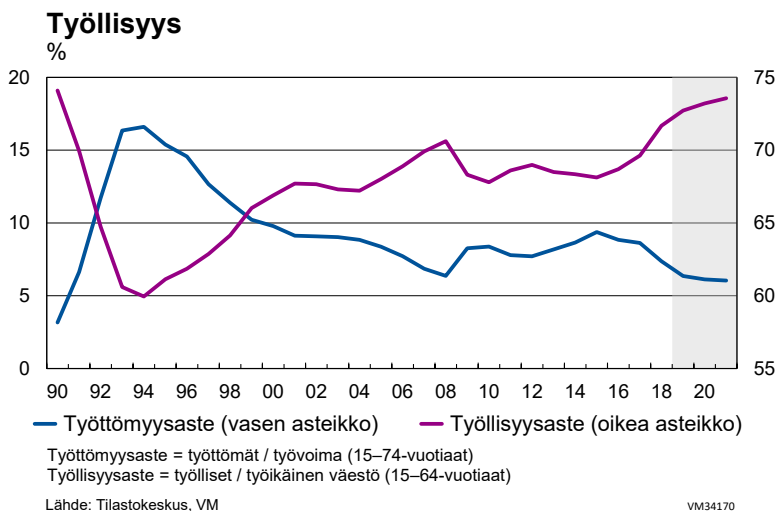
Työtuntien määrä kehittyi v. 2018 lähes samaan tahtiin kuin työllisyys, tuntien kokonaismäärän noustessa 2,4 %. Niin sanotun aktiivimallin pätäkätöitä lisäävä vaikutus näyttäisi jääneen pieneksi, sillä määräaikaisten työsuhteiden osuus kaikista työsuhteista kasvoi työvoimatutkimuksen mukaan vain hieman v. 2018.

Työvoiman kysyntä on edelleen parantunut. Avoimia työpaikkoja oli vuoden 2018 viimeisellä neljänneksellä Tilastokeskuksen mukaan selvästi enemmän kuin vuotta aiemmin. Suomalaisten yritysten työllisyysodotukset olivat tammikuussa Euroopan komission luottamusindikaattorien mukaan edelleen korkealla. Vakanssiasteella, eli avoimien työpaikkojen osuudella kaikista työpaikoista, mitattuna työvoiman kysyntä on Suomessa kuitenkin vain EU:n keskitasolla.

Työllisten määrä nousee 1,2 % v. 2019, vaikka asuntorakentamisen kasvun pysähtyminen alkaakin loppuvuonna hidastamaan työllisyyden kasvuvauhtia. Koko vuoden 2019 työllisyysasteen ennakoidaan nousevan 72,7 prosenttiin.

Työttömyys¹ laski v. 2018 erittäin nopeasti sekä Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen, että työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston mukaan, työttömyysasteen pudotessa 7,4 prosenttiin. Työttömien määrä laski kaikilla alueilla ja kaikissa ikäryhmissä. Työttömyysasteen trendi on kuluvan vuoden helmikuussa laskenut jo 6,5 prosenttiin. Työllisyyden kasvun vetämänä työttömien määrä vähenee selvästi myös v. 2019. Ennuste koko vuoden 2019 työttömyysasteeksi on 6,3 %.

1 Tammikuussa julkaistiin Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarjassa raportti "Työttömyyden laajat kustannukset yhteiskunnalle": <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-645-4>. Koko kansantalouden tasolla arvioituna työttömyyden laajat kustannukset v. 2016 olivat 10,8 mrd. euroa. Raportissa on selvitetty myös yksilötason työttömyyden kustannuksia SISU-mikrosimulointimallin avulla, sekä arvioitu työvoimapolitiittisten toimenpiteiden hyötyjä ja kustannuksia.

Talouskasvun hidastuminen ja nimellispalkkojen nousu alkavat asteittain heikentää työvoiman kysynnän kasvua vuosina 2020–2021. Työttömyysasteen laskeminen finanssikriisiä edeltävän suhdannehuipun lukemiin lisää työmarkkinoiden kireyttä, mikä puolestaan vahvistaa palkankorotuspaineita ja synnyttää työvoimakapeikkoja talouteen.

Työllisten määrän kasvu hidastuu 0,4 prosenttiin v. 2020 ja edelleen 0,3 prosenttiin v. 2021. Työllisyysaste nousee 73,6 prosenttiin v. 2021 työikäisen väestön edelleen vähentyessä.

Pitkäaikais- ja rakennetyöttömien määrät ovat edelleen suuremmat kuin edellisen suhdannehuipun aikana v. 2008, joskin vertailua vaikeuttaa työttömyyseläkkeen lakkauttaminen v. 2010. Viime vuonna näiden työttömien ns. ”kovassa ytimessä” olevien henkilöiden lukumäärä väheni edelleen selvästi, mikä on luonut tilaa työttömyysasteen laskulle. Työllisyyden kasvun jatkuessa myös työttömien määrä vähenee edelleen v. 2020, mutta työvoimakustannusten nousun kiihtyessä työttömyysasteen lasku pysähtyy 6 prosentin tuntumaan v. 2021.

Työmarkkinoiden kiristyessä voidaan tietyissä ammattiryhmissä havaita jo työvoimakapeikkoja. Elinkeinoelämän keskusliiton suhdannebarometrin ja TEM:in ammatibarometrin mukaan työnantajilla on pulaa erityisesti rakentamisen ja kiinteistöpalvelujen ammattilaisista sekä informaatio-, sosiaali- ja terveyspalvelujen asiantuntijoista.

Taulukko 11. Työvoimatase

	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
	1000 henkeä keskimäärin vuodessa					
Työikäinen väestö, 15–74-vuotiaat	4109	4114	4124	4130	4131	4123
muutos	7	5	10	6	1	-8
Työikäinen väestö, 15–64-vuotiaat	3463	3451	3439	3431	3423	3416
muutos	-13	-12	-12	-8	-8	-7
Työlliset (15–74-vuotiaat)	2448	2473	2540	2571	2582	2589
siitä 15–64-vuotiaat	2379	2403	2465	2495	2506	2513
Työttömät (15–74-vuotiaat)	237	234	202	174	169	166
	prosenttia					
Työllisyysaste (15–64-vuotiaat)	68,7	69,6	71,7	72,7	73,2	73,6
Työttömyysaste (15–74-vuotiaat)	8,8	8,6	7,4	6,3	6,1	6,0
	1000 henkeä vuoden aikana					
Maahanmuutto, netto	16	17	16	15	15	15

1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat

1.6.1 Palkat

Vuonna 2018 nimellisansiot nousivat 1,8 % ansiotasoindeksillä mitattuna. Koko talouden palkkasumma kasvoi viime vuonna 4,7 % työllisyyden kasvun siivittämänä.

Vuonna 2019 sopimuskorotukset nousevat ja niiden päälle tulevien palkkaliukujen kasvun ennakoita kiihtyvän nimellisansioiden noustessa 2,8 %. Työllisyyden yhä kasvaessa koko talouden palkkasumman ennakoita kasvavan tänä vuonna 4,0 %.

Työttömyysasteen laskiessa ja työvoimakapeikkojen lisääntyessä ansiotason nousun arvioidaan lähestyvän lähivuosina 2000-luvun keskimääristä, noin kolmen prosentin vuosittaista kasvuvauhtia. Vuonna 2020 ansiotason nousua lisää hetkellisesti myös julkisen sektorin lomarahaleikkausten poistuminen, jolloin nimellisansioiden ennustetaan nousevan 3,3 % ja koko talouden palkkasumman 3,7 %. Vuonna 2021 nimellisansiot kasvavat 3,1 % ja koko talouden palkkasumma 3,4 %.

Taulukko 12. Käytettävissä oleva tulo

	2018	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**	Keskimäärin
	osuus, %	muutos, prosenttia						2018/2008
Palkansaajakorvaukset	47,3	1,7	0,6	3,9	3,2	3,9	3,1	1,7
Palkat ja palkkiot	39,1	1,4	2,2	4,7	4,0	3,7	3,4	2,0
Työnantajan sosiaaliturvamaksut	8,2	2,5	-5,9	1,4	-0,2	4,6	2,5	0,4
Omaisuus- ja yrittäjätulot, netto	22,2	7,7	7,8	2,6	6,4	4,0	4,2	0,9
Tuotannon ja tuonnin verot miinus tukipalkkiot	13,2	5,9	1,4	5,2	2,9	2,1	2,2	3,1
Kansantulo	100,0	3,8	2,6	3,9	4,0	3,6	3,3	1,8
Käytettävissä oleva tulo		3,7	2,7	3,6	3,7	3,4	3,2	1,8
Bruttokansantulo, mrd. euroa		219,0	224,6	232,9	241,4	249,5	257,4	

Taulukko 13. Palkansaajien ansiotasoindeksi ja työ kustannukset tuote yksikköä kohti

	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**	Keskimäärin
	muutos, prosenttia						2018/2008
Sopimuspalkkaindeksi	0,6	-0,3	1,2	2,0	2,3	2,1	1,1
Palkkojen liukuminen yms. tekijät	0,3	0,5	0,6	0,8	1,0	1,0	0,5
Ansiotasoindeksi	0,9	0,2	1,8	2,8	3,3	3,1	2,0
Reaalinen ansiotaso ¹	0,5	-0,5	0,6	1,5	1,7	1,4	0,8
Keskiansiot ²	0,7	0,3	2,1	2,9	3,4	3,2	2,0
Työkustannukset tuote yksikköä kohti koko kansantaloudessa ³	-0,8	-2,1	2,1	1,6	2,5	2,1	1,8

¹ Ansiotasoindeksi jaettuna kuluttajahintaindeksillä.

² Laskettu jakamalla koko kansantalouden palkkasumma palkansaajien tehdyillä työtunneilla.

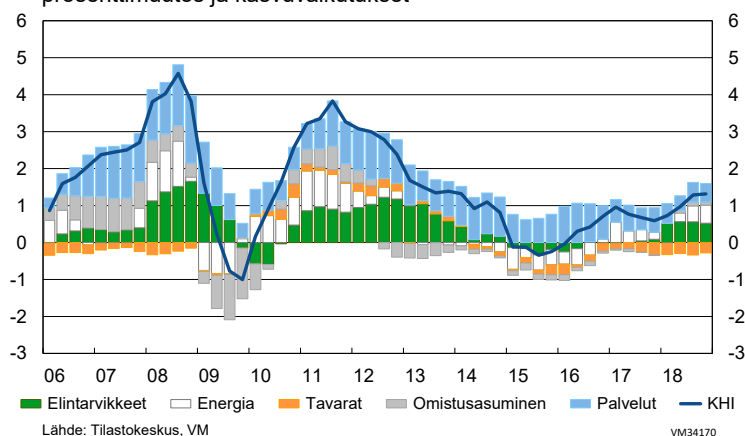
Lukuihin vaikuttavat kansantalouden rakennemuutokset.

³ Palkansaajakorvaukset jaettuna bruttoarvonlisäyksen volyymilla perushintaan.

1.6.2 Kuluttajahinnat

Vuoden 2018 kuluttajahintojen keskimääräiseksi vuosimuutokseksi eli inflaatioksi muodostui 1,1 % kansallisella indeksillä mitattuna. Inflaatio kiihtyi selvästi vuoteen 2017 nähden, jolloin vastaava luku oli 0,7 %. Kuluttajahintoja nostivat v. 2018 lähinnä energia-, elintarvike- ja palveluhintojen nousu. Sekä polttoaineiden että sähkön hinnat nousivat vuoteen 2017 nähden, ja kokonaisuudessaan energian hinnat nousivat 4,5 %. Elintarvikkeiden hinnat nousivat 3,1 %, kun vuotta aiemmin vastaava luku oli vain 0,2 %. Palveluiden hinnat nousivat 1,2 %, eli hieman edellisvuotta hitaammin. Muutokset välillisessä verotuksessa kiihdyttivät inflaatiota n. 0,4 prosenttiyksiköä.

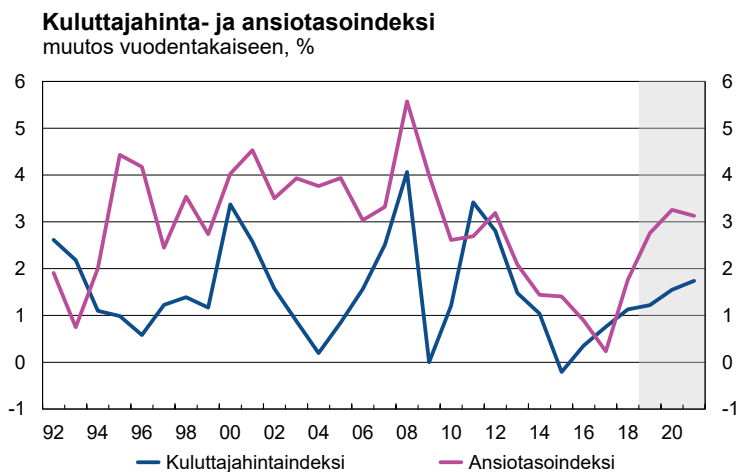
Kuluttajahintaindeksi
prosenttimuutos ja kasvuvaikutukset

Tammikuussa 2019 kuluttajahintaindeksin vuosimuutos oli 1,1 %, eli inflaatio on hidastunut hieman loppuvuoden 2018 lukemista. Hidastuminen johtuu pääasiassa energian hintojen pohjavaikutuksen laantumisesta sekä öljyn hinnan laskusta vuoden 2018 viimeisellä neljänneksellä. Alkuvuodesta 2019 raakaöljyn hinta on kuitenkin kääntynyt jälleen nousuun ja sen odotetaan jatkavan maltillista kasvua ennustejaksolla. Raakaöljyn euromääräinen barrelihinta jää ennusteessa vielä kuluvana vuonna edellisvuotta alhaisemmalle tasolle, mutta toisaalta sähkön hinnan nousu tukee energianhintojen kasvua.

Ennuste vuoden 2019 inflaatioksi on 1,2 %. Ansiotason noustessa palveluiden hintojen odotetaan nousevan edellisvuotta nopeammin. Tavaroiden hintojen vaikutus inflaatioon jää kuitenkin vuoden 2018 tavoin negatiiviseksi, minkä seurauksena pohjainflaatio jää maltilliseksi. Ruoan, alkoholin sekä tupakan hintojen odotetaan nousevan veronkorotusten tukemana, mutta kasvu on edellisvuotta hitaampaa.

Inflaatiopaineiden odotetaan kokonaisuutena kasvavan hitaasti ennustejakson seuraavina vuosina. Ansiotason nousun odotetaan vähitellen heijastuvan laajemmin hintoihin ja kulutuskysyntä kasvaa tasaisesti. Raaka-aineiden hintojen kasvu on kuitenkin maltillista. Euroalueella markkinakorkojen odotetaan lähtevän hitaaseen nousuun ennustejaksolla, joka osaltaan hillitsee inflaatiota. Vuosina 2020 ja 2021 kansallisen kuluttajahintaindeksin odotetaan nousevan 1,5 % ja 1,7 %.

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Euroalueen inflaatioksi v. 2018 muodostui 1,7 %. Pohjainflaatio on edelleen maltillista ja näkymät seuraaville vuosille eivät lupaa tähän nousua. Euroopan keskuspankin maaliskuun 2019 asiantuntija-arvioissa euroalueen inflaation odotetaan hidastuvan 1,2 prosenttiin v. 2019, nousevan 1,5 prosenttiin v. 2020 ja edelleen 1,6 prosenttiin v. 2021. Vuonna 2018 inflaatio oli Suomessa euroalueen keskiarvoa hitaampaa erityisesti tavaroiden hintakehityksen vaikutuksesta. Inflaation ennakoidaan pysyvän ennustejaksolla euroalueen keskiarvon tuntumassa.

Taulukko 14. Hintaindeksejä

	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**	Keskimäärin
	muutos, prosenttia						2018/2008
Vientihinnat ¹	-1,9	3,3	4,0	2,3	2,1	1,9	0,6
Tuontihinnat ¹	-2,2	3,4	3,5	2,5	2,3	1,8	0,5
Kuluttajahintaindeksi	0,4	0,7	1,1	1,2	1,5	1,7	1,2
Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi	0,4	0,8	1,2	1,3	1,5	1,7	1,5
Verollinen kotimarkkinoiden perushintaindeksi	-1,2	4,9	4,7	2,3	2,4	2,3	1,4
Rakennuskustannusindeksi	0,5	0,3	2,2	2,1	2,3	2,4	1,1

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan

2 Julkinen talous

2.1 Julkisyhteisöt yhteensä

Suomen taloudessa kolme vuotta jatkunut hyvä suhdanne on kohentanut julkisen talouden tilaa. Viime vuonna julkisen talouden alijäämä supistui jälleen edellisvuodesta. Talouskasvu jatkuu kohtuullisena vielä lähivuosina, jolloin julkisen talouden rahoitusasema tasapainottuu. Ensi vuosikymmenelle tultaessa talouskasvu hidastuu edelleen ja julkisen talouden rahoitusasema alkaa heiketä.

Julkinen velka suhteessa BKT:hen laski alle 60 prosentin viime vuonna. Euromääräisesti julkinen talous kuitenkin jatkaa velkaantumista. Noususuhdanteesta huolimatta julkinen velkasuhde on alentunut hyvin hitaasti. Puskurit kohtaamaan seuraava taantuma ovat hyvin ohuet. Julkinen velkasuhde kääntyy uudelleen nousuun heti ensi vuosikymmenen alussa.

Julkisessa taloudessa on edelleen vakavia rakenteellisia ongelmia, vaikka julkinen talous on hetkellisesti tasapainottumassa. Väestö ikääntyy ja se näkyy kasvupaineena eläke-, hoito- ja hoivamenoissa myös tulevaisuudessa. Julkisen talouden tulisi olla 2020-luvun alussa selkeästi ylijäämäinen, jotta se olisi kestävällä pohjalla kohtaamaan väestön ikääntymisestä aiheutuvat paineet.

Valtionhallinto oli viime vuonna julkisen talouden sektoreista alijäämäisin. Alijäämä supistuu hieman lähivuosina talouskasvun siivittämänä, mutta keskipitkällä aikavälillä alijäämä alkaa kasvaa uudelleen. Valtiontalouden sopeutustoimet päättyvät kuuluvaan vuoteen ja menojen kasvu kiihtyy lähivuosina. Paikallishallinnon rahoitusasema heikensivät viime vuonna heikko verotulojen kasvu ja samaan aikaan kasvaneet kulutusmenot. Paikallishallinnon alijäämä alkaa heiketä ennustejakson loppupuolella. Paikallishallinnon rahoitusasemaa rasittaa myös seuraavalla vuosikymmenellä

väestön ikääntymisestä johtuva palvelutarpeen kasvu. Valtion ja paikallishallinnon yhteenlaskettu alijäämä on ensi vuosikymmenen alussa 3,3 mrd. euroa.

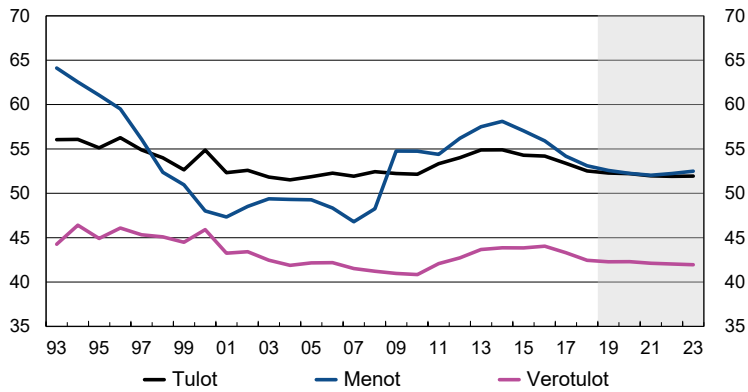
Sosiaaliturvarahastoihin kuuluvat työeläkelaitokset ovat selvästi ylijäämäisiä. Työeläkelaitosten ylijäämä pysyttelee hieman yli prosentissa ennustejaksolla. Yhtäältä eläkemenot kasvavat ripeästi, mutta toisaalta kohtuullinen talouskehitys lisää eläkemaksutuloja ja korkojen nousu omaisuustuloja. Muut sosiaaliturvarahastot ovat lievästi ylijäämäisiä. Työttömyysmenojen arvioidaan alenevan edelleen, ja työttömyysvakuutusmaksua oletetaan alennettavan ennustejaksolla. Maksun alentaminen pienentää sosiaaliturvarahastojen ylijäämän lähelle tasapainoa.

Menoaste eli menojen suhde BKT:hen aleni edelleen viime vuonna. Menoaste on alentunut vuoden 2014 huipusta 5 prosenttiyksikköä. Menoastetta ovat alentaneet menojen kasvua hillitsevät toimet sekä alentuneet työttömyysmenot. Menoaste taasoittuu reilun 52 prosentin tuntumaan ennustejaksolla. Veroaste eli verojen ja veronluonteisten maksujen suhde BKT:hen on alentunut veronkevennysten ja kilpailukykysojimuksen johdosta. Veroaste pysyy suurin piirtein ennallaan ennustejaksolla.

Suomi noudattaa EU:n perussopimuksessa määriteltyä alijäämän ja julkisen velan kriteeriä. Suomen arvioidaan noudattavan myös vakaus- ja kasvusopimuksen ennalta ehkäisevää osaa. EU-sääntöjen noudattamista kuvataan tarkemmin kevään 2019 julkisen talouden suunnitelman liitteenä olevassa Suomen vakausohjelmassa.

Julkisen talouden riskit linkittyvät läheisesti yleiseen talouskehitykseen. Jos talouskasvu osoittautuu ennustettua hitaammaksi, jää verotulojen kasvu ennustettua heikommaksi ja esimerkiksi suhdanneluonteiset työttömyysmenot kasvavat ennustettua nopeammin. Ennustetusta poikkeavan talouskehityksen vaikutukset verokertymään riippuvat siitä, mihin tekijöihin poikkeama perustuu. Vaikutukset muodostuvat sitä suuremmiksi mitä enemmän yleistä talouskehitystä koskeva ennustepoikkeama johtuu kotimaisesta kysynnästä verrattuna ulkoisen kysynnän kautta tuleviin muutoksiin. Toinen riski liittyy julkisen talouden ehdollisten vastuiden huomattavaan kasvuun vuoden 2008 finanssikriisin jälkeen. Vastuiden mittava laukeaminen kasvattaisi julkisia menoja ja voisi kärjistää velkasuhteen nousua taantumassa.

Julkisyhteisöjen tulot, verotulot ja menot
suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taulukko 15. Julkisyhteisöt¹

	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	35,6	37,2	37,4	39,6	40,7	42,4
Tuotannon ja tuonnin verot	31,1	31,5	33,1	33,5	34,1	34,7
Sosiaalivakuutusmaksut	28,0	27,3	28,0	28,4	30,1	30,7
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä ²	95,2	97,0	99,1	102,2	105,6	108,5
Muut tulot ³	22,5	23,5	24,2	24,9	25,5	26,1
siitä korkotulot	1,9	1,8	1,9	2,0	2,1	2,2
Tulot yhteensä	117,1	119,5	122,7	126,4	130,4	133,9
Kulutusmenot	51,5	51,5	53,0	54,5	56,6	58,4
Tukipalkkiot	2,7	2,7	2,7	2,8	2,7	2,8
Sosiaalietuudet ja -avustukset	42,2	42,6	43,1	44,0	45,1	46,3
Muut tulonsiirrot	5,7	5,3	5,7	5,6	5,8	6,0
Tukipalkkiot ja tulonsiirrot yhteensä	50,6	50,6	51,5	52,3	53,6	55,1
Pääomamenot ⁴	9,2	9,5	9,9	10,2	10,2	10,2
Muut menot	9,5	9,7	9,6	10,0	10,2	10,4
siitä korkomenot	2,3	2,2	2,0	2,1	2,1	2,2
Menot yhteensä	120,8	121,3	124,0	127,1	130,5	134,1
Nettoluotonanto (+)/nettoluotonotto (-)	-3,7	-1,8	-1,3	-0,7	-0,1	-0,2
Valtionhallinto	-5,7	-4,1	-2,7	-1,8	-1,8	-1,7
Paikallishallinto	-0,9	-0,4	-1,8	-1,8	-1,5	-1,7
Työeläkelaitokset	2,4	2,0	2,5	2,5	2,8	2,9
Muut sosiaaliturvarahastot	0,5	0,7	0,7	0,4	0,4	0,2
Perusjäämä ⁵	-3,3	-1,3	-1,1	-0,5	-0,0	-0,2

1) Kansantalouden tilinpidon mukaan

2) Sisältää pääomaverot

3) Ml. pääomansiirrot ja pääoman kuluminen

4) Pääoman bruttomuodostus ja pääomansiirrot

5) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

Taulukko 16. Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja

	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	44,0	43,3	42,5	42,3	42,3	42,1
Julkisyhteisöjen menot ¹	55,9	54,2	53,1	52,6	52,2	52,0
Nettoluotonanto	-1,7	-0,8	-0,6	-0,3	-0,0	-0,1
Valtionhallinto	-2,7	-1,8	-1,2	-0,7	-0,7	-0,7
Paikallishallinto	-0,4	-0,2	-0,8	-0,7	-0,6	-0,6
Työeläkelaitokset	1,1	0,9	1,1	1,1	1,1	1,1
Muut sosiaaliturvarahastot	0,2	0,3	0,3	0,2	0,2	0,1
Perusjäämä ²	-1,5	-0,6	-0,5	-0,2	-0,0	-0,1
Julkisyhteisöjen velka	63,0	61,3	58,9	58,1	57,4	57,4
Valtionvelka	47,4	47,2	44,9	44,2	43,4	43,3
Julkisyhteisöjen työllisyys, 1000 henkeä	614	619	618	617	614	613
Valtionhallinto	131	131	131	131	129	128
Paikallishallinto	472	476	476	474	474	474
Sosiaaliturvarahastot	11	11	11	11	11	11

1) EU-harmonisoitu.

2) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja.

Taulukko 17. Eräiden EU-maiden julkisen talouden rahoitusjäämät ja velkasuhteet

	2017	2018	2019**	2017	2018	2019**
	Rahoitusjäämä			Velka		
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
*Suomi	-0,8	-0,6	-0,3	61,3	58,9	58,1
Suomi	-0,7	-0,8	-0,2	61,3	59,8	58,5
Iso-Britannia	-1,8	-1,3	-1,0	87,4	86,0	84,5
Ruotsi	1,6	1,1	1,0	40,8	37,9	35,5
Tanska	1,1	0,2	-0,1	36,1	33,3	32,2
Irlanti	-0,3	-0,1	-0,1	68,4	63,9	61,1
Espanja	-3,1	-2,7	-2,1	98,1	96,9	96,2
Alankomaat	1,2	1,1	1,1	57,0	53,2	49,6
Luxemburg	1,4	1,3	1,2	23,0	21,4	20,8
Portugali	-3,0	-0,7	-0,6	124,8	121,5	119,2
Itävalta	-0,8	-0,3	0,0	78,3	74,5	71,0
Saksa	1,0	1,6	1,2	63,9	60,1	56,7
Ranska	-2,7	-2,6	-2,8	98,5	98,7	98,5
Belgia	-0,9	-1,0	-1,1	103,4	101,4	99,8
Italia	-2,4	-1,9	-2,9	131,2	131,1	131,0
Kreikka	0,8	0,7	0,7	176,1	182,5	174,9

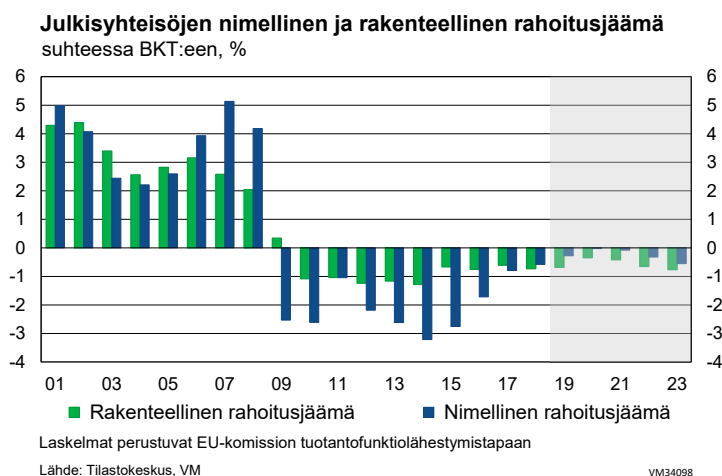
Lähde: EU-komission syysennuste 2018, *Suomi: VM kevät 2019

2.1.1 Arvioita finanssipolitiikan vaikutuksista

Yksittäisten tulo- ja menotoimien perusteella finanssipolitiikka on koko julkisen talouden tasolla lievästi edellisvuotta kireämpää v. 2019. Pääministeri Sipilän hallitus päätti n. 0,6 mrd. euron valtiontalouteen kohdistuvista sopeutustoimista, joihin lukeutuvat muun muassa indeksijäädtykset. Lisäksi finanssipolitiikkaa kiristävät hieman kuntatalouden sopeutustoimet. Toisaalta hallituksen päättämät veronkevennykset keventävät finanssipolitiikkaa.

Finanssipolitiikan viritystä voidaan tarkastella myös EU:n yhteisellä laskentamenetelmällä arvioidun rakenteellisen alijäämän muutoksen avulla. Finanssipolitiikan virityksen tarkastelu kyseisellä tavalla ei anna välttämättä täysin yhteneväistä kuvaa yksittäisistä tulo- ja menotoimista johdetun tarkastelun kanssa. Esimerkiksi ikäsidonnaisten menojen kasvu heikentää rakenteellista alijäämää ennustejaksolla, vaikka uusia menoja lisääviä päätöksiä ei tehtäisikään. Oheisessa kehikossa käsitellään tarkemmin rakenteellisen alijäämän kehitystä vuosina 2016-2019.

Rakenteellisen alijäämän arvioidaan pysyvän ennallaan v. 2019, joten tällä mittarilla finanssipolitiikan voidaan katsoa olevan neutraalia. Rakenteellista alijäämää kasvattavat ikäsidonnaisten menojen kasvu. Vuonna 2020 rakenteellinen alijäämä supistuu. Tämän jälkeen rakenteellinen alijäämä alkaa vähitellen kasvaa, kun julkista taloutta vahvistavat toimet päättyvät ja väestön ikääntyminen kasvattaa julkisia menoja.

FINANSSIPOLITIIKAN VIRITYS KULUNEELLA VAALIKAUDELLA

Tässä kehikossa tarkastellaan finanssipolitiikan viritystä kuluneen vaalikauden 2016-2019 aikana. Tarkastelu tehdään kahden erilaisen mittarin, rakenteellisen rahoitusaseman ja yksittäisiä päätöspäisiä toimia summaavan ns. ”alhaalta ylös”-mittarin valossa.

Rakenteellista rahoitusasemaa käytetään erityisesti EU-yhteisissä eri jäsenmaiden finanssipolitiikan virityksen seurantaan. Kyseisessä mittarissa julkisen talouden rahoitusasemasta puhdistetaan suhdanteiden sekä kertaluonteisten ja tilapäisten tekijöiden vaikutukset, minkä jälkeen rahoitusaseman vuotuinen muutos voidaan tulkita harkinnanvaraisen finanssipolitiikan tulokseksi.

Ns. ”alhaalta ylös”-mittarissa summataan yhteen päätettyjä politiikkatoimia, jotka muodostavat lopulta kokonaiskuvan harjoitetusta finanssipolitiikasta. Näitä toimia ovat mm. keskeiset hallitusohjelman eri toimenpidekokonaisuudet, kuten sopeutustoimet, hallituksen veropäätökset, kilpailukykysojimus sekä kärkihankkeet. Mittari sisältää myös muutokset sosiaaliturvamaksuissa. Toimia on kuvattu tarkemmin kevään 2019 julkisen talouden suunnitelman luvussa 8.1. Tarkastelussa käytettyjä mittareita sekä niiden hyviä puolia ja heikkouksia on kuvattu tarkemmin VM:n keskustelualoitteessa.¹

Kuvio 1. Rakenteellisen rahoitusaseman vuosittainen muutos, %-yksikköä sekä päätöspäisten toimien vuosittainen muutos (netto), % BKT:sta.

¹ Finanssipolitiikan päätöspäisyyden arvioiminen - vaihtoehtojen mittareiden esittely - <https://vm.fi/julkaisu?pubid=22601>

Vuonna 2016 rakenteellinen alijäämä kasvoi hienoisesti edellisestä vuodesta eli finanssipolitiikka keveni tällä mittarilla. Alhaalta ylös -mittari näyttää puolestaan finanssipolitiikan olleen selvästi kiristävää. Vuonna 2016 alkoivat vaikuttaa monet Sipilän hallituksen päättämät sopeutustoimet. Vuonna 2016 korotettiin lisäksi työttömyysvakuutusmaksua. Toisaalta verotusta kevennettiin esimerkiksi korottamalla työtulovähennystä.

Myös vuodelle 2017 mittarit näyttävät erilaista finanssipolitiikan viritystä. Rakenteellinen jäämä vahvistui, mutta toisaalta alhaalta ylös -mittari näytti finanssipolitiikan olevan elvyttävää. Rakenteellista jäämää vahvistivat v. 2017 eräät poikkeukselliset tuloja lisäävät tekijät², joita ei kuitenkaan jäsenmaiden yhteisesti sovitussa menetelmässä lasketa sellaisiksi kertaluonteisiksi eriksi, jotka tulisi puhdistaa rahoitusasemasta rakenteellista jäämää arvioitaessa. Mikäli toimet olisi puhdistettu pois, olisi myös rakenteellinen jäämä heikentynyt v. 2017. Kilpailukyky sopimus ja siihen kytketyt veronkevennykset näkyvät alhaalta ylös -mittarissa v. 2017 tuntuvasti elvyttävinä toimenpiteinä.

Vuonna 2018 finanssipolitiikan viritys näyttää molemmilla mittareilla neutraalilta. Vuoden 2018 rakenteellisen jäämän muutokseen vaikuttaa edellisvuoden kertaluonteisten toimien poistuminen sekä lisäksi vuotta 2017 koskevat poikkeuksellisen suuret veronpalautukset, jotka kirjautuivat vuoden 2018 verotulokertymään.

Vuoden 2019 arvio perustuu ennustettuun julkisen talouden nimelliseen rahoitusasemaan. Rakenteellisen alijäämän muutoksen perusteella finanssipolitiikka on neutraalia, mutta alhaalta ylös -mittarin perusteella hieman kiristävää. Vuonna 2019 hallituksen kärkihankkeet päättyvät, ja lisäksi voimaan astui vielä sopeutustoimia.

Alhaalta ylös -mittari näyttää finanssipolitiikan olleen vuosina 2016-2019 kokonaisuutena kiristävää 0,4 % suhteessa BKT:hen, eli vajaan miljardin euroa. Finanssipolitiikkaa ovat kiristäneet sopeutustoimet, joiden vaikutusta ovat pienentäneet verokevennykset sekä kilpailukyky sopimus. Toisaalta alhaalta ylös -mittari ei sisällä kaikkia mahdollisia sopeutustoimia, kuten esimerkiksi kuntien omia sopeutustoimia. Lisäksi alhaalta ylös -mittari sisältää muutokset sosiaalivakuutusmaksuissa, jotka kaikki eivät ole hallituksen ja eduskunnan päätettävissä. Rakenteellisen rahoitusaseman mittarilla tarkasteltuna finanssipolitiikan virityksen voidaan kokonaisuudessaan arvioida olleen neutraalia kuluneella vaalikaudella.

Yksi tärkeä selittävä tekijä mittareiden antamien tulosten eroissa on väestön ikääntyminen. Se lisää vuosittain ikäsidonnaisia menoja ja heikentää siten rakenteellista jäämää. Väestön ikääntymisen menoja lisäävä vaikutus on vuosittain noin 0,2 % BKT:sta. Osittain tästä johtuen finanssipolitiikan viritys näyttää olleen rakenteellisen jäämän

² Yhteisöveron tuottoa kasvatti kertaluonteinen yrityskauppoihin liittyvä tekijä ja lisäksi perintö- ja lahjaveroa kertyi poikkeuksellisen paljon edellisiin vuosiin verrattuna. Näiden kertaluonteisten tekijöiden yhteenlaskettu vaikutus on noin 0,4% BKT:sta.

muutoksen avulla tarkasteltuna kuluvalle vaalikaudella likimain neutraalia. Alhaalta ylös -mittari ei huomioi väestön ikääntymisen vaikutuksia. Karkeasti ottaen voidaan tulkita, että kokonaisuudessaan harkinnanvaraisilla finanssipolitiikan toimilla on vuosina 2016–2019 pystytty ainoastaan estämään rakenteellista jäämää heikkenemästä, kun väestön ikääntyminen on kasvattanut julkisia menoja.

Lisäksi on hyvä huomioida, että rakenteellisen jäämän mittaamiseen etenkin reaaliaikaisesti liittyy epävarmuutta sekä talouden tuotantokuilun arvioimisen että julkisen talouden rahoitusaseman ennusteen osalta. Kuluvalle vaalikauden aikana sen antama kuva finanssipolitiikan virityksestä on muuttunut monta kertaa, kun käsitys talouden suhdanteesta ja julkisen talouden rahoitusasemasta on tarkentunut.

2.1.2 Julkisyhteisöjen velka

Julkisyhteisöjen velan suhde bruttokansantuotteeseen supistui 58,9 prosenttiin viime vuonna. Velkasuhde on nyt supistunut vuodesta 2016 alkaen. Euromääräisesti julkisyhteisöjen velka kasvoi viime vuonna vain 0,3 mrd. euroa. Velan määrä kasvaa edelleen, mutta talouskasvun ansiosta velkasuhde supistuu ensi vuonna. Ensi vuoden jälkeen velkasuhde kääntyy kuitenkin jälleen kasvu-uralle talouskasvun hiipussa ja julkisen talouden rahoitusaseman heikentyessä.

Valtaosa julkisesta velasta, noin 104 mrd. euroa, on valtion budjettitalouden velkaa. Valtionhallinnon kokonaisvelka oli 115 mrd. euroa v. 2017. Budjettitalouden velka supistui viime vuonna ensimmäistä kertaa kymmeneen vuoteen, noin 0,9 mrd. euroa. Paikallishallinnon velkamäärä kasvoi 0,9 mrd. euroa 20 miljardiin euroon. Sosiaaliturvarahastojen velka supistui 0,6 mrd. euroa.

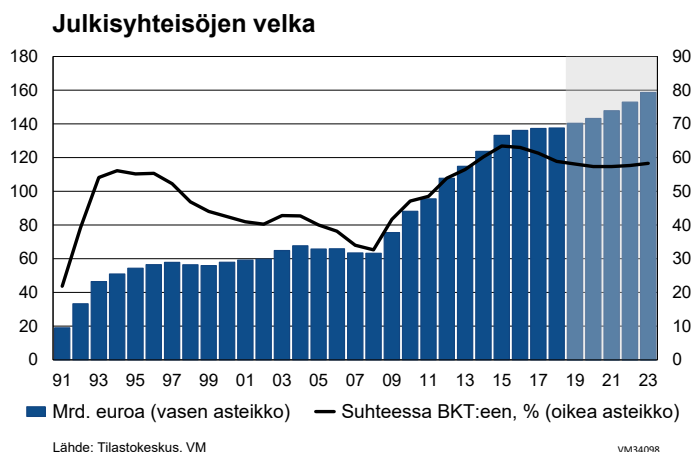
Julkiseen velkaan lasketaan myös muita eriä budjettitalouden velan lisäksi. Valtion kohdalla velkaan luetaan esimerkiksi useiden budjetin ulkopuolisten yksiköiden ja yhtiöiden velat sekä valtion velkasalkun hallinnassa käytettyihin johdannaissopimuksiin liittyvät vakuudet. Paikallishallinnon velkaan lasketaan myös useiden kuntien omistamien yhtiöiden velka. Sosiaaliturvarahastojen velka koostuu Työllisyysrahaston velasta ja työeläkelaitosten johdannaisiin liittyvistä käteisvakuuksista.

Taulukko 18. Julkisyhteisöjen velkasuhteen muutos ja siihen vaikuttavat tekijät

	2017	2018	2019**	2020**	2021**	2022**	2023**
Velkasuhde, % suhteessa BKT:hen	61,3	58,9	58,1	57,4	57,4	57,7	58,3
Velkasuhteen muutos	-1,7	-2,4	-0,8	-0,7	0,0	0,3	0,6
Velkasuhteen muutokseen vaikuttavat tekijät							
Perusrahoitusasema	-0,2	-0,3	-0,6	-0,8	-0,8	-0,6	-0,4
Korkomenot	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	1,0
Työeläkesektorin ylijäämä (rahoitusvarojen nettohankinta)	0,9	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1
Muut tekijät ¹	-1,2	-1,5	-0,2	-0,0	0,5	0,5	0,5
BKT:n arvon muutos	-2,2	-2,5	-2,0	-1,9	-1,7	-1,6	-1,5

1) Muut tekijät sisältävät valtion yksityistämistulojen, lainanannon sekä tulojen ja menojen arvostukseen ja ajoittamiseen liittyvien tekijöiden vaikutuksen.

Plus-merkkinen vaikutus korottaa ja miinus-merkkinen vaikutus alentaa velkasuhdetta.

Velkasuhteen muutokset on eritelty osatekijöihin oheisessa taulukossa. Velkasuhteen muutokseen vaikutti v. 2018 erityisesti BKT:n kasvu ja muut tekijät. Muut tekijät kuvaavat tapahtumia, jotka eivät vaikuta kansantalouden tilinpidon mukaiseen alijäämään, mutta vaikuttavat velanottoon. Viime vuonna esimerkiksi valtion osakemyynneillä on voitu rahoittaa alijäämää ja vähentää velanottoa. Ennusteajanjaksolla 2019-2023 velkasuhdetta kasvattavat valtionhallinnon ja paikallishallinnon alijäämät, korkomenot ja muut tekijät, jotka sisältävät hävittäjähankkeen rahoituksen alkamisen. Talouskasvu vaikuttaa velkasuhdetta supistavasti, mutta sen vaikutuksen odotetaan hiljalleen pienenevän.

2.2 Valtionhallinto

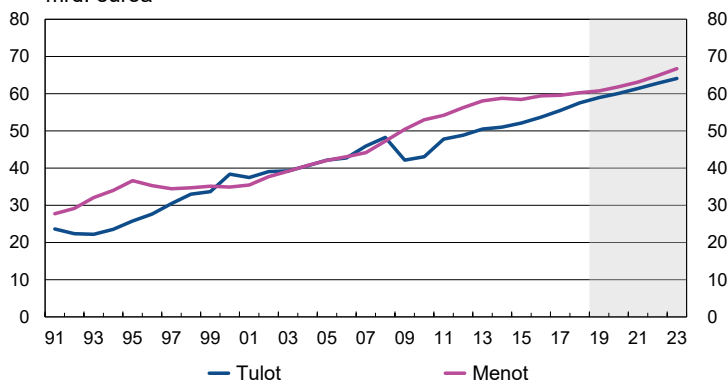
Valtiontalouden viime vuosien vahvistuminen jatkuu v. 2019. Rahoitusasemaa ovat parantaneet menojen hidas kasvu ja toisaalta verotulojen myönteinen kehitys, jota on tukenut ripeä talouskasvu. Positiivinen työllisyyskehitys on lisännyt palkkatuloista kerättyjä veroja ja toisaalta laskenut työttömyydestä aiheutuvia menoja. Menojen kasvua ovat hidastaneet myös pääministeri Sipilän hallituksen tekemät sopeutustoimet.

2020-luvun alussa valtiohallinnon rahoitusasema alkaa vähitellen heikentyä, kun talouskasvu hidastuu, menojen kasvu kiihtyy ja valtiontaloutta vahvistaneet toimet päättyvät.

Valtionvelka pieneni viime vuonna 0,8 mrd. euroa ja oli vuoden lopussa 105 mrd. euroa. Valtion budjettitalouden arvioidaan olevan tulevina vuosina alijäämäinen, joten valtio velkaantuu ennustejakson aikana. Velkaantumisen vauhti kuitenkin hidastuu huomattavasti. Valtionvelan arvioidaan olevan noin 120 mrd. euroa v. 2023, mikä on noin 44 % suhteessa BKT:hen.

Valtion takauskanta oli vuoden 2018 lopussa yli 55 mrd. euroa, eli yhtä suuri kuin valtion budjetin vuotuiset menot. Takauskanta kasvoi yli 5 mrd. euroa v. 2018. Valtiontakauksiin sisältyvät valtion, valtion liikelaitosten, valtion osakeyhtiöiden ja erityisluottolaitosten myöntämät takaukset, joista valtionhallinto viime kädessä vastaa. Takaukset eivät ole menoja eivätkä ne näy valtion budjetissa, elleivät takaukset laukea maksettavaksi.

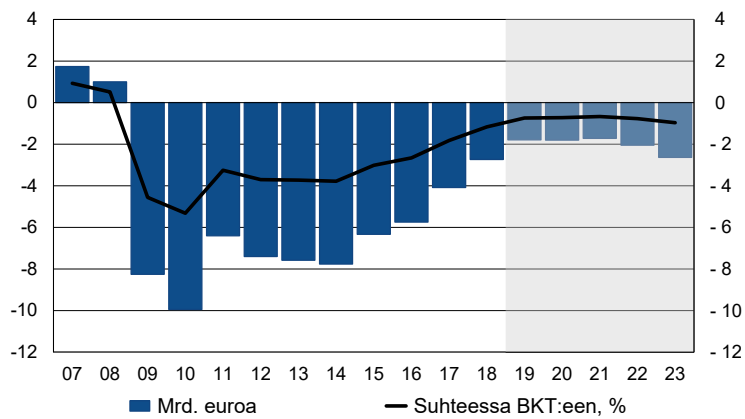
Valtion tulot ja menot
mrd. euroa

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

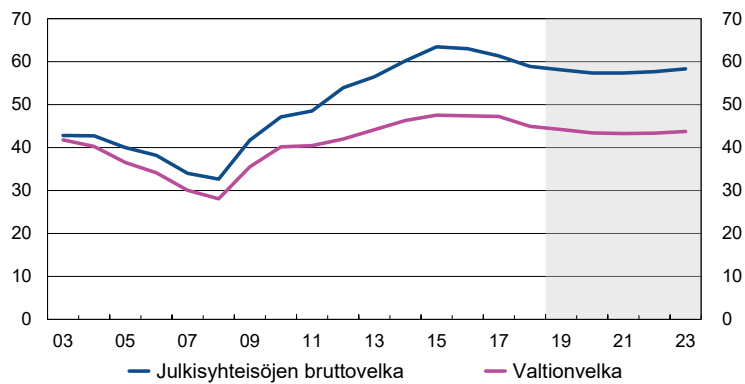
Valtion rahoitusjäämä

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Julkisyhteisöjen velka suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taulukko 19. Valtionhallinto¹

	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	13,7	14,4	14,9	15,7	16,1	16,8
Tuotannon ja tuonnin verot	31,1	31,5	33,1	33,5	34,1	34,7
Sosiaaliturvamaksut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Verot ja sosiaaliturvamaksut yhteensä ²	45,3	46,9	48,7	49,8	50,9	52,2
Muut tulot ³	8,7	8,8	9,0	9,0	9,0	8,9
siitä korkotulot	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2
Tulot yhteensä	54,0	55,7	57,7	58,8	59,9	61,2
Kulutusmenot	14,0	13,5	13,6	13,8	14,3	14,7
Tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	38,8	39,5	40,2	40,2	41,0	41,9
siitä muille julkisyhteisöille	27,1	28,1	28,4	28,4	28,9	29,4
Korkomenot	2,2	2,1	1,9	1,9	1,9	2,0
Pääomamenot ⁴	4,8	4,7	4,7	4,6	4,5	4,3
Menot yhteensä	59,7	59,7	60,4	60,6	61,7	62,9
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-5,7	-4,1	-2,7	-1,8	-1,8	-1,7
Perusjäämä ⁵	-3,8	-2,3	-1,0	-0,1	-0,1	0,0

1) Kansantalouden tilipidon mukaan

2) Sisältää pääomaverot

3) Ml.pääomansiirrot ilman pääomaveroja ja kiinteän pääoman kuluminen

4) Pääoman bruttomuodostus ja maksetut pääomansiirrot

5) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

Menojen kasvu uhkaa kiihtyä ennustejakson lopussa

Valtion kokonaismenoista yli puolet koostuu siirtomenoista muille talouden sektoreille, erityisesti kunnille ja sosiaaliturvarahastoille. Noin neljännes menoista on kulutusmenoja, jotka ovat pääasiassa henkilöstökuluja sekä tavaroiden ja palvelujen ostoja. Muita menoja ovat investoinnit, maksetut tukipalkkiot ja korkomenot. Kansantalouden tilinpidon mukaiset valtiontalouden menot kasvoivat viime vuonna reilun prosentin edellisvuodesta, mikä on vähemmän kuin keskimäärin 2010-luvulla.

Kuluvana vuonna menojen kasvua hillitsevät vielä pääministeri Sipilän hallituksen sopeutustoimet sekä kärkihankkeista aiheutuvien lisämenojen poistuminen. Toisaalta tilapäisen lomarahojen leikkauksen poistuminen kasvattaa palkansaajakorvauksia vuosina 2019-2020. Ensi vuonna valtion menojen kasvu kiihtyy, kun lomarahojen palautumisen lisäksi kuntien valtionosuudet kasvavat merkittävästi.

Ennustejakson viimeisinä vuosina menojen kasvu kiihtyy edelleen, kun perusinfraan kohdistuvat investoinnit sekä tulonsiirrot kunnille ja sosiaaliturvarahastoille kasvavat. Valtion korkomenot pysyvät lähivuosinakin pieninä alhaisen korkotason vuoksi, vaikka velan kasvu jatkuu.

VALTION BUDJETTITALOUS VUOSINA 2020–2023

Kevään 2019 julkisen talouden suunnitelma (JTS) vuosille 2020–2023 koskee seuraavaa vaalikautta. Suunnitelman lähtökohtana on, ettei se sisältäisi uusia poliittisia linjauksia. Suunnitelmassa on otettu huomioon pääministeri Sipilän hallituksen tekemien päätösten vaikutukset tulevien vuosien menotasoon sekä tuloarvioon. Suunnitelma on laadittu siten, että se muodostaa teknisluonteisen pohjan, jonka päälle vaalien jälkeen muodostettava hallitus voi luotettavasti rakentaa linjauksensa. Vuosien 2020–2023 julkisen talouden linjaukset ja vaalikauden kehystason, eli sitovan menorajoitteen, päättää huhtikuun eduskuntavaalien jälkeen nimitettävä hallitus.

Kehyskauden lopulla v. 2023 budjettitalouden käypähintaiset menot yltävät 63 mrd. euroon, tulojen jäädessä 58 mrd. euroon. Budjettitalouden alijäämän arvioidaan keskimäärin olevan n. 3 mrd. euroa vuosittain kehyskaudella.

Vallitsevan korkeasuhdanteen voimakkain vaihe on ohitettu ja talouskasvun ennakkoidaankin hidastuvan keskipitkällä aikavälillä. Vuosina 2019–2023 BKT kasvaa keskimäärin 1,2 % vuodessa. Veropohjien kehitys määräytyy yleisen taloudellisen aktiviteetin myötä, joten myös verotulojen kasvu hidastuu jäaden keskimäärin 2,7 prosenttiin. Yhteisöveron tuoton kasvua vaimentaa yritysten tulosten kehittyminen aiempaa maltillisemmin. Tarkastelujakson lopulla työllisten lukumäärä kääntyy laskuun, mikä näkyy puolestaan ansio- ja pääomatulojen kasvussa. Valmisteverojen tuottoa alentaa energiatehokkuuden paranemisesta aiheutuva energiaveron kertymän pieneneminen.

Kehyskauden aikana suhdanneluonteisten menojen arvioidaan alenevan työllisyystilanteen parantuessa. Yleisen korkotason ennakkoidaan kääntyvän maltilliseen nousuun vaikkakin säilyvän edelleen poikkeuksellisen alhaisella tasolla. Tämä näkyy budjetin korkomenojen kääntymisenä hienoiseen nousuun kehyskauden aikana, mutta korkomenot ovat edelleen v. 2023 vain 1,5 mrd. euroa. Kehyskauden lopussa puolustusvoimien strategisten suorituskykyhankkeiden rahoitus korottaa menotasoa. Budjettitalouden menojen arvioidaan nimellisesti kasvavan keskimäärin 3 % vuodessa kehyskaudella. Reaalisesti menojen arvioidaan kasvavan keskimäärin noin 1 % vuosittain.

Huomioita edelliseen kehykseen nähden

Vuoden takaiseen kehykseen verrattuna merkittävin muutos on maakunta- ja sote-uudistuksen peruuntuminen. Edellisessä vuosia 2019–2022 koskevassa julkisen talouden suunnitelmassa uudistuksen oli sen hetkisen valmisteluaiakataulun mukaisesti tarkoitus tulla voimaan 1.1.2020. Maakunta- ja sote-uudistuksessa kuntien sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyviä tehtäviä sekä eräitä muita tehtäviä oli tarkoitus siirtää maakuntien vastuulle ja maakuntien toiminta rahoittaa pääosin valtion budjetista. Edellisessä julkisen talouden suunnitelmassa oli huomioitu rahoitusvastuun siirtyminen valtiolle sekä verotusmuutoksiin liittyvä veronkevennys, jonka vaikutukseksi oli arvioitu 225 milj. euroa. Menopuolella oli huomioitu maakuntien rahoitus, lukuisia budjetin

sisäisiä siirtoja sekä uudistukseen liittyviä valmistelurahoja. Tämä julkisen talouden suunnitelma ei sisällä suunnitellusta maakunta- ja sote-uudistuksesta aiheutuvia määrärahamuutoksia tai rahoitusta uudistuksen valmisteluun.

Teknisen JTS:n perusskenaariossa BKT:n kasvu ja sen myötä myös verotulojen kehitys jää keskipitkällä aikavälillä hieman hitaammaksi vuoden takaiseen arvioon verrattuna. Verotuloja pienentää mm. yhteisöveron tuoton jääminen aiemmin ennustettua heikommaksi. Lisäksi vuoden 2018 ensimmäisessä lisätalousarviossa päätetty valtion vientiluottojen ennenaikainen takaisinmaksu pienentää valtion myöntämiin lainoihin liittyviä lyhennyksiä ja korkotuloja vuoden takaiseen arvioon verrattuna.

Edelleen parantunut työllisyystilanne alentaa valtion maksamia suhdanneluonteisia menoja viime kevään kehyspäätökseen nähden. Sen sijaan menotasoa nostaa puolustuksen HX-hankkeen kustannusten ajoituksen tarkennus samoin kuin liikenneinvestointimenoihin tehty tasokorotus, jotta investoinnit ovat edellisen 12-vuotiskauden keskitasolla. Valtionvelan korkomenot ovat sen sijaan alentuneet edellisestä kehyspäätöksestä korkotason alenemisen seurauksena.

Valtion budjettitalouden tasapainon muutokseen vaikuttaneita tekijöitä verrattuna ke- vään 2018 Julkisen talouden suunnitelmaan / kehyspäätökseen, mrd. euroa

	2020	2021	2022
Tasapainoarvio, JTS 2019-2022 13.4.2018	-1,0	-1,4	-1,5
Menoarvion tarkentuminen			
Maakunta- ja soteuudistuksen peruminen	12,6	13,2	13,7
Liikennehankkeiden tason korottaminen	-0,1	-0,1	-0,1
Valtion maksamien suhdanneluonteisten menojen tarvearvioiden muutos	0,2	0,2	0,2
HX-hanke	0,0	-0,5	-0,5
TA 2019 päätetyt lisäykset Tekesin ja Suomen Akatemian valtuuksiin	0,0	-0,1	-0,1
Hallinnonalojen ALV-määrärahat	0,0	0,0	-0,1
Verotulomenetysten kompensaation kasvu kunnille TA 2019 verokevennysten seurauksena	-0,2	-0,2	-0,2
Maksut Euroopan unionille	0,0	-0,1	-0,1
Valtionvelan korkomenot	0,2	0,2	0,2
Valtion ja kuntien välinen kustannustenjaontarkistus	-0,1	-0,1	-0,1
Muu muutos (netto)	-0,2	-0,3	-0,6
Tuloarvion tarkentuminen			
Uudet veroperustemuutokset (mm. sote-uudistuksen peruuntuminen)	-12,2	-13,0	-13,8
Sekalaisten tulojen, korko- osinko- ja osakemyyntitulojen sekä valtiolle takaisin maksettavien lainojen lyhennykset	-0,3	-0,4	-0,3
Muut tuloarvioon vaikuttaneet tekijät (ml. kertymätiedot ja uusi suhdanne-ennuste)	-0,5	-0,6	-0,3
Muutos yhteensä	-0,6	-1,7	-2,0
Tasapainoarvio, JTS 2020-2023 4.4.2019	-1,5	-3,0	-3,4

Verotulojen kasvu kohtuullista

Valtion tuloista noin 85 % on verotuloja. Merkittävimmät verotuloerät ovat ansio- ja pääomatuloverot, arvonlisävero sekä yhteisövero. Verotuksen painopistettä on kuluvalle vuosikymmenellä siirretty välittömistä veroista kohti välillisiä veroja.

Suurin osa pääministeri Sipilän hallitusohjelman mukaisista veroperustemuutoksista on jo toteutettu vuosina 2016–2018. Keskeisiä toimenpiteitä ovat olleet työn verotuksen keventäminen ja toisaalta valmisteverotuksen ja kiinteistöverotuksen kiristäminen. Kuluvan vuoden alusta astui voimaan hallitusohjelman mukaisia asteittain tulevia muutoksia: tupakkaveron korottaminen, autoverotuksen keventäminen sekä asuntolainan korkovähennyksen supistaminen. Lisäksi työn verotusta kevennettiin ja energiaverotusta kiristettiin vuoden 2019 alusta. Ansio- ja pääomatuloveroenusteissa on oletettu, että vuosina 2020–2023 tehdään indeksitarkistukset, joilla varmistetaan, että työn verotus ei kiristy yleisen ansiotason nousun tai inflaation seurauksena.

Taulukko 20. Eräiden veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien tulo- ja kysyntäerien kehitysarvot

	2018	2019**	2020**	2021**	2023/2019**
	muutos, prosenttia vuodessa				keskim. vuosimuutos, %
Veronaiset ansio- ja pääomatulot	5,1	3,4	3,4	3,3	3,2
Palkkatulot	4,7	4,0	3,7	3,4	3,3
Eläkkeet ja muut sosiaalietuudet	1,0	2,2	2,8	3,2	3,1
Pääomatulot	4,1	3,4	2,9	2,8	2,9
Ansiotasoindeksi	1,8	2,8	3,3	3,1	3,0
Toimintaylijäämä	5,8	5,4	4,0	4,8	4,1
Kotitalouksien verollisten kulutusmenojen arvo	2,9	2,5	3,1	3,2	2,8
Arvonlisäveron pohja	3,1	2,1	2,9	4,5	3,0
Bensiinin kulutus	-1,3	-2,5	-2,0	-2,5	-2,4
Dieselöljyn kulutus	0,1	0,0	-0,5	-0,5	-0,5
Sähkön kulutus	2,8	0,0	0,5	0,5	0,4
Verollisen alkoholin kulutus	0,9	0,5	1,0	1,0	0,6
Verotettavat uudet henkilöautot	117 900	117 000	119 000	121 000	120 400
Kuluttajahintaindeksi	1,1	1,2	1,5	1,7	1,6

Talouskasvu on hidastumassa, mutta työllisyyskehitys on kuluvana vuonna vahvaa. Ansio- ja pääomatuloverokertymä jatkaa kasvuaan, kun palkkatulot kasvavat. Myös yhteisöverokertymä kasvaa kuluvana vuonna edellisvuoteen verrattuna, sillä yritysten toimintaympäristö pysyy edelleen hyvänä. Talouskasvun hidastuminen näkyy kuitenkin yhteisöveron tuoton kasvun hidastumisena ennustejaksolla. Korkotulojen lähdeveron tuotto on ollut viime vuosina poikkeuksellisen alhainen, mutta korkojen hiljalleen noustessa myös korkotulon lähdeveron tuotto alkaa kasvaa nopeasti.

Kotitalouksien kulutuksen kasvu jatkuu tasaisena ennustejaksolla, mikä kasvattaa arvonnisäverotuottoja. Sen sijaan valmisteverojen tuoton arvioidaan kokonaisuudessaan kehittyvän hyvin maltillisesti. Valmisteverojen tuottoa laskee erityisesti energiaverotuottojen pienentyminen, mikä johtuu korkeammin verotettujen polttoaineiden kulutuksen vähenemisestä sekä kevyemmin verotettujen biopolttoaineiden yleistymisestä biopolttoaineiden jakeluvetoitteiden myötä.

Keskipitkällä aikavälillä talouskasvu asettuu vajaaseen prosenttiin, ja veropohjien sekä sen myötä verotulojen kasvu hidastuu aavistuksen.

Valtion muita tuloja ovat mm. omaisuustulot sekä siirto Valtion Eläkerahastosta. Valtion Eläkerahastosta tehtävällä siirrolla rahoitetaan osa valtion vuotuisista eläkemennoista. Koska Solidium Oy on kansantalouden tilinpidossa luokiteltu valtiosektoriin, sen tuloutukset budjettitalouteen eivät näy valtionhallinnon tulona tilinpidossa. Sen sijaan Solidium Oy:n itsensä saamat osingot kirjataan valtionhallinnon tuloksi. Valtionhallinnon omaisuustulojen arvioidaan pysyvän n. 1,6 mrd. eurossa ennustejaksolla. Valtion saamat osinkotulot ovat olleet korkealla tasolla ja ne kasvavat aavistuksen vielä kuluvana vuonna. Korkotulot pysyvät historiaan nähden hyvin alhaisina.

Taulukko 21. Eräiden veropohjaerien muutoksen vaikutus verotuottoon

Verolaji	Veropohja	Muutos	Verotuoton muutos, milj. euroa
Ansiotuloverot	Palkkatulot	1%-yks.	427, josta valtio 127 ja kunnat 201
	Eläketulot	1%-yks.	135, josta valtio 35 ja kunnat 88
Pääomatulovero	Pääomatulot	1%-yks.	39
Yhteisövero	Toimintaylijäämä	1%-yks.	60, josta valtio 41, kunnat 19
ALV	Yksityisen kulutuksen arvo	1%-yks.	115
Autovero	Uusien henkilöautojen myynti, kpl	1000 kpl	6
Energiavero	Sähkön kulutus ¹	1%-yks.	9
	Bensiinin kulutus	1%-yks.	13
	Dieselin kulutus	1%-yks.	14
Alkoholijuomavero	Alkoholin kulutus	1%-yks.	15
Tupakkavero	Savukkeiden kulutus	1%-yks.	11

1) Muut kuin teollisuus, konesalit ja kasvihuoneet

Taulukko 22. Valtion budjettitalouden tulojen arviot

	2018	2019**	2020**	2021**	2022**	2023**	2022/2019**
	tilinpäätös	ml. LTAE:t					keskim. vuosi- muutos, %
	miljardia euroa						
Verotuloarviot yhteensä	44,4	45,7	46,8	48,4	49,6	50,7	2,7
Tuloon ja varallisuuteen perustuvat verot	14,5	15,2	15,7	16,5	17,1	17,7	3,9
Liikevaihtoon perustuvat verot	19,0	19,6	20,2	21,1	21,7	22,3	3,3
Valmisteverot	7,4	7,5	7,6	7,5	7,4	7,3	-0,6
Muut verotulot	3,4	3,3	3,3	3,4	3,4	3,4	0,4
Sekalaiset tulot	5,8	5,9	5,7	5,6	5,6	5,7	-0,5
Korkotulot ja voitontuloutukset	3,0	2,1	1,8	1,8	1,8	1,8	-3,3
Tuloarviot yhteensä	54,9	53,7	54,4	56,0	57,2	58,4	2,1

Taulukko 23. Keskeisten perustemuutosten verotuottovaikutuksia julkisyhteisöjen verotuloihin

	2018	2019	2020**	2021**	2022**	2023**
	miljoonaa euroa					
Ansiotuloverot	-426	-216	-521	-499	-481	-480
Keskimääräinen kunnallisveroprosentin nousu	-38	40	0	0	0	0
Pääomatulovero	-9	0	0	0	0	0
Yhteisövero	5	9	15	-6	0	0
Muut välittömät verot	-57	-81	2	2	2	2
Arvonlisävero	-150	-15	-23	0	0	0
Energiavero	47	35	-1	0	0	0
Muut välilliset verot	151	113	3	0	0	0
Sosiaaliturvamaksut	-437	-645	625	-448	15	-54

Kansantalouden tilinpidon alijäämä eroaa budjettitalouden alijäämästä

Lähtökohtaisesti budjettitalouden rahoitusasemasta ei voida suoraan päätellä kansantalouden tilinpidon mukaista valtionhallinnon rahoitusasemaa. Valtion budjettitalous oli 0,4 mrd. euroa alijäämäinen v. 2018. Kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan koko valtionhallinnon alijäämä oli 2,7 mrd. euroa. Budjettitalouden ja valtiontalouden rahoitusasemat olivat edellisiin vuosiin nähden poikkeuksellisen kaukana toisistaan, yli 2 mrd. euroa. Ennustejaksolla suuriin puolustusvälinehankintoihin liittyvät ajoituserot, osakemyynnit sekä muut finanssisijoitukset aiheuttavat eroa budjetin ja kansantalouden tilinpidon välille. Vuosina 2021-2023 kansantalouden tilinpidon alijäämän arvioidaan olevan budjettialijäämää pienempi.

Budjetin alijäämästä ei liioin voi aina päätellä valtion velanoton tarvetta. Vuonna 2018 Valtiokonttorin nettolainanotto oli noin -0,9 mrd. euroa, mikä on 1,3 mrd. euroa vähemmän kuin budjetin alijäämä olisi edellyttänyt. Toisin sanoen valtion velka supistui, vaikka valtion budjetti oli alijäämäinen. Yleisesti ottaen alijäämän ja velan muutoksen eroon on useita syitä. Viime vuoden eroa selittävät erityisesti siirtyvät määrärahat ja likvidien varojen käyttö.

Budjettitalouden rahoitusaseman ja kansantalouden tilinpidon mukaisen valtionhallinnon rahoitusaseman eroon on monia syitä. Näistä tärkein on se, että kansantalouden tilinpidon valtiosektori on laajempi kuin pelkkä budjettitalous, johon kuuluvat lähinnä vain valtion virastot. Tilinpidon valtiosektoriin kuuluvat budjettitalouden lisäksi mm. valtion rahastot (pl. Valtion Eläkerahasto), yliopistot ja niiden kiinteistöyhtiöt sekä Senaatti-kiinteistöt. Julkisten yksiköiden luokituspäätöksiä arvioidaan säännöllisesti uudelleen. Tilastokeskuksen sivuilla on lueteltu kaikki valtionhallintoon ja laajemmin julkisyhteisöihin kuuluvat yksiköt.

Luokittelun lisäksi eroa aiheuttaa se, että kansantalouden tilinpidon ja budjettitalouden menojen kirjaamisperusteet poikkeavat toisistaan. Tilinpito on suoriteperusteinen, kun taas budjettitalous on osin kassaperusteinen. Kirjaamisperusteesta johtuen erityisesti talousarvion siirtomäärärahat aiheuttavat eroa budjetin ja tilinpidon menojen välille. Siirtomäärärahat ovat monivuotisia määrärahoja, jotka budjetoidaan yhden vuoden talousarvioon. Kansantalouden tilinpidossa siirtomäärärahat kirjataan suoriteperusteisesti niiden käyttövuoden mukaan kuten muutkin menot. Siirtyvien määrärahojen nettovaikutus voi vaihdella suuresti vuodesta toiseen. Verot, tukipalkkiot ja EU-maksut muunnetaan tilinpidossa suoriteperusteisiksi

tekemällä niihin ajoituskorjaus. Ajoituskorjausten aiheuttamien erojen suuruus on nähtävissä vasta jälkikäteen.

Budjettitalouden rahoitusasemaan lasketaan tuloina ja menoina myös sellaisia finanssisijoituksia, kuten valtion myöntämät ja takaisin maksamat lainat sekä osakemyynnit ja -hankinnat, jotka kansantalouden tilinpidossa käsitellään pääasiallisesti rahoitustaloustoimina. Rahoitustaloustoimet eivät vaikuta tilinpidon mukaiseen valtion rahoitusasemaan. Rahoitustaloustoimiksi luetaan myös johdannaiset, joiden avulla Valtiokonttori on onnistunut merkittävästi pienentämään budjetista maksettavia korkomenoja. Koska tilinpidossa johdannaissovimusten korkomenoja pienentävää vaikutusta ei huomioida, ovat tilinpidon korkomenot selvästi budjetin korkomenoja suuremmat. Viime vuonna valtiolla oli merkittävä määrä sekä osakemyyntituloja että lainojen takaisinmaksutuloja, jotka pienensivät budjettitalouden alijäämää, mutta eivät pienentäneet kansantalouden tilinpidon mukaista alijäämää.

EU-maat raportoivat kaksi kertaa vuodessa Eurostatille valtion budjettitalouden ja kansantalouden tilinpidon välisten lukujen eroavaisuuksia alijäämä- ja velkaraportoinnin yhteydessä. Menneiden vuosien osalta valtion – samoin kuin muiden julkisen talouden alasektoreiden – tilinpäätöksen mukaisen rahoitusaseman ja tilinpidon nettoluotonannon välinen ero tulisi pystyä selittämään hyvin. Raportoinnissa selvitetään myös ns. velkadynamiikkaa eli julkisen talouden nettoluotonannon ja julkisen velan muutoksen yhdenmukaisuutta.

Taulukko 24. Budjettitalouden rahoitusasema ja valtionhallinnon nettoluotonanto¹⁾

	2017	2018	2019**	2020**	2021**
	miljardia euroa				
Budjettitalouden ylijäämä (+) / alijäämä (-)²⁾	-3,7	-0,4	-1,8	-1,5	-3,0
Yksityistämistulot (nettotulot osakemyynnistä)	0,0	-1,1	-0,3	-0,2	-0,2
Finanssisijoitukset, netto	-0,9	-2,1	-0,2	-0,2	-0,2
Budjetin ulkopuolisten yksiköiden tuloylijäämä	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Kassa-/suoriteperusteiden korjaus	0,5	0,5	0,4	0,2	1,7
Muut erät ³⁾	0,2	0,3	0,1	0,1	0,1
Valtionhallinnon nettoluotonanto (+) / -otto (-)	-4,1	-2,7	-1,8	-1,8	-1,7

1) Kansantalouden tilinpidon mukaan

2) Sisältää velanhallintamenot

3) Sisältää mm. velkojen peruutukset, suorien ulkomaisten sijoitusten uudelleensijoitetut voitot, budjetin siirtomäärärahojen ajoittumisen vaikutuksen, superosingot

2.3 Paikallishallinto

Paikallishallinnon taloudellinen tilanne heikkeni merkittävästi v. 2018, kun paikallishallinnon tulot kasvoivat vain hieman ja samaan aikaan menojen kasvu oli voimakasta. Paikallishallinnon rahoitusasema oli viime vuonna kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan 0,8 % alijäämäinen suhteessa bruttokansantuotteeseen. Paikallishallinnon tulojen kasvua vaimensi kuntien verotulojen supistuminen, mikä johtui mm. poikkeuksellisen suurista ennakonpalautuksista ja kuntien jako-osuuden tarkistuksesta alaspäin. Kulutusmenojen kasvu oli ripeää, mikä aiheutui mm. väestön ikääntymisestä johtuvasta hoito- ja hoivamenojen kasvusta, päivähoitomaksujen alentamisesta, maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelusta sekä ansiotason noususta kunta-alalla. Myös investointimenot kasvoivat voimakkaasti rakentamisen ja infrainvestointien vauhdittamina.

Paikallishallinnon alijäämä pysyttelee kuluvana vuonna likimain viime vuoden tuntumassa. Vuonna 2019 menoja kasvattavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvun lisäksi kunta-alan palkankorotukset ja kilpailukyky sopimuksen lomarahaleikkauksen päättymisen, jonka vaikutus näkyy suurimmaksi osaksi jo v. 2019. Myös investointimenot jatkavat kasvuaan, sillä sairaaloiden ja koulujen rakentaminen sekä infrainvestoinnit jatkuvat vilkkaana. Paikallishallinnon tulot kasvavat v. 2019 hyvin, sillä verotulojen kasvu piristyy. Kuntien saamien verotulojen kasvua kiihdyttävät mm. palkkatulojen hyvä kasvu, jäännösverojen maksun aikaistumisesta johtuva kertaluonteinen verotulojen lisäys ja keskimääräisen kunnallisveroprosentin nousu 0,04 prosenttiyksiköllä 19,88 prosenttiin. Valtionavut laskevat v. 2019 edellisvuodesta, mikä johtuu mm. valtion ja kuntien välisestä kustannustenjaon tarkistuksesta. Pääministeri Sipilän hallitusohjelman mukaisesti kuntien valtionosuuksiin ei tehdä indeksikorotusta myöskään v. 2019.

Paikallishallinnon kulutusmenojen kasvupaine aiheutuu väestön ikääntymisestä, mikä kasvattaa terveydenhoito- ja hoivamenoja. Maakunta- ja sote-uudistuksen kaatumisen vuoksi sosiaali- ja terveystalouden palvelujen menoja kasvattava paine kohdistuu kuntatalouteen koko ennustejakson. Palvelutarpeen kasvupaineessa on huomioitu Tilastokeskuksen marraskuussa 2018 julkaisema väestöennuste. Koko kuntatalouden tasolla kuntien menojen kasvupainetta vaimentaa koulutuspalvelujen tarpeen väheneminen, mikä on seurausta syntyvyyden laskusta ja pienemmistä ikäluokista. Koulutuspalvelujen tarpeen vähenemisen mahdollistamat säästöt edellyttävät, että niissä kunnissa, joissa palvelutarve laskee, mitoitetaan päiväkotien ja koulujen

sekä varhaiskasvatus- ja opetushenkilöstön määrää nopeassa tahdissa suhteessa pieneneviin lapsi-ikäluokkiin. Koulutustarpeen vähenemisen vaikutusta on kuitenkin hieman pehmennetty kehitysarviossa, sillä päiväkotien ja koulujen määrän uudelleenmitoittamisen arvioidaan realisoituvan laskennallista arviota hitaammin. Hyvä työllisyyskehitys osaltaan myös kasvattaa varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrää.

Paikallishallinnon rahoitusasema kohenee hieman v. 2020. Etenkin valtionapujen arvioidaan kasvavan reippaasti, sillä kunnille kompensoidaan kilpailukykysojimuksen lomarahaleikkaukseen liittyen n. 240 milj. euroa, jotta lomarahaleikkaus ei tulisi huomioiduksi kahteen kertaan valtionosuuksissa. Lisäksi valtionapuja kasvattavat kilpailukykysojimuksen liittyvien leikkausten osittainen poistuminen ja valtionosuuksiin tehtävä indeksikorotus. Toisaalta paikallishallinnon menojenkin arvioidaan kasvavan, sillä ansiokehityksen oletetaan kiihtyvän työmarkkinoiden kiireiden vuoksi.

Paikallishallinto pysyy selvästi alijäämäisenä myös vuosina 2021-2023. Verotulojen kohtuullisen hyvää kehitystä ylläpitää palkkatulojen kasvu. Lisäksi valtionosuuksia kasvattavat verotulomenetysten kompensatiot kunnille ja indeksikorotukset. Kohtuullisen hyvää tulojen kehitys ei kuitenkaan riitä parantamaan paikallishallinnon talouden tilaa, sillä investoinnit pysyvät mittavina ja sosiaali- ja terveystalvelujen palveluntarve jatkaa väestön ikääntymisen vuoksi kasvuaan.

Paikallishallinnon velka suhteessa BKT:hen supistui v. 2017 ja pysyi v. 2018 likimain edellisvuoden tasolla. Velkasuhde alkaa kuitenkin kasvaa jo kuluvana vuonna ja kasvu jatkuu paikallishallinnon alijäämien ja hidastuvan talouskehityksen vuoksi ripeänä koko ennustejakson.

Taulukko 25. Paikallishallinto¹

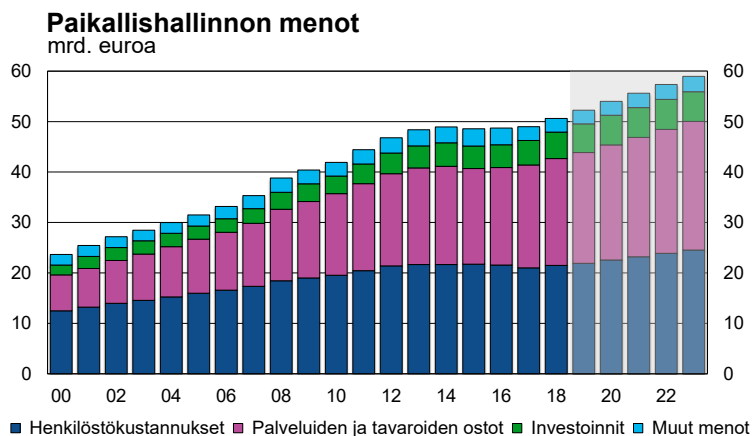
	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
	miljardia euroa					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	22,0	22,8	22,5	23,9	24,6	25,6
siitä kunnallisvero	18,7	19,1	18,8	20,1	20,7	21,5
yhteisövero	1,5	1,9	1,9	2,0	2,0	2,1
kiinteistövero	1,7	1,8	1,8	1,9	1,9	1,9
Muut tulot ²	18,9	18,8	19,3	19,5	20,8	21,2
siitä korkotulot	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
siitä tulonsiirrot valtiolta	14,3	13,9	14,3	14,2	15,3	15,5
Tulot yhteensä	40,9	41,6	41,8	43,4	45,4	46,8
Kulutusmenot	34,0	34,4	35,7	36,8	38,3	39,7
siitä palkansaajakorvaukset	21,6	21,0	21,5	21,9	22,6	23,2
Tulonsiirrot	3,3	2,7	2,7	2,7	2,7	2,8
siitä sosiaalietuudet ja -avustukset	1,4	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8
tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	1,8	1,9	1,8	1,8	1,8	1,8
korkomenot	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2
Pääomamenot ³	4,5	4,9	5,2	5,7	5,9	5,9
Menot yhteensä	41,8	42,0	43,6	45,2	46,9	48,4
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-0,9	-0,4	-1,8	-1,8	-1,5	-1,7
Perusjäämä ⁴	-1,0	-0,5	-2,0	-1,9	-1,5	-1,7

1) Kansantalouden tilinpidon mukaan

2) Ml. saadut pääomansiirrot ja kiinteän pääoman kuluminen

3) Pääoman bruttomuodostus ja maksetut pääomansiirrot

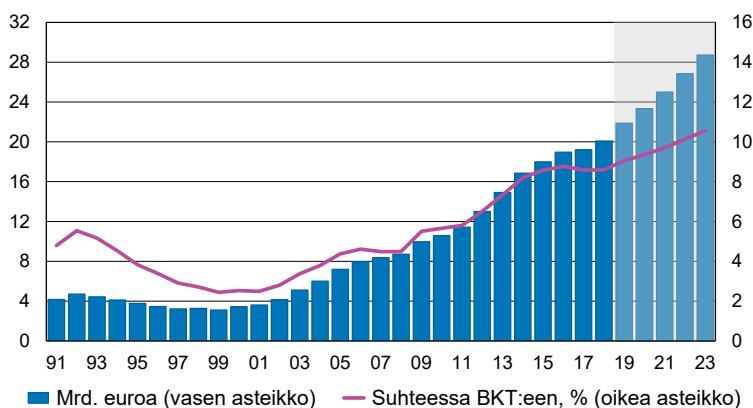
4) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Paikallishallinnon velka

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Kuntien kirjanpidon ja kansantalouden tilinpidon välisistä eroista

Kansantalouden tilinpidon nettoluotonantoa läheisimmin vastaava erä kuntien kirjanpidossa on toiminnan ja investointien rahavirta (rahoitusasema). Kansantalouden tilinpidon ja kuntien kirjanpidon välillä on eroja mm. sektorirajauksessa sekä käsitteiden ja kirjausten ajoituksessa. Kuntien kirjanpidon toiminnan ja investointien rahavirran ja kansantalouden tilinpidon nettoluotonannon erojen syitä tarkastellaan oheisessa taulukossa.

Tärkein käsitteiden välinen ero johtuu erilaisesta sektorirajauksesta. Kuntien kirjanpito tarkastelee kuntia ja kuntayhtymiä sekä niiden liikelaitoksia. Tässä yhteydessä kuntien kirjanpidon kuvaamaan kuntatalouteen ei kuulu kuntien toiminta, joka toteutetaan itsenäisen oikeushenkilön avulla kuten osakeyhtiömuotoisesti. Kansantalouden tilinpidon paikallishallintosektoriin sen sijaan kuuluu sellaisia kuntien omistamia yhtiöitä, jotka katsotaan pääasiallisesti emoyhteisöään palveleviksi yksiköiksi.

Kansantalouden tilinpidossa paikallishallintosektori käsittää kuntien ja kuntayhtymien markkinattoman toiminnan, joka rahoitetaan pääosin verovaroin ja pakollisin maksuin. Toimintonsa pääosin muilta sektoreilta saaduilla myyntituotoillaan rahoittavat liikelaitokset kuten vesi-, energia- ja jätehuolto sekä satamatoiminta luokitellaan siksi kansantalouden tilinpidossa paikallishallintosektorin ulkopuolelle yritys-sektoriin.

Kuntien kirjanpidon ja kansantalouden tilinpidon investointimenojen käsitteet eroavat toisistaan. Kansantalouden tilinpidossa osakkeiden ja osuuksien hankinnat ja myynnit katsotaan rahoitustapahtumiksi eikä niitä kirjata paikallishallinnon investointimenoihin. Kuntien kirjanpidon puolella osakehankinnat katsotaan puolestaan käyttöomaisuusinvestoinneiksi.

Myös omaisuusmenoissa ja -tuloissa on käsite-eroja. Varojen ja velkojen arvomuutokset eivät ole kansantalouden tilinpidossa tuloa tai menoa. Siksi kuntien ja kuntayhtymien tuloslaskelman muut rahoitustuotot ja -kulut eivät (osinkoja ja korkoja lukuun ottamatta) sisällä kansantalouden tilinpidon nettoluotonantoon.

Kuntien kirjanpidon ja kansantalouden tilinpidon välillä on lisäksi eroja kirjausten ajoituksessa. Kuntien kirjanpidon verotulot kuvaavat kalenterivuoden aikana kertyneitä verotuloja. Kansantalouden tilinpidossa vuoden verotuloiksi luetaan verotajan tilitystietojen mukainen kertymä helmikuusta seuraavan vuoden tammikuun loppuun. Näin pyritään huomioimaan ajoitusero maksetun ennakonperinnän ja tilityksen välillä.

Taulukko 26. Kuntien kirjanpidon rahoitusasema ja paikallishallinnon nettoluotonanto

	2017	2018	2019**	2020**	2021**
	miljardia euroa				
Kuntien ja kuntayhtymien toiminnan ja investointien rahavirta	0,1	-1,5	-1,5	-1,2	-1,5
Muiden kuin kuntien ja kuntayhtymien nettoluotonantovaikutus ¹	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4
Kuntien ja kuntayhtymien paikallishallintosektorin ulkopuolelle luokiteltavan toiminnan vaikutus	-0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Osakkeiden hankinnat ja myynnit	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Omaisuusmenojen ja -tulojen käsite-erot	-0,1	-0,0	-0,1	-0,1	-0,1
Ajoituserot	0,0	-0,1	-0,0	-0,1	-0,1
Muut erot ²	-0,0	0,1	0,1	0,2	0,2
Paikallishallinnon nettoluotonanto (+)/-otto (-)	-0,4	-1,8	-1,8	-1,5	-1,7

1) Paikallishallintoon luokitellut, kuntataloustilaston ulkopuoliset yhtiöt sekä Ahvenanmaan maakuntahallinto, Kuntaliitto, Kuntatyönantajat ja Kuntien takauskeskus

2) Sisältää mm. eroja pääomansiirroissa ja investointiavustuksissa

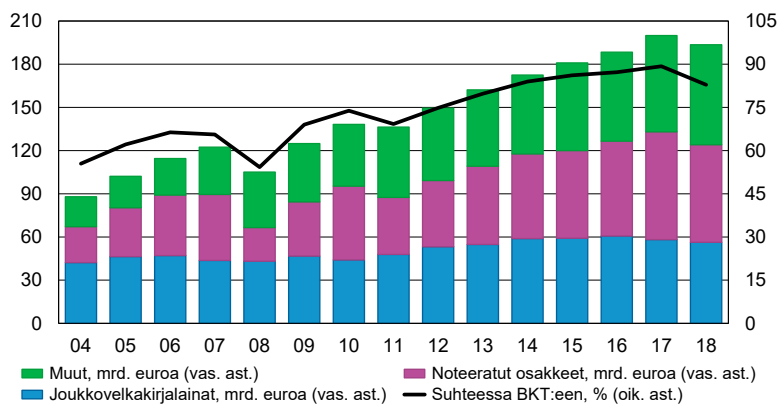
2.4 Sosiaaliturvarahastot

2.4.1 Työeläkelaitokset

Työeläkelaitosten ylijäämä vahvistui viime vuonna 1,1 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen. Tämä johtui omaisuustulojen ja erityisesti osinkotulojen vahvasta kasvusta. Lisäksi työllisyystilanteen paraneminen kasvatti työeläkelaitosten saamia eläkemaksutuloja merkittävästi. Työeläkelaitosten ylijäämä on kuitenkin supistunut merkittävästi viimeisen vuosikymmenen aikana, sillä 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä ylijäämä oli keskimäärin runsaat kolme prosenttia. Ylijäämän supistuminen johtuu ennen kaikkea eläkeläisten määrän ja keskimääräisen eläketason kasvusta. Lisäksi alhainen korkotaso on alentanut eläkerahastojen omaisuustuloja. Tästä huolimatta varallisuushintojen kohoaminen etenkin osakkeiden hintojen nousun vetämänä on kasvattanut eläkevarallisuuden arvon jo lähes 200 mrd. euroon.

Työeläkelaitosten ylijäämän ennustetaan pysyvän viime vuoden tasolla koko ennustejakson ajan. Työeläkemenojen kasvuvauhti pysyy ennustejaksolla neljän prosentin tuntumassa. Vaikka eläkeläisten määrän kasvu vähitellen hidastuu, eläkkeiden keskimääräisen tason nousu sekä eläkkeiden vuosittaiset indeksikorotukset kasvattavat eläkemenoja. Toisaalta palkkasumman vauhdikas kasvu lisää eläkemaksutuloja. Myös työeläkelaitosten omaisuustulojen odotetaan jatkavan kasvuaan maltillisesti korkojen noustessa. Yksityisen sektorin työeläkemaksun on oletettu pysyvän ennustejaksolla nykyisellä 24,4 prosentin tasolla. Eläketurvakeskuksen tuoreimpien maaliskuussa 2019 julkaistujen pitkän aikavälin laskelmien mukaan tähän maksutasoon kohdistuu kuitenkin lieviä korotuspaineita ennustejakson jälkeen.

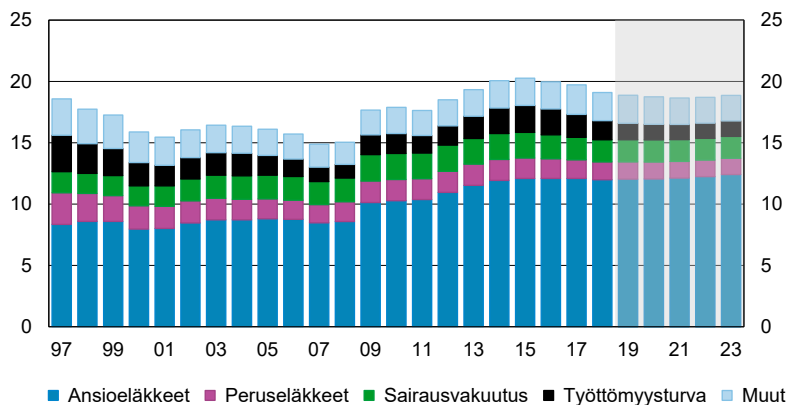
Työeläkeyhtiöiden sijoituskanta kaikki jäsenyhteisöt

Lähde: Työeläkevakuuttajat TELA, Tilastokeskus, VM

VM34098

Sosiaalietuudet, -avustukset ja sairaanhoitokorvaukset suhteessa BKT:een, %

Taulukko 27. Sosiaaliturvarahastot¹

	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
	miljardia euroa					
Sijoitustulot	3,5	3,7	4,3	4,5	4,8	5,2
Sosiaaliturvamaksut	27,9	27,3	28,0	28,4	30,1	30,7
siitä työnantajien maksut	18,8	17,6	17,8	17,8	18,6	19,1
vakuutettujen maksut	9,2	9,7	10,2	10,6	11,5	11,6
Tulon- ja pääomansiirrot julkisyhteisöiltä	14,6	15,8	15,5	15,5	14,9	15,2
Muut tulot	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Tulot yhteensä	46,5	47,2	48,2	48,8	50,3	51,4
Kulutusmenot	3,6	3,6	3,7	3,9	4,0	4,0
Sosiaalietuudet ja -avustukset	36,6	37,6	37,9	38,7	39,7	40,8
Muut menot	3,4	3,4	3,3	3,3	3,4	3,4
Menot yhteensä	43,6	44,5	45,0	45,9	47,0	48,3
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	2,9	2,7	3,2	2,9	3,2	3,2
Työeläkelaitokset	2,4	2,0	2,5	2,5	2,8	2,9
Muut sosiaaliturvarahastot	0,5	0,7	0,7	0,4	0,4	0,2
Perusjäämä ²	1,6	1,5	1,8	1,4	1,6	1,5

1) Kansantalouden tilinpidon mukaan

2) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

2.4.2 Muut sosiaaliturvarahastot

Muut sosiaaliturvarahastot muodostuvat pääasiassa perusturvaa hoitavasta Kansaneläkelaitoksesta sekä ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta vastaavasta Työllisyysrahastosta. Muiden sosiaaliturvarahastojen ylijäämä pysyi viime vuonna 0,3 prosentissa suhteessa BKT:hen. Ylijäämän taustalla ovat vuoden 2016 alussa tehty yhden prosenttiyksikön korotus työttömyysvakuutusmaksuun sekä työttömyysturvamenojen kääntyminen selkeään laskuun työllisyystilanteen parantuessa.

Muiden sosiaaliturvarahastojen ylijäämän odotetaan supistuvan asteittain ennustejaksoilla. Tämä johtuu siitä, että työttömyysvakuutusmaksua alennettiin kuluvan vuoden alussa 0,8 prosenttiyksiköllä, sillä hyvä suhdannetilanne on kääntänyt Työllisyysrahaston talouden selvästi ylijäämäiseksi. Työllisyyden paraneminen supistaa lähivuosinakin työttömyysmenoja ja palkkasumman kasvu lisää saatuja sosiaaliturvamaksuja. Lisäksi v. 2019 menojen kasvua hidastaa päätös, jonka mukaan vielä

kuluvana vuonna kansaneläkeindeksiin sidottuja etuuksia ei koroteta lukuun ottamatta perustoimeentulotukea.

Ennusteen valossa Työllisyysrahaston suhdannepuskuriin kertyy varoja siten, että työttömyysvakuutusmaksua pitäisi nykyisen lainsäädännön perusteella alentaa vielä lisää ensi vuonna tai viimeistään vuodesta 2021 alkaen. Tästä syystä on tehty oletus, että työttömyysvakuutusmaksua alennettaisiin vuodesta 2021 alkaen vielä 0,4 prosenttiyksiköllä. Varovaisuussyistä maksualennuksen suuruus on arvioitu siten, että Työllisyysrahaston suhdannepuskuri täyttyisi vuoteen 2023 mennessä, vaikka maksualennus toteutettaisiin jo vuodesta 2020 alkaen ja työllisyyskehitys kääntyisi heikompaan suuntaan.

Taulukko 28. Sosiaalivakuutusmaksut ja eläkeindeksit

	2016	2017	2018	2019	2020**	2021**
Sosiaalivakuutusmaksut ¹						
Työnantajat						
Sairausvakuutus	2,12	1,08	0,86	0,77	1,35	1,36
Työttömyysvakuutus	2,85	2,41	1,91	1,50	1,50	1,31
Työeläkevakuutus (TyEL)	18,00	17,95	17,75	17,35	16,95	16,95
Kunta-alan eläkevakuutus	23,21	21,95	21,60	21,20	20,80	20,80
Palkansaajat						
Sairausvakuutus	2,12	1,58	1,53	1,54	1,82	1,70
Työttömyysvakuutus	1,15	1,60	1,90	1,50	1,50	1,30
Työeläkevakuutus (TyEL)	6,00	6,45	6,65	7,05	7,45	7,45
Etuudensaajat						
Sairausvakuutus	1,47	1,45	1,53	1,61	1,63	1,50
Eläkeindeksit						
Työeläkeindeksi	2519	2534	2548	2585	2622	2673
Kansaneläkeindeksi	1631	1617	1617	1617	1635	1661

1) Vuosikeskiarvoina. Työnantajien maksut sekä vakuutettujen työttömyys- ja työeläkemaksut prosentteina palkoista. Luvut ovat painotettuja keskiarvoja.

2.5 Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä

Vaikka julkisen talouden velkasuhteen ennakoidaan jatkavan lähivuosina laskuaan, luo erityisesti väestön ikääntyminen merkittäviä paineita julkisen talouden kestävyteen pidemmällä aikavälillä. Lisäksi julkiseen talouteen kohdistuu paineita, jotka johtuvat ilmastonmuutoksesta, suunnitteilla olevista puolustushankinnoista ja väylähankkeista sekä julkisiin rakennuksiin, liikenneväyliin ja kunnallistekniikkaan kertyneistä korjaustarpeista.

Erityisesti iäkkään vanhusväestön määrän kasvu lisää eläke-, terveys- ja hoivamenoja, joiden rahoittamiseksi nykyinen kokonaisveroaste ei tulevaisuudessa riitä. Lisäksi työikäinen väestö, joka veroillaan rahoittaa hyvinvointipalvelut ja sosiaaliturvan, supistuu. Näitä ilmiöitä on havainnollistettu oheisissa kuvioissa. Pysyvä tulojen ja menojen välinen epätasapaino eli kestävyysvaje uhkaa kasvattaa velkaantumisen hallitsemattomaksi pitkällä aikavälillä.

Valtiovarainministeriö arvioi kestävyysvajeen olevan noin neljä prosenttia suhteessa BKT:hen. Arvio julkisen talouden tilasta keskipitkällä aikavälillä on heikentänyt kestävyysvajearviota hieman viime joulukuun arvioon verrattuna. Toisaalta pitkän aikavälin työllisyyskehityksen arviointia on tarkennettu, mikä on supistanut vajearviota aavistuksen.

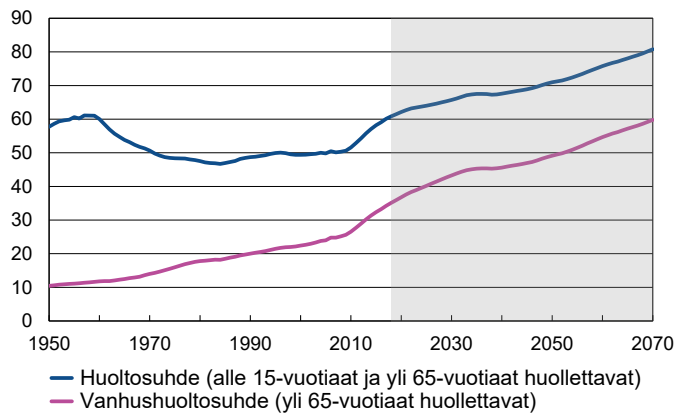
Valtiovarainministeriön arvio julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyydestä perustuu EU:n yhteisesti sovittuihin menetelmiin ja laskentaperiaatteisiin. Kestävyyslaskelma on luonteeltaan painelaskelma, jossa projisoidaan nykyisen lainsäädännön ja käytäntöjen mukaista kehitystä tulevaisuuteen väestöennusteen, ikäryhmäkohtaisten meno-osuuksien ja talouskehityksen pitkän aikavälin arvioiden avulla. Kestävyysvajearviossa huomioidaan vain ne päätökset, joiden vaikutukset julkiseen talouteen voidaan riittävällä varmuudella arvioida. Tarkemmin laskentamenettelyitä on kuvattu valtiovarainministeriön kestävyysvajelaskelmien menetelmäkuvauksessa¹.

Kestävyysvajearviioon liittyy merkittävää epävarmuutta ja se on herkkä käytetyille oletuksille tulevasta kehityksestä. Tästä johtuen oheisessa taulukossa on tarkasteltu vielä aiempaa laajemmin kestävyysvajelaskelman herkkyyttä erilaisille

¹ <https://vm.fi/menetelmakuvaukset>

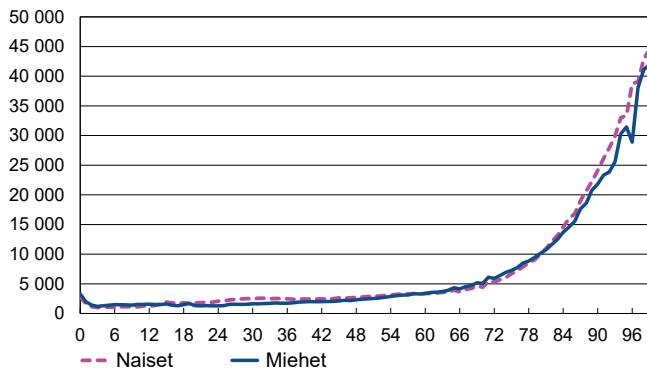
laskentaoletuksille. Epävarmuudesta huolimatta laskelma tarjoaa johdonmukaisen tavan tarkastella julkisen talouden edessä olevia haasteita ja keinoja niiden ratkaisemiseksi.

Huoltosuhde ja vanhushuoltosuhde huollettavia 100 työkäistä kohden

Lähde: Tilastokeskus

Terveysmenot ikä- ja sukupuoliryhmittäin 2011 euroa asukasta kohti*

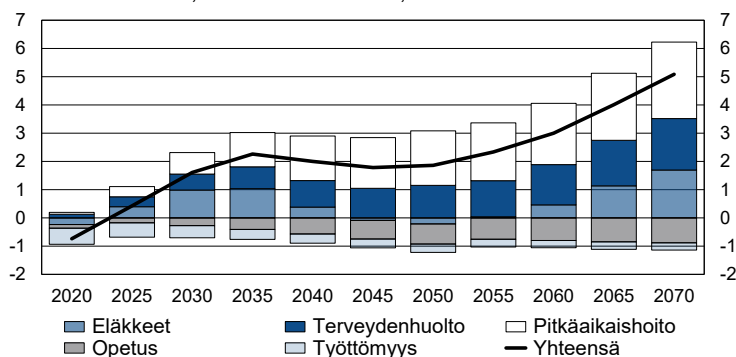

* Sisältää myös pitkäaikaishoivan

Lähde: THL, Tilastokeskus

Ikäsidonnaisten menojen muutos

vuodesta 2018, suhteessa BKT:een, %

Kuvio on laadittu STM:n kehittämällä SOME-mallilla

Lähde: VM

VM34098

Taulukko 29. Julkinen talous vuosina 2018–2070, % BKT:sta

	2018	2023**	2030**	2040**	2050**	2060**	2070**	2070/2018**
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia							muutos, %
Kokonaismenot	53,1	52,5	55,3	57,1	58,3	61,2	65,6	12,5
mistä ikäsidonnaiset ja työttömyysmenot	29,2	29,9	31,5	31,9	31,8	32,9	35,0	5,8
Eläkkeet	13,3	13,8	14,7	14,1	13,5	14,1	15,4	2,1
Ansioeläkkeet	12,2	12,8	13,7	13,1	12,5	13,0	14,2	2,0
Kansaneläkkeet	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0	1,1	1,2	0,1
Terveysthuolto	6,0	6,2	6,5	6,9	7,1	7,4	7,8	1,8
Pitkäaikaishoito	2,2	2,5	3,0	3,8	4,2	4,4	5,0	2,7
Opetus	5,6	5,5	5,4	5,1	4,9	4,8	4,8	-0,8
Työttömyys	2,0	1,9	2,0	2,1	2,1	2,1	2,1	0,1
Korkomenot	0,9	1,0	2,1	3,6	4,9	6,6	8,9	8,1
Kokonaistulot	52,5	51,9	52,4	52,7	53,2	54,0	54,4	1,9
mistä omaisuustulot	2,9	3,1	3,5	3,9	4,4	5,1	5,6	2,7
Nettoluotonanto ¹	-0,6	-0,6	-2,9	-4,4	-5,1	-7,3	-11,2	-10,6
mistä siirto työeläkerahastoihin	1,1	1,1	0,5	1,5	2,7	2,9	2,2	1,2
Julkisysteiden velka	58,9	58,3	65,4	91,0	125,3	169,5	227,6	168,7
Julkisysteiden varat, sulautettu	124,3	124,8	124,5	124,0	132,4	144,9	152,6	28,3
mistä työeläkerahastot, sulautettu	83,6	84,1	85,5	87,8	99,0	113,0	121,3	37,8

1) Vuodesta 2030 lähtien suhdannekorjattu jäämä

Taulukko 30. Kestävyytlaskelman oletukset

	Oletukset, prosenttia					
	2023**	2030**	2040*	2050**	2060**	2070**
Työn tuottavuuden kasvu	1,1	1,0	1,4	1,5	1,5	1,5
BKT:n kasvu	0,7	0,6	1,3	1,3	1,3	1,2
Työvoimaosuudet						
Miehet (15–64-vuotiaat)	79,6	78,6	78,6	79,1	79,8	80,6
Naiset (15–64-vuotiaat)	77,1	75,9	76,0	76,6	77,3	77,8
Kaikki (15–64-vuotiaat)	78,5	77,3	77,3	77,9	78,6	79,2
Työttömyysaste	6,1	7,1	7,4	7,6	7,9	7,8
Vanhushuoltosuhte ¹	38,3	43,3	45,6	49,2	54,7	59,8
Inflaatio	1,8	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Julkisen velan reaalikorko	-0,2	1,2	2,0	2,0	2,0	2,0
Työeläkevarojen reaalityttö	2,4	3,1	3,5	3,5	3,5	3,5

1) 65 vuotta täyttäneen väestön suhde 15–64 vuotiaaseen väestöön, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 31. Eri tekijöiden vaikutus kestävyysvajeeseen

	Peruslaskelma (kevät 2019)	Muutos	Vaikutus kestävyys- vajeeseen ¹ , %-yks.
Yleisen tuottavuuden (ja reaaliainioiden) kasvu	keskim. 1,4 % vuodessa	+0,5 %-yks.	-0,5
Työllisyysasteen taso (2020-luvun lopulta lähtien)	73,3 % v. 2023 ja 73,4 % v. 2070	+1,0 %-yks.	-0,4
Julkisten sote-palveluiden tuottavuuden kasvu vuosittain	0 %	+0,5 %-yks.	-1,8
Julkisen talouden rakenteellinen perusjäämä ² / BKT v. 2023	0,2 %	+1,0 %-yks.	-1,0
Syntyvyys (kokonaishedelmällisyysluku)	1,45	+0,25 (= 1,70)	-0,3
Nettomaahanmuutto vuosittain (vaikutus, jos työllisyys- aste ei muutu)	15 000	+7 500 (= 22 500)	-0,5
50-vuotiaan elinajanodote (33,6 vuotta vuonna 2019)	Pitenee 6,9 vuodella vuoteen 2070 mennessä	-1,4 v. (= 5,5 v.)	-0,7
Sote-palveluiden palvelutarpeen siirtyminen myöhemmäksi eliniän pidentessä	Siirtyy puolella elinajano- dotteen pitenemisestä (yli 50-vuotiaat)	Siirtyy samassa tahdis- sa kuin elinikä pitenee Ei siirry lainkaan eliniän pidentyessä	-1,3 +1,4
Inflaatio (BKT-deflaattorin ja kuluttajahintojen muutos)	2 %	-0,5 %-yks.	likimain 0,0
Valtion ja kuntien velan reaalikorko (+ vaikutus ko. sektoreiden diskonttokorkoon)	Valtion ja kuntien velan rea- alikorko ja korkotuotot 2 %, valtion ja kuntien reaaliset osaketulot 4 % sekä työelä- kelaitosten reaaliset sijoitus- tuotot 3,5 % (2030-luvulta eteenpäin)	-0,5 %-yks.	likimain 0,0
Valtion ja kuntien velan reaalikorko sekä vaikutus valtion, kuntien ja työeläkelaitosten korkosijoitusten reaalityttöön (+ vaikutus kaikkien sektoreiden diskonttokorkoon)		-0,5 %-yks.	+0,2
Valtion ja kuntien velan reaalikorko sekä julkisen talou- den kaikkien sijoitusten reaalityttö (+ vaikutus kaikkien sektoreiden diskonttokorkoon)		-0,5 %-yks.	+0,8

¹ Laskelmat on tehty VM:n joulukuun 2018 kestävyysvajelaskelmien perusteella (oletusmuutosten vaikutukset pysyvät laskentakierroksesta toiseen vakaina).

² Alijäämä ilman korkomenoja

Liitetaulukot

- 1. Ennusteiden tarkentuminen**
- 2. Vuosien 2014-2018 budjettiprosessissa käytettyjä ennusteita ja toteutumia**
- 3. Kysynnän ja tarjonnan tase**
- 4. Kansantalouden rahoitustasapaino**

Taulukko 1. Ennusteiden tarkentuminen¹⁾

Ennustejankkohta:	2018				2019**				2020**				2021**			
	kesä 18	syksy 18	joulu 18	toteutunut	keväät 19	kesä 18	syksy 18	joulu 18	keväät 19	kesä 18	syksy 18	joulu 18	keväät 19	kesä 18	syksy 18	joulu 18
BKT markkinahintaan, määrän muutos, %	2,9	3,0	2,5	2,3	1,7	1,8	1,7	1,5	1,4	1,7	1,6	1,3	1,2			1,1
Kulutus, määrän muutos, %	1,6	1,6	1,1	1,4	1,3	1,2	1,3	1,2	1,3	1,2	1,1	1,1	1,2			1,1
Vienti, määrän muutos, %	4,9	4,9	3,5	1,5	3,2	4,0	3,9	3,1	2,9	3,2	3,2	2,6	2,0			2,4
Työttömyysaste, %	8,0	7,4	7,5	7,4	6,3	7,5	6,9	6,9	6,1	7,0	6,6	6,7	6,0			6,6
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	1,1	1,1	1,2	1,1	1,2	1,4	1,4	1,4	1,5	1,6	1,6	1,6	1,7			1,7
Valtion rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-1,7	-1,5	-1,3	-1,2	-0,7	-0,9	-0,7	-0,7	-0,7	-0,6	-0,7	-0,7	-0,7			-0,3
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-0,7	-0,7	-0,8	-0,6	-0,3	-0,3	-0,1	-0,4	0,0	-0,1	0,2	-0,1	-0,1			-0,1
Valtionvelka, suhteessa BKT:een, %	46,3	46,0	45,0	44,9	44,2	45,8	45,3	44,5	43,4	45,0	44,3	43,8	43,3			43,8

¹⁾ Taloudellinen katsaus

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 2. Vuosien 2014–2018 budjettiprosessissa käytettyjä ennusteita ja toteutumia

	Vuosien 2014–2018		Keskimääräiset ennustevirheet	
	Ennusteiden keskiarvo, %	Toteutumien keskiarvo, %	Ennusteen ali- tai yli-arviointi ¹ %-yks.	Ennustevirheen suuruus ² %-yks.
BKT (määrä)	1,3	0,7	0,6	1,5
BKT (arvo)	3,0	2,1	0,9	1,5
Yksityinen kulutus (arvo)	2,5	2,2	0,3	0,9
Vaihtotase, % BKT:sta	-0,6	-0,5	-0,1	0,7
Inflaatio	1,8	0,7	1,1	1,1
Palkkasumma	1,9	1,1	0,8	1,3
Työttömyysaste	8,5	8,7	-0,2	0,5
Valtionvelka, % BKT:sta	48,9	46,7	2,2	2,2
Valtion nettoluotonanto, % BKT:sta	-2,8	-3,0	0,2	0,7
Julkisen talouden nettoluotonanto, % BKT:sta	-2,0	-2,2	0,1	1,3

Ennusteiden vertailu tehdään kansantalouden tilipidon ennakkotietoon heinäkuussa (tai maaliskuussa).

Viiden viimeisen vuoden keskiarvot on laskettu keväällä ja syksyllä tehdyistä budjettivuotta koskevista ennusteista.

1 Ali- tai yliarvioinnin indikaattori on keskimääräinen ennustevirhe.

2 Virheiden itseisarvojen keskiarvo kertoo ennustevirheiden keskimääräisestä suuruudesta, virheen suunnasta riippumatta.

Taulukko 3. Kysynnän ja tarjonnan tase, miljoonaa euroa

	Käypiin hintoihin					
	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
Bruttokansantuote markkinahintaan	216 073	223 892	233 555	241 680	249 768	257 609
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	79 736	85 577	92 329	97 174	101 913	105 696
Kokonaistarjonta	295 809	309 469	325 884	338 854	351 681	363 305
Tavaroiden ja palvelujen vienti	77 500	86 228	91 005	96 128	101 007	104 974
Kulutus	170 549	172 992	177 888	183 371	189 567	195 945
yksityinen	119 003	121 513	124 844	128 843	133 012	137 574
julkinen	51 546	51 479	53 044	54 528	56 555	58 371
Investoinnit	46 844	49 591	52 603	53 858	55 252	56 492
yksityiset	37 994	40 434	42 880	43 862	45 319	46 582
julkiset	8 850	9 157	9 723	9 996	9 933	9 911
Kysyntäerät yhteensä	295 704	309 880	324 150	337 120	349 947	361 571
	Viitevuoden 2010 hintoihin; ei summautuvia					
	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
Bruttokansantuote markkinahintaan	192 683	197 794	202 401	205 874	208 678	211 105
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	80 986	84 026	87 580	89 946	92 173	93 921
Kokonaistarjonta	265 723	273 560	281 369	286 983	291 808	295 822
Tavaroiden ja palvelujen vienti	76 674	82 564	83 811	86 527	89 041	90 825
Kulutus	153 096	154 500	156 678	158 752	160 772	162 781
yksityinen	107 072	108 658	110 192	112 168	113 965	115 828
julkinen	46 032	45 855	46 499	46 601	46 831	46 991
Investoinnit	42 321	44 145	45 573	45 802	46 187	46 457
yksityiset	34 344	35 978	37 159	37 296	37 923	38 393
julkiset	7 974	8 165	8 411	8 503	8 260	8 062
Kysyntäerät yhteensä	272 889	281 914	287 622	293 025	297 617	301 378

Taulukko 4. Kansantalouden rahoitustasapaino

	2014	2015	2016	2017	2018
	suhteessa BKT:een, %				
Bruttoinvestoinnit	20,6	20,3	21,7	22,1	22,5
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	5,9	5,7	6,3	6,5	6,9
yritykset ja rahoituslaitokset	10,5	10,8	11,3	11,5	11,5
julkisyhteisöt	4,2	3,9	4,1	4,1	4,2
Bruttosäästäminen¹	19,7	20,2	21,3	22,2	22,6
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	4,2	3,9	3,4	3,1	4,0
yritykset ja rahoituslaitokset	14,5	15,3	15,7	15,9	15,1
julkisyhteisöt	1,0	1,1	2,2	3,2	3,5
Rahoitusylijäämä	-1,2	-0,6	-0,8	-0,2	-1,8
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	-1,9	-2,0	-3,2	-3,6	-3,1
yritykset ja rahoituslaitokset	3,9	4,1	4,2	4,0	2,6
julkisyhteisöt	-3,2	-2,8	-1,7	-0,8	-0,6
Tilastollinen ero	0,0	0,0	0,0	-0,2	0,7

¹ Ml. pääomansiirrot, netto

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Snellmaninkatu 1 A

PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO

Puhelin 0295 160 01

Telefaksi 09 160 33123

www.vm.fi

ISSN 1797-9714 (pdf)

ISBN 978-952-367-007-5 (pdf)